

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

EBÛBEKİR NUSRET EFENDİ DÎVÂNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gökhan ALP

Danışman

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK

KIRIKKALE-2015

KABUL- ONAY

Muhittin ELİAÇIK danışmanlığında Gökhan ALP tarafından hazırlanan “Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

... / ... / 2015

[Unvanı, Adı ve Soyadı] [Başkan]

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Doç. Dr. Halil ÇELTİK

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yrd. Doç. Dr Fahrettin COŞGUNER

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..... / / 2015

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.... /.... /2015

GÖKHAN ALP

ÖN SÖZ

Günümüzde sürekli değişim ve dönüşüm süreci içerisinde yer alan insanlar siyasî, içtimaî kültürel ve edebî ve pek çok sahada değişim ve dönüşümün muhatabıdır. Değişimlerin uzun zamanlar içerisinde gerçekleştiği görülmektedir; ancak kısa süreleri değişimler bazen o kadar geniş çaplı ve dar bir zaman diliminde meydana gelmektedir ki bir nesil kendi ecdadının var olan tüm birikimlerine yabancı hâle gelebilir.

Bu değişimin en keskin hatlarıyla yaşandığı ülkelerden biri de hiç şüphesiz Türkiye'dir. Özellikle 19.yy'dan itibaren başlayan modernleşme süreci içerisinde, üzerine güneş batmayan bir cihan devletinin, çağ açıp çağ kapayan bir kültürün mirasçılarının gölgelerinden korkar bir hâle geldiklerine tanık olmaktayız. Geçmişin bu karanlığı içerisinde ecdadımızın birer emaneti, birer yadigârı olan uzun süren çalışmalar neticesinde hususî kâğıtlar üzerinde eşsiz birer tabloya dönüşen Osmanlıca eserler, bin yıllık bir tarih koridoru içerisinde bizlere sunulmuştur. İklimler kadar farklı ve mevsimler kadar renkli olan bu eserler, bizlerle aynı havayı teneffüs eden aynı rüzgârı hisseden aynı mehtabı aynı yıldızları seyreden atalarımızın emanetidir.

Mazmunlar ve mefhumlarıyla bir deryayı andıran; kavram, anlam ve simgeleriyle önemli bir kaynak olan Dîvân Edebiyatı, bu emanetler içerisinde eşsiz bir şah, benzersiz bir padişah'tır. Avnîleriyle Muhibbîleriyle saraya, Şeyhülislâm Yahyâ ve Bahâîleriyle ilmiyyeye, Şemsîleriyle Alîleriyle bürokrasiye, Aşkîleriyle, Rûhîleriyle seyfiyyeye giren Nâilîleriyle Nef'îleriyle memurin, Resmîleriyle Edîbleriyle müverrihin, Kayıkçı Kul Mustafalarıyla Aşık Ömerleriyle halkın içine inen bu edebiyatın bizlere bakan her yönüyle eşsiz bir mücevher olduğuna şahit olmaktayız. Her bir pırıltısıyla tarihten sosyolojiye, felsefeden psikolojiye, tıptan astronomiye kadar uzanan bu hazinenin enkazlar altından çıkartılıp tarih ve ecdadı ile irtibatı kesilmiş nesle ulaştırılması gereklidir. Kurumuş damarlara kan, vücutlara renk ve pırl pırl olan kalplere yeni bir ritim sağlanmalıdır.

Bu amaçla ele alınan Ebubekir Nusrettin Efendi Dîvânı, şaheserlerin derin ikliminde yeni bir nefes alma çabasıdır. Şiirleriyle devrinin sanat anlayışını yansıtmaya ve 18.yy Türk Edebiyatı Tarihi'nin ortaya konmasında katkıda bulunacağına inandığımız bu eser, bizler tarafından bilimsel metodlar çerçevesinde incelenmiş İstanbul Üniversitesi Türkçe yazmalar 515 nolu eserin esas alındığı bu çalışma, Ebûbekir Nusret Efendi'nin kendi hattıyla kaleme alınmıştır. Bu eserin diğer iki nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine No: 879 ve Tire Necip Paşa Kütüphanesi Diğer Vakıflar No: 808'de kayıtlı olup, bu eserler incelendiğinde muharririn kendi hattıyla olan eserinden muhteva olarak büyük farklılıklar içermektedir ve içerisindeki Farsça, Arapça şiirler Türkçe şiirlerden daha fazladır. Bu yönleriyle Ebûbekir Nusret Efendi Dîvân'ı adlı bu çalışmamızda esas aldığımız nüsha ile diğer iki nüsha arasında karşılaştırma yapılmamış içerisinde Farsça şiirleri daha fazla olan diğer nüshaların Fars Dili ve Edebiyatı alanında yapılacak çalışmalarla gün yüzüne çıkarılmasının daha doğru olacağı kanaati bizlerde hasıl olmuştur. Türkçe şiirlerini esas alan bu çalışmamız, müellifin kendi el yazısıyla kaleme alınan İstanbul Üniversitesi Türkçe yazmalar 515 nolu eserin bir bütünlük arz etmesi amacıyla içerisindeki Farsça ve Arapça şiirlerine de yer verilerek oluşturulmuştur. Ayrıca Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine No:879 olarak kayıtlı bulunan nushada yer alan Türkçe şiirler de çalışmamızda Türkçe şiirlerin esas alınması nedeniyle ayrı bir bölüm olarak verilmiştir Türkçe, Farsça, Arapça dillerinden müteşekkil olan bu eserin şerhi sürecinde bilgisiyle bizlere ışık tutan değerli hocam Prof. Dr. Muhittin Eliaçık'a Farsça Mütercim ve Tercümanlık Bölümünden Yrd. Doç. Dr Fahrettin Coşkguner'e ve Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümünden Yrd. Doç.Dr Abdulsamet Yeşildağ'a ve hata ve eksiklerimiz gösterilmesi lütfunda bulunan ve bulunacak olan değerli hocalarımıza teşekkür ederim.

ÖZET

Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harputî (ö. 1210/1795) Dîvân adlı bu eserde on sekizinci yüzyıl şairlerinden Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harputî'nin eseri olan Dîvân'ının (transkripsiyon) çeviriyazısı hazırlanmış, eseri bilimsel metotlar çerçevesinde incelenmiş, hayatına dair bilgiler ortaya konmuş, edebî kişiliği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kitapta Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harputî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiş ve edebî kişiliği ele alınmış; şairin Dîvân'ı, şekil ve muhteva özellikleri bakımından incelenmiştir. Bu çalışmayla Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harputî'nin kimliği ve eseri gün ışığına çıkarılarak Türk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ebûbekir Nusret Efendi, Dîvân, Şair.

ABSTRACT

In this book titled Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harpûtî [ö. 1270/1795]: Dîvân the translation of the work known as “Dîvân” of Ebûbekir Nusret bin Abdullâh Harpûtî who was the eighteenth century poet has been prepared, his text was studied in scientific methods, the details of his life has been mentioned, literary personality has been tried to evaluate.

In the book first of all, it has been mentioned Ebûbekir Nusret b. Abdullâh Harpûtî life and has been studied his literary personality. After that, the properties of poems’ forms in “Dîvân” and its content has been studied. In this book the property of Ebûbekir Nusret b. Abdullâh Harpûtî’s literary personality and his work have been brought to light and tried to determine the position in the Turkish literature

Keywords: Ebûbekir Nusret Efendi, Poem Book, Poet, 19. century

KISALTMALAR

Age. : Adı geçen eser

Bkz : Bakınız

C. : Cilt

ev. : Çeviren

G : Gazel

Haz : Hazırlayan

Kt : Kıt'a

M :Müfred

s. : Sayfa

ss. : Sayfa sayısı

S. : Sayı

TDK. : Türk Dili Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

Yay. : Yayınevi

vd. : ve diğeri

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ ا	a, ā, e, i, ı, o, ö, u, ü	ص	ş
ء	ˆ	ض	đ, ž
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ˆ
ث	s	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v
ز	z	ه	h
س	s	لا	l
ش	ş	ی	y, ā

METNİN KURULMASINDA TAKİP EDİLEN USÛL

1. Çeviri yazıda, önceki sayfada yer alan “transkripsiyon alfabesine”ne *uyulmuştur.*
2. Arapça ve Farsça kelimelerindeki med harfleri “ ا, و, ی :elif vâv ye” , “Ā, ā, Ū, ū, Ī, ī, Ĭ, ĭ” şeklinde gösterilmiştir.
3. Türkçe kelimelerde vezinden dolayı uzun okunması gereken vokaller, Türkiye Türkçesi’nde uzun vokal bulunmadığından, metinde gösterilememiştir.
4. Farsça kelimelerdeki “ vâv-ı ma‘ düle”, normal satır hizasından yukarıda bir “ ˘ ” harfi ile gösterilmiştir.
5. Sonu şeddeli olan Arapça kelimeler nominatif hâlinde tek konsonatla; akuzatif, datif, genitif hâllerinde veya kendilerinden sonra vokalle başlayan kelimele geldiğinde çift konsonatla yazılmıştır.
6. Arapça ve Farsça birleşik kelimeler arasına bir çizgi (-) konulmuştur.
7. Farsça terkiplerdeki izâfet veya sıfat kesresi muzâf veya mevsûfa bir çizgi(-) ile bağlanmış “ -ı, -i ” şeklinde yazılmıştır.
8. Arapça terkipler, ene’l-faķır, envârü’l- me‘ âli, enhâre’l- uķülî örneklerinde görüldüğü gibi yazılmıştır.
9. Türkçe kelimelerin sonunda yer alan “b” Osmanlı Türkçesi dil hususiyetleri göz önünde bulundurularak “p” şeklinde yazılmıştır.
10. Vezinler, şiirlerin başında belirtilmiştir.
11. Yazmada olmayan yerler “[]” işaretiyle gösterilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR	v
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	vi
METİNİN KURULMASINDA TAKİP EDİLEN USÛL	vii
GİRİŞ	1
18. YÜZYILA GENEL BİR BAKIŞ	1
18.YÜZYIL OSMANLI SAHASI TÜRK EDEBİYATI.....	3
I. BÖLÜM	5
EBÛBEKİR NUSRET EFENDİ’NİN HAYATI	5
1.1. Ebûbekir Nusret Efendi’nin Adı ve Mahlası.....	5
1.2. Ailesi Doğum Yeri ve Yılı	5
1.3. Tahsili ve Mesleği	6
1.4 Ölümü.....	7
1.5. Eserleri.....	7
II. BÖLÜM.....	8
EBÛBEKİR NUSRET EFENDİ DÎVÂNİ.....	8
2.1.Dil ve Üslup Özellikleri.....	8
2.2. Şekil Özellikleri.....	16
2.2.1 Vezin.....	17
2.2.2.Kafiye.....	23
2.2.3 Redif.....	24
2.3. Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı’nın Muhtevası.....	28
METİN	29
TOPKAPI SARAYI MÜZESİ HAZİNE KİTAPLIĞI NO:879 TÜRKÇE ŞİİRLER.....	138
SONUÇ	150
KAYNAKÇA.....	151
EKLER.....	153

GİRİŞ

18. YÜZYILA GENEL BİR BAKIŞ

Ebûbekir Nusret'din Efendi, Osmanlı Devleti'nin büyük toprak kaybettiği askeri, ekonomik, siyasi, içtimai üstünlüğünün büyük oranda zayıfladığı 18.yüzyılın ikinci yarısında yaşamıştır

Var olan kurumlarından şüpheye düşen, beklentilere cevap vermeyen bu kurumlar yerine nasıl bir sistem kurulması gerektiğini tesbite çalışan Osmanlı Devleti, Batı'nın üstünlüğü karşısında çeşitli ıslahat faaliyetlerine girişmiştir. Bu faaliyetlere girişilmesinde devlet ve toplumdaki yüzyıllar boyunca süregelen devlet anlayışının çözülmeye başlaması, nasırlaşmış zihniyetlerle, mevcut hâkimiyetin korunamayacağı fikrinin benimsenmesi etkili olmuştur.

Karlofca Antlaşmasıyla büyük bir yara alan Osmanlı Devleti kaybettiği topraklar ve itibarıyla bu yüzyılda kara bir sayfa açmış yeni bir savaş ve toprak kaybı olmadığı halde kapıkulu ve ulemanın ittifakıyla II. Mustafa 1703 yılında tahtan indirilmiş yerine kardeşi III. Ahmed getirilmiştir. Merkezi otoriteyi yeniden tahsis etme amacıyla olan III. Mustafa, Avrupa'da vuku bulan ve Osmanlı Devleti lehine neticelendirilecek gelişmelere sadece seyirci kalmıştır. Bu dönemde Orta Avrupa'da Macaristan, Habsburg yönetimine başkaldırmış Rus-İsveç savaşı meydana gelmiştir.

Şavaş politikasından uzak durulmasına rağmen İsveç Kralı VII. Karl'ın Osmanlı Devletine sığınması neticesinde savaşın eşiğine gelinmiştir. Ruslar'ın Boğdan'a kadar olan Osmanlı topraklarına girmeleriyle Osmanlı-Rus savaşı gerçekleşmiş savaş sonunda Rusya mağlup olmuş ve Prut Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı'nın Karlofca Antlaşmasıyla kaybettiği topraklar bu antlaşmayla geri alınmıştır. Bu zafer sonucunda Karadağ ayaklanmasında parmağı bulunan Venedik'e de savaş açılmış; ancak Avusturya'nın da savaşa girmesiyle Osmanlı Devleti Temeşvar ve Belgrat'ı kaybetmiş, Pasarofça Antlaşmasını imzalamıştır.

Pasarofça Antlaşmasıyla savunma konumuna geçen Osmanlı Devleti'nde 12 yıl süren Lale Devri yaşanmış bu dönemde sukunet hâkim olmuştur. Bu dönemde Damat İbrahim Paşa'nın düzenlediği meclislerde Seyyid Vehbi, Nahifî, Nedim,

tarihçi Rāşid gibi ünlü şair ve münşiler ağırlanmışlardır. Yapılan israflar ve İran'a karşı başlatılan savaşta bir sonuca ulaşılmaması sonucunda Patrona Halil İsyanı gerçekleşmiş bu isyan neticesinde Sultan III. Ahmet ve Damat İbrahim Paşa öldürülmüştür. Tahta geçen I. Mahmud zamanında Rusyanın, Kırım Tatarlarına saldırması, Avusturyanın Eflak ve Boğdan'a girmesiyle Osmanlı-Rus, Avusturya Savaşları başlamış savaştan galip çıkan Osmanlı, Belgrat Antlaşmasıyla Pasarofça Antlaşması'nda kaybettiği toprakları Avusturya'dan geri almış Ruslar da bölgeyi terk etmişlerdir.

Kasr-ı Şirin Antlaşmasıyla doğu sınırının çizildiği bu dönemde Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla neticelenen Osmanlı-Rus savaşı patlak vermiştir. I. Abdülhamid'in tahta geçmesiyle imzalanan bu antlaşmayla Osmanlı Devleti, kurulduğundan beri en ağır şartları taşıyan bir antlaşma imzalamıştır. Bu antlaşmayla Kırım'a bağımsızlık verilirken Ruslar, Karadeniz'de ticaret yapıp donanma bulundurma hakkı elde etmiş, Karadeniz bir Türk gölü olma özelliğini kaybetmiş ve Rusya, Osmanlının iç işlerine karışma imkânı bulmuştur.

Rusya ile Avusturya arasında imzalanan ve Osmanlı Devletini parçalamayı amaç edinen gizli antlaşmanın ortaya çıkmasıyla, Osmanlı Rusya'ya savaş açmış, Avusturya'da savaşa dâhil olmuştur (1788). Osmanlı Devleti, Avusturya'dan Belgrat ve Banat'ı almış ülkedeki iç ayaklanmalar ve Fransız İhtilalinin etkisiyle Avusturya, Zıştovi Antlaşması imzalayarak mevcut savaşı neticelendirmiş; mevcut statükoyu muhafaza eden bu antlaşmanın ardından Osmanlı ile Rusya arasında Yaş Antlaşması imzalanmıştır

1798 de Mısır'ı işgale başlayan Napolyon, Ehramlar Savaşı'yla Mısır'ı ele geçirmiş; ancak bu savaşta Akka'da Osmanlı savunmasını geçemeyen Rusya, Akdeniz de Rusya ve Osmanlı donanmalarının işbirliği yapmaları, İngiltere'nin de Fransız savaş ve ticaret gemilerini taciz etmesi gibi sebeplerden dolayı 1801 yılında Mısır'ı terk etmiştir.

18.YÜZYIL OSMANLI SAHASI TÜRK EDEBİYATI

Bu dönemde siyasi, askeri, ekonomik ve toplumsal alanda görülen büyük çalkantılara rağmen olgunluk dönemini devam ettiren Türk Edebiyatı hem kemiyet hem de keyfiyet bakımından asrın başında Nedim’le, asrın sonunda Şeyh Galip’le adeta çağı kucaklayarak en mükemmel ve olgun eserlerini vermiştir.

“Şiir” ve “Şair asrı” olarak nitelendirilen bu dönem, şair sayısı bakımından en parlak dönemdir. 1322 şairin bu asırda yetiştiği ifade edilmiştir. Bunların 168 tanesinin dîvânı bulunmaktadır.¹ Bu kadar sayının fazla olmasına rağmen konu ve kapsam bakımından dar bir sahada gerek söylenecek sözlerin söylenmesi, gerek edebi alanların her birinde en mükemmel örneklerin verilmesi ayrıca şahsi yetersizlikler neticesinde kaliteli şairlerin sayısı yok denecek kadar azdır. Kaynaklarda “şiir” ve “şair asrı” olarak nitelendirilen bu dönemde kaynaklarda “*her kaldırım taşının altından bir şair*” çıktığı ifade edilmiş ve bu durum yoğun eleştiriye maruz bırakılmıştır. Bu durumu yansıtmaya açısından bazı şairlerin “reis-i şâirân” olarak atanmaları, bu vazifede “şair” ile “müteşair” olanların belirlenmesinin amaç edinilmesi, Sümbül-zâde Vehbi’nin bu dönemde kendine şair denmesinden utandığını ifade etmesi adeta bu döneme ayna tutmaktadır.

Bu dönemin dikkate değer özelliklerinden biri de edebiyatın “*nazire edebiyatı*” görünümünde olmasıdır. Özellikle Damad İbrahim Paşa tarafından düzenlenen toplantılara davet edilen şairlerin, eski üstaplara ve kendi aralarında, birbirlerine yazdıkları nazireleri ve tahmisleri bir yarışma havasında dile getirmeleri bu görünümün ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Sâlim gibi şairliğinden ziyade tezkireleriyle ön plana çıkan bir şaire dahi 150 nazire yazılması, bu yüzyıl içerisinde oluşan edebi atmosferi yansıtmaya bakımından bir hayli ilgi çekicidir. Bu asırda “*müşterek gazel*” sayısındaki artışta, bu yüzyıldaki edebi atmosferin bir diğer yansımasıdır. Edebi kaygılardan ziyade eğlenmeyi, hoş vakit geçirmeyi amaç edinen bu anlayışla birlikte edebi birikimden, incelik ve zerafetten yoksun, müstehcen ve argo söyleyişlerin yer aldığı eserlerin de yer aldığı görülmektedir.

Çeşitli edebî akımların gelişmesi bakımından oldukça zengin olduğu görülen bu dönemde siyasi, içtimai, sosyal vb. olmak üzere toplumun her alanında yer alan

¹ İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katoloğu II-III İst. 1959, 1967, s.553-934

² Ahmet Atillâ Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İst. 2007 s.481-

kargaşa ve huzursuzlukların edebi alanda bir yansıması olarak gördüğümüz “*hikemi tarz*” bu asrın başlarında Nâbî (ö. 1712)’nin etkisiyle devam etmiştir. Duygu ve ahenk yerine, fikrin ve mananın ön plana çıktığı bu tarzı benimseyen Sâbit, Dürrî, Kâmî, Selim, Koca Râgıb Paşa, Seyyid Vehbî vb. birçok şair bu üslûbta eserler ortaya koymuşlardır.

Bu dönemde tevarüs ettiği bir geleneği daha canlı, daha farklı bir şekilde sunarak yeni bir ruh ve yeni bir söyleyiş getiren Nedîm, Sâbitin önemli bir merhale oluşturduğu Necâtî Bey, Nev’izâde Atâ’î gibi şairlerin eserlerine yön veren “Mahallî Tarz”ı güçlü ve zarif bir sentezle ortaya koymuş hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde büyük bir artış yaşanmış halkın yaşam tarzı, zevki, dili şiirlerde görülmüştür. Bu dönemde ayrıca görülen bir diğer akım “Sebk-i Hindî” dir. Bu dönemde “Klasik Tarz” ve “Mahalli Tarz” da görülen tekrarlardan dolayı bazı şairler bu akımı tercih etmiş bu yüzyıla damgasını vuran Şeyh Gâlip, Sebk-i Hindî akımının en önemli temsilcilerinden biri olmuştur

Mahallî tarz ve Sebk-i Hindî akımıyla birlikte bu yüz yıl “Klâsik Üslûba” da temayül olmuş ahengi mananın üzerinde tutan, dogal, zarif, açık ve nükteli söyleyişin temsil olduğu şiirler kaleme alınmıştır. Nazîm Yahya, Esrar Dede, Nevres-i Kadîm vb. şairler bu akımın başlıca temsilcileridir.²

Yukarıda görüldüğü gibi birçok dil anlayışın hâkim olduğu bu dönemde Ebûbekir Nusret Efendi’nin dîvânı incelendiğinde eserin Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarla ağır ve külfetli bir anlatımın sergilendiği “Sebk-i Hindî” ile açık ve sade bir dilin tercih edildiği “Mahallî Tarz” arasında bir yerde bulunduğu ve her iki guruba da dahil edilebilecek bir dil ve üslûb sergilediği görülmektedir. Aynı zamanda hikemî, sebk-i hindî, mahallî ve şûhâne üsluplarda birçok beyit kaleme alınmıştır. Tasavvufî çehresiyle halkı irşad etmeyi, halkın yararına kalemını kullanmayı tercih eden Ebûbekir Nusret Efendi fazilet, dürüstlük, dünyanın faniliği gibi konuları eserlerinde sıkça dile getirmiş faydalı olmayı, bunu temsil ve nasihatle ortaya koymayı amaç edinmiştir.

² Ahmet Atillâ Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İst. 2007 s.481-492

I. BÖLÜM

EBÛBEKİR NUSRET EFENDİ’NİN HAYATI

[ö. 1210/1795]

1.1. Ebûbekir Nusret Efendi’nin Adı ve Mahlası

Nusret mahlasını kullanan şairin adı, kaynaklarda açık bir şekilde Ebûbekir olarak ifade edilmektedir. Nusret mahlası, anlamı itibariyle Cenab-ı Hakk’ın yardımını, hususen ruhanî muavenet, zafer, galebe, üstünlük, başarı, düşmana galip olma, fetih manalarını ihtiva etmektedir. Bu mahlasın nasıl seçildiğine dair Fatîn’in *Hâtimetü’l-Eş’âr*ında şu bilgiler ihtiva olunmaktadır.

“Mîr mûmâ-ileyhin Nusret mahlasına mazhariyeti şol vecihle mir’at-ı kaderden cilveger olmuştur ki pederi Pâşâ-yı müşârün-ileyh târîh-i merkûmada Erzurum vâlisi ünvanıyla şark ser-askeri bulunup o esnâda birtakım elh-i tuğyânı bi’l-istishâb Erzurum havâlisinde sûret-i gârat-girîde gerden-tâb olan Kapıkıran nâm şahs-ı bed-nihâdın mefsedet-vak‘asının def’ u ref’iyle kendisinin ahz u girift olunması husûsuna irâde-i seniyye-i şehryârî celâdet-rîz-i sünûh olmuş ve merkûmun ele getirilmesi hâric-i hayyiz-i imkân bulunmuş iken Hasankal‘ası nâm mahallde mîr mûmâ-ileyhin velâdeti beşâretiyle berâber şâki-i merkûmun ele geçmiş olduğu haber-i meserret-eseri resîde-i gûş-ı müşârün-ileyh oldukda mîr mûmâ-ileyhi mahlas-ı mezkûr ile meşhûr eyledikleri rivâyet olunmuş olmağla terceme-i hâline zeyl u ilâve kılınmıştır.”³

1.2. Ailesi Doğum Yeri ve Yılı

Ebûbekir Nusret Efendi hakkında bilgi veren kaynaklar incelendiğinde ailesi, doğum yeri hakkında bilgiler bazı küçük farklarla aynı olup oldukça kısıtlıdır ve birkaç cümleyle özetlenmiştir

³ Fatîn, *Hâtimetü’l-Eş’âr*, (Haz. Ömer Çifçi) Kültür Bakanlığı e-kitap <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78465/fatin-davud---hatimetul-esar.html> (erişim tarihi:15.7.2015)

Harputlu olan şairimizin ailesi, çevresinde Çankalzade olarak tanınmış⁴ ve babası çeşitli devlet görevlerini ifa etmiştir⁵. Doğum yılı kaynaklarda ifade edilmemiştir.

1.3. Tahsili ve Mesleği

İstanbul'da Sultân Bayezid-i Velî hazretleri türbesi yakınında yer alan mekteb-i rüşdiyede eğitim alan Ebûbekir Nusrettin Efendi, eğitimi tamamladıktan sonra iki yüz altmış yedi senesinde mektûbî-i vekâlet-penâhî odası hulefâ sınıfına dâhil olmuştur. Kaynakların tamamında İstanbulda Nur-ı Osmaniye Camii kütüphanesinde hafız-ı kütüblük yaptığı ifade edilen Ebubekir Efendi⁶ seyâhat şarîkıyla beldesinden Bağdad'a 'azîmet ve anda Şıbgatü'llâh Efendi ve anıñ emsali nice ulemaya mukarenet ve andan İnan semtine seyahat ve andan Şama gelüp andan İslambola gelmiştir.⁷

Mahazar adlı eserin önsözünden İstanbul'da otuz sene kaldığı anlaşılmaktadır.⁸ Ebûbubekir Efendi, memuriyeti boyunca ders vermekle meşgul olmuş Farsça eğitimi vermiş sağlık hakkında var olan bilgilerini öğretmiştir. Herkesin indinde muvakkar şeyh-i celilü'l-kadr olarak bilinen salih bir zattır⁹

Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde şair olan Ebûbekir Nusret Efendi'nin ayrıca bir tıp kitabı olan *Mahazar*¹⁰ adlı kitabı da kaleme alması oldukça dikkat çekicidir. "Hayru'n-nâs men yenfe' u'n-nâs (İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır.)" sırrına mazhar olmak için bu eser, ruhani ve cismani kendince mücerreb olunan bilgilerle ihtiva olunmuştur.¹¹

⁴ Arif Hikmet, *Tezkire-i Şuarâ*, (Haz. Sadık Ekrem) TTK Yay. Ank. 2014,s.126, Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C III, İstanbul 1343, s.240

⁵ Fatin age s. 406

⁶ Osman Ünlü , Ebubekir Nusret'in Sâib-i Tebrizî Şerhleri, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/6 Fall 2009

⁷ Arif Hikmet, age s.126

⁸ Mehmet tahir, age s. 240

⁹ Mehmed Süreyya, *Sicilli Osmani*, C.IV İst. Kültür Bak. ile Tarih Vakfı Ortak Yayını 1996 s.1278

¹⁰ Eserini faydalı olmak amacıyla yazdığını doktor olmadığını ve bu eseriyle tıp ehlinin işlerine karışmak gibi bir maksat taşımadığını nazik bir dille eserin mukaddimesinde dile getirmiştir. Bkz. Nusret Ebûbekir Efendi, Mahazar (Nusret Mecmuası), Süleymaniye Kütüphanesi, Antakya-Tekelioğlu 920/2

¹¹ Mehmet Tahir age s. 240

1.4 Ölümü

Ebûbekir Nusret Efendi'nin ölümü hakkında yer alan bilgiler oldukça sınırlıdır ve birkaç cümleyle özetlenmiştir. Kendisinin 1792 tarihinde vazife başındayken vefat eylediği kaynaklarda yer almaktadır¹². Sururi'nin Nusret Efendi eyledi azm-i beka meded mısraı vefatına tarihtir.¹³ Eyüp civarındaki Kaşgari Dergâhında medfundur¹⁴

1.5. Eserleri

1. Divân: Divân'ın bilinen üç nüshası vardır. Bu nüshalar İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar No:515, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine No:879 ve Tire Necip Paşa Kütüphanesi Diğer Vakıflar No: 808'de bulunmaktadır. Divân'da Arapça ve Farsça kaleme alınan şiirler de bulunmaktadır.

2. Mâhazar: Ebubekir Nusret'in tıpla ilgili olan eseri, "Mücerrebât-ı Nusret", "Nusret Efendi Mecmuası", "Mâhazar fi't-Tıb", "Nusret Efendi Risâlesi" gibi isimlerle anılmaktadır. Bu eser, Mâhazar fi't-Tıbbu'r-rûhânî ve'l- Cismânî adıyla İstanbul'da ilki 1245/1829'da, ikincisi de 1301/1883 yılında olmak üzere iki defa basılmıştır.

3. Sâ'ib-i Tebrizî Divânı Şerhleri: Nusret'in şarihlik yönünü öne çıkararak bu eserler kataloglara farklı isimlerle kaydedildiği için çok karıştırılmıştır. Gerçekte üç ayrı şerh olan bu eserlerin ilkinde Sâib-i Tebrizî'nin "elif" harfli gazelleri, ikincisinde "te" harfinde bulunan gazelleri şerh edilmiştir. Son eser ise *Divân*'daki her harften seçilmiş gazellerin şerhlerinden oluşmaktadır.

4. Mülâhhas min Tefsîri Keşfü'l-Esrâr: Safevî'nin Hetk-i Esrâr adlı tefsirinin özetleniş hâli olup Arapça kaleme alınmıştır.¹⁵

¹² Fatin age s. 406, Mehmet Tahir age s. 240

¹³ Fatin age s. 406

¹⁴ Mehmet Tahir age s. 240

¹⁵ Osman Ünlü, Çankal-zâde Ebûbekir Nusret Efendi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyat isimler sozlu gu.com/index.php?sayfa=detay&detay=225>, [Erişim Tarihi: 21. 07. 2015]

II. BÖLÜM

EBÛBEKİR NUSRET EFENDİ DÎVÂNI

2.1.Dil ve Üslûb Özellikleri

Dîvânda yer alan dil ve üslup özelliklerinin belirtilmeden önce eserin ele alındığı dönemin dil ve ifade hususiyetlerinin verilmesi daha doğru olacaktır.

Çeşitli edebî akımların gelişmesi bakımından oldukça zengin olduğu görülen bu dönemde siyasi, içtimai, sosyal vb. olmak üzere toplumun her alanında yer alan kargaşa ve huzursuzlukların edebi alanda bir yansıması olarak gördüğümüz “*Hikemî Tarz*” bu asrın başlarında Nâbî (ö. 1712)’nin etkisiyle devam etmiştir. Duygu ve ahenk yerine, fikrin ve mananın ön plana çıktığı bu tarzı benimseyen Sâbit, Dürrî, Kâmî, Selim, Koca Râgıb Paşa, Seyyid Vehbî vb. birçok şair, bu üslûbda eserler ortaya koymuşlardır.

Bu dönemde, asrın başlarında tevarüs ettiği bir geleneği daha canlı, daha farklı bir şekilde sunarak yeni bir ruh ve yeni bir söyleyiş getiren Nedîm, Sâbitin önemli bir merhale oluşturduğu Necâtî Bey, Nev’izâde Atâ’î gibi şairlerin eserlerine yön veren “Mahallî Tarz”ı güçlü ve zarif bir sentezle ortaya koymuş, hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde büyük bir artış yaşanmış halkın yaşam tarzı, zevki, dili şiirlerde görülmüştür. Bu dönemde görülen bir diğer akım “Sebk-i Hindî” dir. Bu dönemde “Klasik Tarz” ve “Mahallî Tarz” da görülen tekrarlardan dolayı bazı şairler bu akımı tercih etmiş bu yüzyıla damgasını vuran Şeyh Gâlip, Sebk-i Hindî akımının en önemli temsilcilerinden biri olmuştur

Mahallî Tarz ve Sebk-i Hindî akımıyla birlikte bu yüzyıl “Klâsik Üslûba” da temayül olmuş ahengi mananın üzerinde tutan doğal, zarif, açık ve nükteli söyleyişin temsil olunduğu şiirler kaleme alınmıştır. Nazîm Yahya, Esrar Dede, Nevres-i Kadîm vb. şairler bu akımın başlıca temsilcileri olmuşlardır.

Yukarıda görüldüğü gibi birçok dil anlayışın hâkim olduğu bu dönemde, Ebûbekir Nusret Efendi'nin Dîvân'ı incelendiğine eserin Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarla ağır ve külfetli bir anlatımın sergilendiği “Sebk-i Hindî” ile açık ve sade bir dilin tercih edildiği “Mahallî Tarz” arasında bir yerde bulunduğu ve her iki guruba da dahil edilebilecek bir dil ve üslûb sergilediği görülmektedir. “Sebk-i Hindî” akımında anlamın sözden üstün tutulması neticesinde, derin ve girift anlatımın esas olduğu bilinmektedir. Bu yönüyle derin ve girift anlamı karşılamakta yetersiz kalan bir realite söz konusudur ve tasavvufun vazgeçilmez bir öge olduğu bu akımda, söz sanat yönüyle değil de anlam yönüyle ön plana çıkmaktadır.

Bu bakış açısı doğrultusunda, şairin bakış açısını ortaya koyan aşağıdaki beyit şairin, sanat hakikat çizgisinde, hakikati çizginin bir adım önüne taşınması yönüyle dikkate değerdir.

Me' āni-veş zırh pūş-ı letāfet olduğumdandır

Ḥurūf-āsā zebān-ı kilik-i dehre inkiyād itmem (G 67/7)

Yukarıda zikrolunan ifadelerde, anlam gibi tatlılığı zırh olarak giyindiği ifade eden şair, kalemin diline bağlı olmayacağını, işinin harf ile değil de anlamlarla olduğunu ortaya koymakta, sanata ve üslubuna dair bizlere kendi sözleriyle yol göstermektedir. Ayrıca aşağıdaki beyit de şairin şiir anlayışını ortaya koyması yönüyle dikkat çekmektedir.

Ma' nā-yı cemāl olmasa şi' ri aramazdım

Ben sadece ülfet idemem kimseye Nuşret (G 17/5)

Bir diğer beytin de kalemini, sanatını şahsi çıkarlar peşinde kullanan biri olması halinde erişeceği mertebeleri bizlere sunan şair, eserleriyle insanlara güzel, faydalı, yararlı olmayı amaç edinmiştir.

Olaydı süllemî evc-i sa' âdetiñ ebyâd

Olurdu şâ' ire bir gün o kısr-ı vâlâ pest (G 46/3)

Şair hüma kuşunun kanadıyla dolu olan devlet yastığını talep etmeyecek kadar ahlaki bir fazilete sahiptir. Şaire göre asıl zenginlik ve saadet, istemeyi terk etmekle gerçekleşecektir.

Per-i hümâ ile pür olsa bâliş-i devlet

Sa' âdet ister iseñ terk-i istinâd eyle (G 108/3)

Aşağıdaki beyitte de geçici zevkler yerine bâki güzellikleri talep eden Nusret Efendi, rind çizgisinde bizlere hitap etmiştir..

Olmaz şarâb-ı hâmda tâ böyle neşeler

Âb-ı hayât bâdesi serhoşumuñ benim (G 31/2)

Şairin, yöneltilen övgüleri kendine istinad etmekten bile uzak durması ve fakirliği bir mutluluk olarak görmesi şairin kişiliğinde, şiire bakış acısının ortaya konması açısından büyük ehemmiyet ortaya koyduğu kanaatindeyiz. Aşağıdaki beyitler bu yönüyle dikkat çekicidir.

Egerçi gıptaya şâyestedir mülk-i Nuşret

Hamîr-i dest-i keremdir bizimde tıynetimiz (G 96/7)

Feza-yı haşri pür eyler sa' âdet-i faqrîñ

Zuhûr idince görürsun humâ-yı devletimiz (G 96/5)

Ebûbekir Nusret Efendi ölüm, dünyanın faniliği, ahlak, erdem, fazilet gibi konuları eserlerinde sıkça işlemiş söylediklerini hayatına tatbik ederek hem yaşantısıyla hem eserleriyle insanlara doğru yolda, sabit çizgilerini muhafaza etmelerini, kendine seslenerek ortaya koymuştur.

Meşhûr-ı zamân olmayı her pâyede gördüm

Her rütbede mestûr- ı kemîn olması rāhat (G 17/3)

Söz tariğinde şebât ile bulunmak Nuşret

Muttaşıldır taraf-ı cümle menâzil-i rāhe (G 23/5)

Şiirlerine baktığımız zaman birçok üslûbun yansımalarını gördüğümüz Ebûbekir Nusret Efendi, hikemî tarz içeriğinde birçok beyit kaleme almıştır. Manayı ön plana çıkararak şair Şeyh Galip, Sümbülzade Vehbi, Enderunlu Vasıf gibi sanat seviyelerine ön plana çıkan şairlerle çağdaş olup dil ve üslûb yönüyle onlarla benzer bir çizgide yer almış tasavvuf ve hikemî tarz, eserlerinde güzel bir ifade bulmuştur.

‘ Abd-ı maḥz ol ‘ izzeti kulluḡda bil

Şevket u iḡbâli yoḡsulluḡda bil

Var olan birdir şerik itmez ḡbul

Kesretiñ aḡkâminı yoḡluḡda bil

Bir zamân ma‘ düm idiñ şimdi nesin

Az iken derk itmediñ çoḡluḡda bil

Sen misin senden saña kimdir yakın

Zirve-i ʿ irfānı şaşkunlukda bil

ʿ Āleme sultān iderlerse seni

Sen yine Nuşret seni kullukda bil

Gerek nazımda, gerek nesirde anlama büyük önem veren şair, tasavvufa yakın tabiatıyla şiirlerini yoğurmuş ve eserlerinde tasavvufa ait hususiyetlere oldukça fazla yer vermiştir. Aşağıdaki gazeller bu doğrultuda kaleme alınmıştır.

Teğāfüllerle def -i şıket-i ağıyar kııl bāri

Girān-bār-ı gamā dūş-i kesel izhār kııl bāri

ʿ İnāngir olmayınca tevsen-i fırsat çıkar başdan

Rehīn-i zīri bāri minnet-i dildār kııl bāri

Yeter kıldı hamīde dūş-ı şevkim bār-ı istiğna

Cemāl-i muṭlaqa Kays-ı dil-i der-ķār kııl bāri

Humār-ı hasretiñle eşk-bār-ı hayret oldumsa

Şunub raṭl-ı girān sākī beni hüşyār kııl bāri

Yeter ümīd-bār-ı vaḥdet ile bāğ-ı keşretten

Dil-i Menşūr-ı şavķı meyve çin- dār kııl bāri

Taḥammülsüzdür şahbâ-yı hecr gül-ruḥân Nuşret

Du çeşmiñ yâd-ı lâl-i nâbla ḥün-bâr kı l bâri

Gerdiş-i ḥayretde fânîdir zamân-ı Mevlevî

Hârkı ‘ âdetmidir ṭâyy-ı mekân-ı Mevlevî

Dâgdâr-ı ñale-i cân-süzıdır her ḥuşk u ter

Neydedir serbeste-i sırr-ı nihân-ı Mevlevî

Şehper-i sîmurğ-ı şevḳâ lâ-mekân damânıdır

Gerçi peşmîne külehtir aşiyân-ı Mevlevî

Nükte-dâr-ı Şems-i Tebrîzi ḥaḳîḳatdır hele

Meşnevi pirâye-i nuṭḳ-ı zebân-ı Mevlevî

Evvel-i aḥir ḥalka-i vaḥdetdedir cünbişleri

Menzil-i evvelde vâşıl pey-revân-ı Mevlevî

Bir şagır âteşin perverdesidir cümlesi

Yek nefesdir ḥaşıl sūd u ziyân-ı Mevlevî

Nefh-i rûh cezbe-i bezm-i elest itmektedir

Münkerân-ı ehli vecde na' t-ğ'ân-ı Mevlevî

Ser-fürû itse n'ola dergâhına çarh-ı felek

Tekya-gâh-ı kudsiyandır âsitân-ı Mevlevî

Şûret-i pergâr-ı vahtedir semâ' i Nusretâ

Merkez-i kutb-ı haқиkat üzre şân-ı Mevlevî

Nusret Efendi, şiirlerinin çoğunu her ne kadar külfetli bir dille yazmışsa da aşağıdaki şiirinde de görüldüğü üzere birçok şiiri, sade ve akıcı Türkçe ile yazmıştır.

Қadriñ beyâz gerdeniñe zâr olan bilur

Vaqt-i seher şafâsını bimâr olan bilur

Şatmazdı bilse müşteri қadr-i metâ' nı

Yûsuf gibi қumâşы ҳarîdâr olan bilur

Câm-ı ricâyı sâkî-yi cem kıymetin yine

Ey dil ҳumâr-ı ye' sîle bizâr olan bilur

Dâmân-ger virir mi girîbân-ı devlete

Ey gül seniñde kıymetiñi ҳâr olan bilur

Bulmuş o şüh nağme-i inkârı demlenur

Derdim esîr-i perde-i ikrâr olan bilur

Bir dir o sâde dil güzelim fenn-i şivede

Gerçi rusûm-ı ışkî giriftâr olan bilur

İtmez binâyı kaşr-ı vişâle emel heves

Nuşret esâs hâneyi mi' mâr olan bilur

Şiirlerine baktığımız zaman Ebûbekir Nusret Efendi'nin üslûbunun şekillenmesinde gerek yaşadığı asır, gerek çevresi etkili olsa da Şam'da ve İrân'da bulunan şair, yaşadığı bu coğrafyaların etkisiyle üslûbunda Arapça ve Farsça kelimeleri fazlasıyla hissettirmiş edebi sanatlara sık sık başvurmuştur. Dîvân içerisinde yer alan çok miktarda farsça şiir, şairin bu dile olan hakîmiyetini ve sanattaki kabiliyetini göstermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Aşağıda Farsça şiirlerde yer alan matla beyitlerinin bazılarını yer vermekteyiz.

Ānānki dest bord cemāl-i to dīdeend

Ĥod rā begunc-i hāne-i ʿuzlet keşīdeend (G 112/1)

ʿIşk rā cünbişī zi ĥüsn-i gülruĥūn mevzūterest

Her ki ĥüsnü ʿaql rā yek cā nehed Mecnūn terest (G 122/1)

Umīd-i ĥāceī dārem ki ez Ĥürşīd ʿirfāneş

Besān-ı sīneī şubĥest ender Şām-ı eyvāneş (G 123/1)

Her ān vaqtī ki çeşm-i yār ber ruhsār miḥusbed

Tū gūyī bülbül-i mest est ber gülzār miḥusbed (G 128/1)

Şiirleri, hayal derinliği ve anlam zenginliği bakımından dikkat çeken şairin bu yönü “Sebk-i Hindî” akımının bir tezahürü olarak görülmektedir. Sanatdaki yeterliliği nisbetinde Nedim’in ses ve musikîsini, Nâbî’nin güçlü fikirlerini eserlerine yansıtmıştır.

2.2. Şekil Özellikleri

Resmi bir kalem görevlisi olan şair, gerek İrân gerek Şam’da bulunmuş olması sebebiyle, Arapça ve Farsça dillerinde büyük bir hâkimiyet sağlamış bu iki dil ile birçok nazım şekliyle eser vermiştir. Ele aldığımız bu dîvânda çok sayıda Farsça şiir kaleme alan Nusret Efendi, ayrıca Arapça şiirler de yazmıştır. Aynı zamanda bu iki dilden çok sayıda kelime, tamlama ve ibâre kullanmıştır. İlk bakışta ikili, üçlü ve dördü tamlamalar eşit miktarda kullanıldığı gözükse de sayısal bir oranlama yapıldığı zaman ikili ve üçlü tamlamaların daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Arapça, Farsça kelime ve tamlamaları, Türkçe yapılar içinde kullanmış ve bunlara getirdiği Türkçe ekler ve yardımcı fiillerle, anlatımın daha Türkçe olmasını sağlamıştır. “Cibrîl-i emîn ol-, durr-i şemîn ol-, zîr-i zeyn ol-, derd-i devâ it-, bād-ı hevâ it-, mey-i nâb ol- vb”

Tamlamalarda yer verdiği kelimeler genellikle lügâtlarda bulunabilen kelimelerdir. Edîb’in kullandığı iki kelimelerden oluşan tamlamalar genellikle bilinen ifadelerdir.

fenn-i meşreb, efsûn-ı tecâhül, perâkende-i esrâr, ğam-nâme-i dil, şafha-i rüyumda, âyet-i ḥüsnuñ, tevsen-i fırsat, bâğ-ı keşret, zamân-ı Mevlevî, , meşhûr-ı zamân, mestûr- ı kemîn, ma‘nâ-yı cemâl, kâfile-i hüsni, dil-i güstâḥ, minnet-i âh, bezm-i ḥarîfân, menâzil-i râh, ömr-i ‘azîz, ğonce-i ümîd, tûl-ı emel, ğonce-i ḥüsni, ḥaydar-ı ḥâme, bād-ı hevâ, dîde-i giryân, güleşen-i vaşl, kumâş-ı ḥüsni, kuzüm-i melâmet, evc-i sa‘âdet, bîsütun-ı Fars.. vb

Üçlü ve dörlü tamlamalarla şairin Sebk-i Hindi akımından etkilendiği görülebilir.

tefsîr-i sūre-i kevşer, berhem-zede-i hüccet-i inkār, ümîd-bār-ı vaḥdet, ṭāyy-ı mekân-ı Mevlevî, dil-i seng-i tekellüfle, zebân-ı çeres-i ḥayret-i dil, çehre-i Yūsuf-i ikbāl, numūd-ı beyza-i ferruḥ, sebep-i vaşl-ı gül-ruḥān, esîr-i çāh- ı teğafül, mu‘āmele-i luḫf-ı dilber, nukūd-ı fikret-i şarf-ı cefā-yı genç, ğonce-i bāğ-ı mecāzı, pençe-i bāğbān-ı emel, gülşen-i ‘aşq-ı ḥaḳîḳat, nāy-ı dil-i mehcūr, telāş-ı hırş-ı temannā, zehr-i nūş-ı ğayret, mizāç-ı sāğar-ı tab‘ım, sitād-ı cins-i emel, cūy-ı sırışk-ı merdüm-i ğam, miḥrāb-ı cem-i raḥşende, bisutün-ı Farsı, behr-i şikest-i ebleh-i pāyi-i cüstü çū..vb

2.2.1 Vezin

Hiç şüphesiz Dîvân Edebiyatı’nda kaleme alınan şiirlerde ahengi sağlayan unsurların başında vezin gelmektedir. Vezin kusurunun en aza indirilmesi, dile hâkimiyeti ve şiir yazma kabiliyetinin bir tezahürüdür. Bu yönüyle birçok dîvân şairi aynı bir dil işçisi gibi şiirlerinde yukarıda ifade edilen hususlara büyük önem vermişlerdir. Büyük şairlerin elinde en güzel şeklini alan vezin, Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı’nda da başarılı bir şekilde uygulanmış toplam 142 şiir içerisinde en fazla kullanılan vezinler tercih edilmiştir. Özellikle sanatsal kabiliyeti göstermesi bakımından kullanılan Mef‘ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün gibi karışık kalıpların bu dîvânda çok miktarda başarılı şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Bilmez rusûm-ı şîveyi bir nāzenînsin

Meyyâlsin sevmeye amma metînsin (G 127/1)

Mef‘ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

Birdir ḥuzūr u ğaybeti nefsinde pîrimin

Bilmez ḥitâbı vaḥdeti var destġirimin (G 125/1)

Mef‘ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

Ebûbekir Nusret Efendi'nin, vezinleri kullanırken çeşitli tasarruflara gittiği eksik heceleri tamamladığı, fazla heceleri birleştirme yoluyla kısalttığı ve vezni tamamlamak için kelimeleri lügât imlâlarından farklı biçimde kullandığı görülmektedir.

ḳadd > ḳad

Fütâde oldu ḳad u ḳāmetine bir şūhuñ

İmām-zādeye uymuş gönül müezzindir. (M/33)

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

rehber > rāhber

Gerçi yoḳ rāhberim virir pāye Nuşret

‘ Ākif-i Ka‘be-i şıdḳım o yolu bilmemde (G 42/6)

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

gül-zār > gülizār

Ḥazān-ı ḥüsne esir oldu dil bahāra daḫi

Ḥaṭ-āver oldu celisim ol gülizāra daḫi (G 94/1)

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

ömr > ömür

Çıḳarma ḳabze-i şemşiri fırsatı elden

‘ Ömür didikleri ḡaddāra imtinān bilmez (Kt 51/1)

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

Şair tarafından gösterilen bu ince vezin tasarrufları bir dil işçiliğini göstermektedir. Şairin dîvân şiirine vukufiyetini göstermesi bakımından önemli olan bu durum bizler tarafından ortaya konulmuştur. Aşağıdaki örneklerde de vezinle ilgili önemli bir husus olan “med” kullanımı ile ilgili örnekler verilmiştir.

Teğāfüllerle def^ç -i şıķlet-i aġyār kı1 bāri

Girān-bār-1 ġamā dūş-i kesel izhār kı1 bāri (G13/1)

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

Ĥumār-1 ĥasretiñle eşk-bār-1 ĥayret oldumsa

Şunub raṭl-1 girān sāķī beni hüşyār kı1 bāri (G 13/4)

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

Gerdiş-i ĥayretde fānīdir zamān-1 Mevlevī

Ĥārķ-1 ‘ādetmidir ṭāyy-1 mekān-1 Mevlevī (G 14/1)

Fâ’îlâtün / Fâ’îlâtün / Fâ’îlâtün / Fâ’îlün

Cemāl-i siĥrine uydum niġāra aldandım

Ĥafī niġāhile ben āşkāra aldandım (G 26 /1)

Mefâ’îlün / Fe’îlâtün / Mefâ’îlün / Fe’îlün

Olmaz şarāb-1 ĥāmda tā böyle neşeler

Āb-1 ĥayāt bādesi serĥoşumuñ benim (G 31/2)

Mef’ûlu / Fâ’îlâtü / Mefâ’îlü / Fâ’îlün

Ṭepīd nihā-yı nabẓem neşter-i ḥūn-rīz şod imşeb

Zi çeşmem nev behār ‘āfiyet gül-rīz şod imşeb ((Farsça) G 45/1)

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün

Bir dîvânın yazılmasında hiç şüphesiz vezin kusurları görülmektedir. Aşağıdaki beyitlerde de görüldüğü üzere dîvân da yer alan bazı vezin kusurları gösterilmiştir.

Bū-yı vefâsı itdi meşâm-ı cihānı pür

Bizden nedir sebep o kilk-i içtinābına (G 97/4)

Mef’ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

Ḥazān-ı ḥüsne esir oldı dil bahāra daḥi

Ḥaṭ-āver oldı celīsimol gülizāra daḥi (G 94/1)

Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün

Yukarıda vezinle ilgili ayrıntılar verilmiştir. Eserin tamamında kullanılan aruz vezni aşağıda tablo halinde verilmiştir. Parantezle gösterilen numaralar Topkapı Sarayı Müzesi hazine kitaplığı no:879 başlığı altında yer alan Türkçe şiirlerin veznini göstermektedir.

Bahir	Aruz Vezni	Şiir Numaraları
Remel	Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	(1 - 3 - 4 - 5 - 13) 20 -22 -23 - 35 - 40 41- 42 - 49 -50 -52 53 - 59 - 61 - 62 - 63 68 - 69 - 92 - 110 124 - 132 - 136
	Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün	(6 -7 - 10 – 17) 14 - 15 - 18 – 19 -28 60 - 75 - 95 - 106 122
	Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün	7 – 117 - 138
	Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	(1- 14)
Hezec	Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün	(2 - 8 - 11) 10 - 13 - 16 - 21 - 24 25 - 27 - 45 -47 -67 73 -74 -76 - 81- 91 104 - 105 -107 - 114 116 - 123 - 126 -128 130
Hezec	Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlun	(16 – 18) 12 - 17 – 57 - 58 - 100 -101

Hezec	Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ûlun	(9) 72 – 111 - 121
Mûzâri	Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün	(11) 4 - 5 - 12 - 31 32- 44 - 48 - 54 -55 56 - 65 - 66 - 71- 79 87 - 90 - 93 -97-102 103 - 112 - 113 - 115 118- 125 -127 - 129 135
Müctes	Mefâ'îlün / Fe'ilâtün / Mefâ'îlün / Fe'ilün	(15) 2 - 3 – 26 - 29 30 - 33 - 34 -43 - 46 51 - 64 -70 - 77 - 78 80 - 94 - 96 -98 – 99 108 - 109 - 119 - 120 131 - 133 -134 - 139 140 - 141 – 142
Ahrep	Mef'ûlu / Mefâ'îlü / Mefâ'îlün / Fa ^c	36 - 38 - 83 – 84 - 86 88 - 89
	Mef'ûlu / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa ^c	37 - 39 – 85
	Mef'ûlu / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fa'ûl	82
Haff	Fe'ilâtün / Mefâ'îlün / Fe'ilün	6 - 8 - 137 - 9
Mütekârib	Fe'ûlün / Fe'ûlün / Fe'ûlün / Fe'ûl	19

2.2.2.Kafiye

Vezinle birlikte Dîvân Edebiyatı'nda kullanılan en önemli bir diğer âhenk unsuru olan kafiye, beyitte ses tekrarına dayalı olarak âhenği artıran bir musuki unsuru olarak değerlendirilmiştir. Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı'nda genellikle zengin kafiye ön plana çıkmış burada genel olarak Arapça ve Farsça kelimelerin uzun vokalleri etkili olmuştur. Tam kafiyenin de önemli bir yer tuttuğu Dîvân'da yarım kafiye oldukça az görülmüştür.

Yarım Kafiye

Devā-cüdā, sihir- sefer,

Tam Kafiye

Gül-mül, vefā-cefā, atar- satar, sen-ben, sünbül-kākül, sa' ādet-kāmet, nisbet- naşihat, kerem-Cem, çāker-yer, eşer- şemer ..vs

Zengin Kafiye

Giriftār-inkār, aġyār- izhār, zamān- mekān, gümrāh- āh, nigāra- āşkāra, irtikāb-ḥesāb, kāsīd- fāsīd, mecbûr- billür, devrān-şitāban, eflāk-idrāk, 'itāb-gülāb, iġtimād-'inād, gerd- t̄ard, mestür- dūr, ḥesāb-me'āb, mest-şikest, teẓād-itihād, sanṭūr- mehcūr, zār-bimār, tamam- ihtimām, ḥaste-beste, muḥīd-seḥīd..vs

Tunç Kafiye

Bir diğer kafiye türü olan ve zengin kafiye içerisinde yer alan bu kafiye türü, birbiriyle kafiyeli sözcüklerin birisinin diğerinin içinde aynen yer almasıyla oluşur. Ebûbekir Nusret Efendi az da olsa bu kafiye türünü kullanmıştır:

āb-sīmāb, bār- i' tibār, günāh- āh, kemīn-emīn... vs

2.2.3 Redif

Ebûbekir Nusret Efendi, şiirlerinde redife sıkça başvurarak ahengin şiirde hissedilmesini sağlamış genel olarak kelime ve kelime gurupları halindeki redifleri tercih eden Nusret Efendi, aynı zamanda ek ve kelime gurubları ile de redif kullanmıştır. Sadece ek halinde kullanılan rediflerin daha az kullanıldığı görülmüştür. Bazı beyitlerde redif kullanmadan sadece kafiye, bazılarında da kafiye kullanmadan direkt redif kullanılmıştır. Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı'nda kullanılan redifler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TÜRKÇE GAZELERDE KULLANILAN REDİFLER					
KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER	SAYISI	EK HALİNDEKİ REDİFLER	SAYISI	EK+KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER	
-ola yazdım	1	-ın	1	-umun benim	1
-kıl bari	1	-e	1	- sın arar	1
-Mevlevî	1	-da	2	-ız biz	1
-aldandım	1	-i	2	-dur sensiz	1
-olur	1	-uz	1	-de bulun	1
-itdin mi	1	-ında	1	-e daği	1
-çıkar	1	-ımız	2	-den mi gelürsün	1
-itmem	1	-dır	1	-den şekva	1
-olmasun	2	-ına	1	- luğda bil	1

-olsam	1	-imdedir	1	-in yokmudur senin	1
- utdı	1	-imin	1	-ım budur	1
-itmem	1	-sin	1	-den artık	1
-bilmez	1	-le	1	-i bilmedik	1
-iden	1	-dir	1	-mi zan itdin	1
-olsa	1			-mi gelür	1
-tek	1			-a bilmezdim	1
-olmaz	1				
-eyle	1				
-olasın	1				
-saña	1				
-olan bilir	1				
-eyle	1				
-bilir misin	1				
-bulur	1				
-oldum	1				
-degmez mi	1				

FARŞA GAZELLERDE KULLANILAN REDİFLER

KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER	SAYISI	EK HALİNDEKİ REDİFLER	SAYISI	EK+KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER	
-şevî	1	-est	1	-yî tû	1
-râ	4	-eş	1	-î merâ	1
-di	1	-î	1	-in bûd	1
-mibâşed	1	-hâ	1	-çi goft	1
-būsîdem	1	-deend	1	-yî şevd bülend	1
-imşeb	1			-yi koned kesi	1
-koned kesi	1			-ı men imruz	1
-bud	1			-eş râ	1
-girift	1			-em hoş âmedî	
- kerdenest	1				
-koni	1				

-sūze	1				
-reftem	1				
-terest	1				
-miḥusbed	128				
-kerd	129				

2.3. Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı'nın Muhtevası

Klasik Edebiyat'da Dîvânlar, mukaddime/dîbâce, kasideler (tevhid, münâcât, naat, dört halifeye övgü, ehl-i beyte övgü, devrin büyüğüne övgü, din ve tarikat büyüğüne övgü), tarihi manzumeler, küçük mesneviler, musammatlar (terkib-i bent, terci-i bent, muhammes, muaşşer), gazeller (gazeller divanlarda kafiye harfine göre (revi) sıralanırlar.), mukattaat (Rubâî, tuyug, kıt'a, nazım..) kronolojik sırasına uygun olarak tertip edilmektedir. Bu sıralamanın esas alınmadığı divanları bizler gayrimürettep dîvân olarak adlandırmaktayız.

Ebûbekir Nusret Efendi Dîvân'ı da bu tertip sırasına göre yazılmadığı gibi, birtakım tasarruflar kullanılarak bazı nazım şekil ve türleri kaleme alınmış, birçok nazım şekline de yer verilmemiştir. Gayrimürettep olan bu dîvânda, nazım şekillerinin adlandırılmasında da farklılığın bulunduğu görülmüştür. Mesela “nazm” şeklinde kaleme alınan birçok şiir, divan içerisinde “kıt'a” olarak adlandırılmış, “terci-i bend” olarak belirtilen manzume “müseddes” (nr,124) nazım şekliyle yazıldığı görülmüştür. Rubâ'î nazım şekliyle kaleme aldığı şiirinde (nr,36) mahlas kullanılmaması gerekirken şairin mahlasını belirttiği görülmüştür. Tevhid, münacat, na't vb.nazım şekilleriyle başlama usulüne hiç uyulmamış birçok nazım şekline de yer verilmemiştir. Ayrıca dîvân içerisinde, Âsâf-i Şîrvânî'ye ait 2 gazele yer verilmiştir. Kaleme alınış şekliyle Ebûbekir Nusret Efendi Dîvân'ı beyitlerin korunması amacıyla rastgele yazılmış bir dîvân görünümündedir. Çeşitli nazım şekillerinde Türkçe ve Farsça yazılan 142 adet manzume bulunmaktadır. Dîvân içerisinde 91 gazel, 1 kaside, 2 mesnevi, 4 kıt'a, 17 nazm, 11 rubâ'î, 1 muhammes, 1 müseddes olup diğerleri müfred olarak kaleme alınmıştır. . Bu manzumelerin 53 tanesi Farsça kaleme alınmış olup Dîvân'da yer alan Arapça şiirler de tıpkıbasım olarak verilmiştir..

METİN

Reşâdetlü Nuşret Efendimiziñ kendü hattıyla olan âşârıdır. Ve ene'l-faķır ile'l-Ganiyyü'l Kâdir es-Seyyid Hâlîl el- mahir min hulefâ-yı mektûbî-i şadr-ı 'âlî efâza'llâhu 'aleyhimâ enhârü'l- uķul ve envârü'l- me' âli. Böyle mecmû' a-i hoş nâdirdir. Mışra' -ı hûb-ı cilvegâh-ı nigh-i mâhirdir.

Sene 1302

1

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Câne mi mâle mi mâ' ildir efendim bilmem
Hece mi vaşla mı kâ' ildir efendim bilmem
2. Dost düşman aña yeksân görünür derdâ kim
Başka bir cilveye nâ' ildir efendim bilmem

2

Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

1. Rızâ-yı dost be dest ez u her çi h'âhî kun
Der bihişt nebâşed be hiç kes teklîf

3

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Çünân ki ez dil-i men reng-i bü'l-heves bâred
Teğâfûl ne kuned mâh-ı men çi çare kuned [1b]

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. H̄āhī ki pīş halk-ı cihān mu' teber şevī
Merhem be zaḥmı her kesi mānend-i zer şevī
2. Çün h̄übter zi ḥod netevān yāften çerā
H̄ürşid-veş be pertevi ḥodder beder şevī
3. Her rütbe-i ki hest be 'ālem-i libās tūst
Geh tıfl u geh birāder ü gāhi peder şevī
4. Çün tū kesī peyām-ı zi ğaybī nedāde est
Geh mübtedā u gāh muḳaddem ḥaber şevī
5. Müşkil būd 'ibāret in kāināt ḥ'āned
Ü rā meger tū nā'ib-i zīr u zeber şevī
6. Ne ān şukūfe-i ki ne çined kesī to rā
Bā ān ḥayāl-i ḥām ki rüz-i şemer şevī
7. Lebhā-yı ḥod ve tīg-i zebān mīkon niyām
Nuşret eger tū vākıf-ı sırr-ı ḳader şevī

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ey âşinâyı-ı tû nihân der belâ-yı tû
Bîgâne derd nist be dâr-ı şifâ-yı tû
2. Gûşeşt u gûşvâre-i ħod kerde est kem
Her dil ki neşineved zi dil-i ħod nidâ-yı tû
3. Ferdâ zi secdehâ-yı ħabûleş hemîn buved
Herkes fütêd zi râh-ı der încâ berâ-yı tû
4. Încâ ki bûd u kâr çî kerd u kirâ por est
Endaĥtân kesi ki be maĥşer liĥâ-yı tû
5. Mi' mâr mîreved çû binâ mîşevêd tamâm
Mi' mâr ħod zi-hod be nümâyed binâ-yı tû
6. Mâhest şeb hemân ki be rûz-i âftâb buved
Ey ĥayret zemîn-i zemân sîmâ-yı tû
7. 'Âşîĥ cû dîd ye' s konêd dûzah ĭhtiyâr
Tâ mîşevêd be ĥükm-i dîĥer zîr-i pâ-yı tû
8. Nuşret hemân be hest tâ zinde mîşevêd
Çûn ney fiĥân-u nâle konêd der hevâ-yı tû [2a]

6

Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Pošt-i defter berā-yı ān bāşed
Ki ziyārān derūn-ı şān bāşed
2. Yādīgārī ki dest be gozered
Bihter ez 'ömr-i cāvidān bāşed

7

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Gerçi sāl-ı sâbıķıñ tārīķini
Dökti bu ķālība behlül-ı deni
- 2 Sāl-i nev tārīķidir Nuşret yine
Ķıl-u kem lillāhi min luţf-ı ħafī
Sene 1160 Velehu tārīķ-i şulĥ-ı İrān

8

Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Çū seg ez her taraf hemi lāyid
Üstü-ĥān mīķeşid bā şad derd
2. 'Āciz āmed be nisyān-ı āķir
İlticā kerd ān cefā perver
Bī serest āştī der ĩn tārīķ
Şulĥ-ı Tahmās be āl-i 'Oşmān kerd Sene 116

Der haqq-ı kahve li-muharririhi**Fâ'ilâtün / Mefâ'ilün / Fâ'lun**

1. Yemenî-zâde bir çeyş peyker
Eylemiş fenn-i meşrebi ezber
2. Hâzır ol bezmine seherlerde
Diñle tefsîr-i sûre-i kevşer [3b]

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Fikendem tâ be girdâb-ı ferâmûş-ı tekellüm râ
Be seyl-i girye dâdem hâr u hâşâk-i tebessüm râ
2. Zi dil efkende râ câ dîde-i hûd mîkonem her dem
Çesân bîrûn konem âyâ zi çeşm-i hûş-ı merdum râ
3. Zi derd-i sîne çâkî üstü-hânem sürme miğerded
Be zîr-i âsyâ çendân ki bînem tohm-i gendum râ
4. Ziyâd cünbüş-i müjgân-ı hûn-rîz-i to men imşeb
Be câyî her sırr-ı hû dâstem şad niş-i kejdum râ
5. Merâ hâşîyet-i pîrâhen-i Yûsuf dehed kâged
Be feyz-i sâde ge ârem be hâtır-i ma'ni-i kem râ

6. Zi nār-ı nabz-ı men tanbūr rā yā dest pindārī
Zi hun-i dil koned rengīn emvāc-ı terennüm rā
7. Şadā-yı āsyā-yı hayretem şebgīr şod Nuşret
Figān-i mevc-i eşkem h̄'āb āred ceşm-i encüm rā

11

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ülfet merā be dāne-i h̄ālīş zi fıtratest
Murğ-ı dilem futāde-i dām-ı zārūretest
2. Üftāde-i muh̄īṭ-i mecāz est rehrevān
Mīnā-yı hind ehl-i haḳīḳat çü şūretest
3. Ser sebziyem çü şāḥ şikeste derīn çemen
Ez şerm-i nevbahār sera pā-yı ğayretest
4. Vaḥdet ez ān ṭaleb ki zi perā güher çü dil
Āyine dār-ı cūşış deryā-yı kesretest
5. Nuşret bedest-i h̄āşıl-ı şūret perestim
Ez bī- ḥodī çü āyine dāmān-i hayretest

Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlun

1. Hıa-āver olan Őuĥa giriftār ola yazdım
Berhem-zede-i ĥüccet-i inkār ola yazdım
2. Efsūn-ı tecāhül eŐer etmez o periye
Beyhūde perākende-i esrār ola yazdım
3. Ğam-nāme-i dil Őafĥa-i rūyumda hüveydā
Dildāre ne sōz Őōhre-i āĝyār ola yazdım
4. 'Ünvānına dildāde olub āyet-i ĥüsnüñ
Çun besmele ser levĥa-i ezkār ola yazdım [4a]

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Tegāfüllerle def^c -i Őıĥlet-i āĝyār ĥıl bāri
Girān-bār-ı ĝamā dūŐ-i kesel izĥār ĥıl bāri
2. 'İnāngīr olmayınca tevsen-i fırsat çıkar başdan
Reĥīn-i zīri bāri minnet-i dildār ĥıl bāri
3. Yeter ĥıldı ĥamīde dūŐ-ı Őevĥim bār-ı istiĝna
Cemāl-i muĥlaĥa Ķays-ı dil-i der-ĥār ĥıl bāri

4. Hümār-1 hasretiñle eşk-bār-1 hayret oldumsa
Şunub rafl-1 girān sāki beni hüşyār kı1 bāri
5. Yeter ümīd-bār-1 vaḥdet ile bāğ-1 keşretten
Dil-i Menşūr-1 şavkı meyve çin- dār kı1 bāri
6. Taḥammülsüzdür şahbā-yı hecr gül-ruḥān Nuşret
Du çeşmiñ yād-1 lāl-i nābla ḥün-bār kı1 bāri

14

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Gerdiş-i ḥayretde fānīdir zamān-1 Mevlevī
Hārkı 'ādetmidir tāyy-1 mekān-1 Mevlevī
2. Dāğdār-1 ñale-i cān-süzıdır her ḥuşk u ter
Neydedir serbeste-i sırr-1 nihān-1 Mevlevī
3. Şehper-i sımurğ-1 şevkā lā-mekān damānıdır
Gerçi peşmīne külehtir aşiyān-1 Mevlevī
4. Nükte-dār-1 Şems-i Tebrizi ḥaḳıḳatdır hele
Meşnevi pirāye-i nuḫk-1 zebān-1 Mevlevī
5. Evvel-i aḥir ḥalka-i vaḥdetdedir cünbişleri
Menzil-i evvelde vāşıl pey-revān-1 Mevlevī

6. Bir şağır âteşin perverdesidir cümlesi
Yek nefesdir haşıl sūd u ziyān-ı Mevlevî
7. Nefh-i rūh cezbe-i bezm-i elest itmektedir
Münkerān-ı ehli vecde na‘ t-h‘ān-ı Mevlevî
8. Ser-fürū itse n’ola dergāhına çarh-ı felek
Tekya-gāh-ı kudsiyāndır āsitān-ı Mevlevî
9. Şûret-i pergār-ı vahdetdir semā‘î Nuşretā
Merkez-i kutb-ı haқиkat üzre şān-ı Mevlevî

15

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Hānde ber leb bî to berh-i hürmen şādî-yi merā
Bā to ğam-ı beyhūde torā zi berk-i āzādî merā
2. Der harāb-ı ābād-ı ten hoşhāliyem ez dil buved
Mīkened bā genc-i her vīrāne ābād-ı merā
3. Men ki bāşem da‘ vî-i vuşlat konem hākem beşer
Dil ferīb kerdî in fikr-i ‘ abeş dādî merā
4. Çun şabā refkem zi hod ez cilve-i gülçehre
Reng-i maḥrūmı-yı bes est ez gülşenem zādî merā

5. Hemçu çeşm-i mest-i ũ ez nātuvānī mī resed
Der suhen Nuşret zi cām-ı feyz-i imdādī merā [4b]

16

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Zi şahrāyī ki dāred hayme-i sevdā-yı leyli rā
Dilem şad bār-ı pirün kerd-i Mecnün tesellī rā
2. ' İnān-ı dil bedest āverdenem müşkil büved verne
' Aşā-yı mīkonem vaqtī ki gīrem dest-i a' mā rā
3. Be men belkīs-ı ma' nī serkeş-i çün mītevāned kerd
Ki reftem tā be ' arş-i nāz u kerden zīyne beytī rā
4. Zi bes ālūdegī-yi nefsi serkeş-i lāl kereded dil
Berū āyine-i ' işmet nümā tuṭī-i ' İsi rā
5. Behişt ābād zir sāye-i müjgān ũ dāred
Der in gülşen serā keyfiyyet-i luṭf-ı nihānī rā
6. Be h'ābem servhā ez şerm-i men çün sāye mīkerdend
Tū gūyī hoş u bāşī kerde bāşem biḥ-i ṭübā rā
7. Zi nuṭkām bū-yi şir dāye-i ' ahd-i elest āyed
Be yādāverdeem Nuşret zi bes eyyām-ı ṭifli rā

Meʿʿülü / Mefâʿilü / Mefâʿilü / Feʿülun

1. Bî girye-i şādî şeb-i vuşlatda ne lezzet
Şebnemle gelür gülşene ʿ ādetce letāfet
2. Lazım mı saña vaşl-ı emel himmetiñ olsun
Evc-i hünere müşteri olmağ ne saʿ ādet
3. Meşhūr-ı zamān olmayı her pāyede gördüm
Her rütbede mestūr- ı kemīn olması rāḡat
4. Dil-i seng-i tekellüfle şikest oldu düzelmez
Allah vire bir de o işkesteye şıḡat
5. Maʿ nā-yı cemāl olmasa şıʿ ri aramazdım
Ben sadece ülfet idemem kimseye Nuşret [5a]

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1. Dih çi dilhā rā be tīr-i ġamze est işkeste-i
Tū ez ān ey dīde-i ʿ uşşāğ her dem ḡaste-i
2. Ḥāne-i zīn pür zi vuşlat ḡāne-i çeşmem teḡī
Rāstī ey merdüm çeşmem becā nişeste-i [5b]

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Yā Rab ez sevdā beḥālem reng-i zūlf-i yār dih
Bā siyeh mestī çū çeşmem cünbüş-i hüşyār dih
2. Men nedārem tāb-ı cevr-i iltifāt gülruḥān
Hemçü şebnem reh mer ezīn bī-vefā gülzār dih
3. Saḫt mītersem beḥāl-i ḫod zi āsīb nazār
Āşināyīhā merā der meclis-i aḡyār dih
4. Düş istignā-yı men bārī nedāred ez kesi
Tārik-i faqr-ı merā yek-sāye-i dīvār dih
5. Hemçü men vaşl ez ḫübān be men der çeşm-i ḫalk
Şīve-i iḳbālḫā der şūret-i inkār dih
6. Ez ḫumār-ı bāde-i bīdārım dil-i çāk şod
Dīde-i ḫābīdeem rā merdum bīdār dih
7. Bā güneḫ ümīd vārem ez 'amel-i be guseste dil
Defterem rā zīver ṭā'at zi istiḡfār-ı dih
8. Zışt u ḫübī her du çün āyīnedār luṭf-i tust
Gönçe sāzīger merā yek dāmen-i pür ḫār dih [6a]

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Düşürüp bender-i vuşlatda o rû-yı âliñ
Gümrigin büseye kesdiñ o gül-i handāniñ
2. Hâl-veş oldı zebān-ı çeres-i hayret-i dil
‘Acabā kâfile-i hüsni gelür mü Şām’iñ
3. Yağdı pervāneyi hem yandı serāpā ğamdan
Bende yandım ğaražın bilsem o şem‘ nāziñ
4. Ğayre meyl itdimi Allah’ı seversen luţf it
Sevdiğim cürmi nedir söyle dil-i ğüstāhiñ
5. Çevrine eyle taħammül şaқın ol āh itme
Nuşreţā ‘ādetidir yāre toқunmaқ āhiñ

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Neşāt-ı ğande rā keyfiyetī ez nāle mibāşed
Ĝam-ı yek sāle ki der dil mey-i yek sale mibāşed
2. Çū ğirem ğāme-i der dest ez berā-yı vaşf ruşsāreş
Kalem dāğ-ı siyeh enguşthā çün lāle mibāşed

3. Hāmīr-i men zi hūbī rū-yı bülbül gešte ter āhīr
İzār-ı gül merā şāyeste ter ez jāle mībāşed
4. Siyeh bahtī zi tali^c bed buved āzāde rā verne
Çu kuhl-i dīde ez hōd geşt bī dūnbāle mībāşed
5. Be yād-ı rūy-ı ān meh ān çūnān bī-hōd şodem kezdil
Çū āh-ı men ber āyed ber ser-i men hāle mībāşed
6. Suhen bī rū-yı u pirā men lebhā-yı men Nuşret
Zi ger meyhā çu tābīrūn ne şeved tebhāle mībāşed [6b]

22

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Gül gülüp bülbül-i şūrīde figān itdikçe
Hişşe-i gā^c ib için yād idesin aḥbābı

23

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Minnet-i āh idemem birde dil-i gümrāha
Ḥayret-i meddī nazar niğme bedeldir āha
2. Çehre-i Yūsuf-ı iḳbālde kaldık gıtdik
Seni ışmarladım ey nūr-ı başar Allah'a

3. Hatt-ı şeb-rengi olur perde-i vuslata dirler
İntizâr itmede yüz şimdi ğurûb-ı mâha
4. Yâd-ı lâliyle olur bezm-i harîfân ma' mûr
Leb-i sâğar gibi düşdi o güzel efvâhe
5. Söz tariğinde şebât ile bulunmağ Nuşret
Muttaşıldır taraf-ı cümle menâzil-i râhe

24

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Reh-i vaşlında pâbüc-ı na' lçesine döndürdü
Beni pâymâl iderek nâz ile Mesci-zâde [7a]

25

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Degil tuğrâ hümâ-yı ihtişâmîñ âşiyânında
Numûd-ı beyza-i ferruğ sa' âdet-zâdesindedir

26

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Cemâl-i sihrine uydum nigâra aldandım
Hafî nigâhile ben âşkâra aldandım

2. Umīd-i bīm ile gecdi zamān ömr-i ‘azīz
Cefā u luṭfunu bilmem o yāre aldandım
3. Ḥazān yaşı içüp gonce-i ümīdimi hep
O bülbülem ki hevā-yı bahāra aldandım
4. Niyāz itmiş sebab-i vaşl-ı gül-ruḥān cümle
‘Abeş mu‘āmele-i ıştıbāre aldandım
5. Ğarīḳ-i ḳulzum ḫaṭ oldıgım görünce o şūḫ
Çeküp bir āh dimiş rüzgāra aldandım
6. Hüneri cihānda dil-zār-ı şayd iken Nuşret
Ğazāl-i vaḫşi ‘ışk-ı şikāre aldandım [7b]

27

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

1. Zi dūrī hemçü beydaḳ naḳş bā-yı rāh būsīdem
Zi ḫıfz-ı rütbe-i ḫākī rikāb-ı şāh būsīdem
2. Siyeh rüyem ez an rüzī ki nām-ı ḫıiş dānistem
Çü ḫātem dest u düşmen rā berā-yı cāh būsīdem
3. Zi büyī mey merā rüsivā-yi ḫāhed kerd der maḫşer
Ğalaṭ kerdem lebeş rā bī ḫicāb-ı āh būsīdem

4. Lebeş ender zebānem hūn-ı dil ez dīde mi āmed
Tū gūyī men dem yek deşne-i cān-gāh būsīdem
5. Ketān peykerem ez rīze mīşod hāle-i hayret
Şeb-i vaşlī ki Nuşret dāmen-i ān māh būsīdem [8a]

28

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Tuṭī-i gumgeşteem āyinedār hāne gū
Hem be 'aks-i ḥod konem beyhūde tā ger gofte gū
2. Bāz dāred müşkā fiḥā merā ez rāh-ı 'ışk
Rehzen-i guftār bāşed ḥāme yek tār mū
3. Coz şadā-yı ḥod dige sākī nedīdem ḥiç kes
Ber der in hāne-i dil gofteem şad bār hū
4. Destgāhem teng u dilber bī-niyāz u dil esīr
Derd-i men inest dermāneş eger dānī begū
5. Ğonce-i dil rā şabā-yı fikretem Nuşret güşūd
Enderin gülşen nemī āyed merā bigāne bū

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Hoşā dil-i dehī būd derd-i ʿışk sāmāneş
Çū şemʿ-i pür şeved ez naqd-i dāğ-ı hemyāneş
2. Der üstüḥʿān-ı şehidān henüz mībāled
Çū mağz-ı sine-i zeh-rāb dāde peykāneş
3. Külāh-ı salṭanat-ı ḥüsrevān şikest nedāst
Nemizedend eger puşt-ı pā faqırāneş [8b]

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Be ḥande ḥüyī mekun ğonce rā ḥaṭar īn būd
Girih becebhe mezen bāğ rā keder īn būd
2. Bedīde ḥūn u be dil āteş u be ten lerze
Vişāl-i yār ki didīm muḥtaşar īn būd
3. Be dūd mīdehedeş ḥaṭṭ-ı ʿazāb-ı ḥāleş bīn
Der ān zemāne ki men sūḥtem şerer īn būd
4. Günāh mīkonem u bāz der pişī kerīm
Beyā ki yāfteem meşteb-i peder īn būd

5. Be cām sūz-ı cīger kun tevekkül-i Nuşret
Be rehrevān-ı ‘adem tūşe-i sefer ĩn būd [9a]

31

Mef’ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Qayd-ı niyâzı hırqama yoğ dostumun benim
Var mı maħalli kâsede serpūşumuñ benim
2. Olmaz şarâb-ı ħâmda tâ böyle neşeler
Âb-ı ħayât bâdesi serħoşumuñ benim
3. Qoymaz cunūna ârzü- yı vaşl kāküli
Zenciridir o tül-ı emel ħūşumuñ benim
4. Çeşm aşinâ- yı merdüm baħt-ı siyâh iken
Yođ mu ħazâle nisbet-i ađūşumuñ benim
5. Nuşret naşihat ile baña nevcivân iken
Müy-ı sefid penbesidir ħūşumuñ benim

32

Mef’ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Degmez füsūna vü ħıleyi irdi şafâ-yı genç
Olma esir-i çâh- ı teħafül berâ-yı genç

2. Zikr-i cemîlin itmededir müflis u ğani
Güyâ ki ism-i A' zama tev'em şenâ-yı genç
3. Bir rütbedir şikeste dil erbâb hecr-i kim
'Acz-âver-i mücâberedir mûmiyâ-yı genç
4. Hep nesyedir mu'âmele-i luğf-ı dilberîñ
Etme nukûd-ı fikret-i şarf-ı cefâ-yı genç
5. Çekdim kenâra yâri raşad bend-i hağ iken
Bağt-ı siyâhım etti beni aşinâ-yı genç
6. Vuşlat muyesser olsada çokdur mehâlik
Pür dür tılsım-ı hadişeden mâverâ-yı genç
7. Virâne kaldı gitdi harâbât sinemiz
Hayfâ müyesser olmadı Nuşret likâ-yı genç [10a]

33

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Fütâde oldu kad u kâmetine bir şūhuñ
İmâm-zâdeye uymuş gönül müezzindir.

34

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Kavukçı-zâdeye ' arz-ı vişâl idüp gecdik
Eliyle itdi işâret ki ya' ni bâş üzre

35

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Her sitemkâr u cefâ cûlara zillet mi gerek
Saña dildâde olanlar da bu ' âdet mi gerek
2. Cân fedâ itmeye vâbeste vişâliñ gerçi
Cân u dil oldı telef yoğ yere minnet mi gerek

36

Mef'ûlu / Mefâ'ilü / Mefâ'ilün / Fa'

1. Hûrşid-i ruğ-ı torâ zi bes endişem
Bîrûn zihod nişeste u medhüşem
Pîrâhen-i âteşî-yi zi fikreş Nuşret
Ez hûn şafağ hemçü felek mî püşem

37

Mef'ûlu / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fa'

1. Ender talebeş egerçi ser gerdânem
Ber ' aks-i reh-i rızâ-yı ü mirânem
Ümmid be luğ u kerem yârânest
Ger deyr-i Rûm zûd koned ihsânem

Mef'ûlu / Mefâ'ilü / Mefâ'ilün / Fa'

1. Ey yâr medih be haqq-ı vey azârem
Ger deyr revem be kûy-ı ân dildârem
Şad düşmen-i cân-süz be dil pinhânest
Şad zaħm ħurem tâ ħademî ber dârem [10b]

Mef'ûlu / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fa'

1. Ez tîr-i ğamet nîst diger pervâyem
Tâ çûn hedef ez nazare tû ber câyem
Dilhûn u ruħem zerd u vucûdem pür hâr
Der gülşen-i hecr-i tu gül-i ra' nâyem

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Bâde efserde gelur meclise sensiz gül olur
Ĥalleder tâb-ı firâķıñ yeni başdan mül olur
2. Ğonce-i bāĝ-ı mecâzı diyemem ben aña kim
Reng-i ruħsârına taķlid idecek gül gül olur
3. Tûrbet-i ehl-i dile dest-i ħaķâret şunma
Âteşin pûşişi bir ħayli zamânda kül olur

4. Geçemez nîl-i ‘ itâbı dime ol çîn-i cebîn
Kişver-i ‘ işveye ebrüyı siyehler pül olur
5. urusun şâne gibi pençe-i bâğbân-ı emel
Belki destinde o gîsû gibi bir sünbül olur
6. ıl kadar gerden-i simînine minnet bilmem
Var ise aña bu bûhtânı iden kâkül olur
7. Gülşen-i ‘ aşk-ı haıatde teğâyür olmaz
Açılır gonce-i hüsni o gülûñ bülbül olur
8. Şaçma hâl ile bizi yadı o dilber el ha
Da‘ imâ mâide-i vuşlatı pür fülful olur
9. Fet ider kişver-i ma‘ nâyı hucûm Nuşret
aydar-ı hâmememe ebyât-ı azel düldül olur [11a]

41

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Beni senden yine ey şûh cüdâ itdin mi
urb-ı ‘ aşık saña derd-i devâ itdin mi
2. Da‘ vi-yi mihr u vefâ bir baña alsun şimdi
Hele zâlim baña gönlünce cefâ itdin mi

3. Ney-şıfat āhile pür dāğ idup endāmın
Nāzenīn ‘ömrümü hep bād-ı hevā itdin mi
4. Şīşe-veş meclis-i ‘aşkıñda bulundum bī-ħad
Hürmetim seng-i melāmetle olā yetdin mi
5. Bu teğāfül yalnız Nuşret’a mi sulţānım
Yoğsa her ‘āşık-ı merhūn belā itdin mi

42

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

1. İhtiyārım eğer olsaydı seni sevmemde
Maşlaħat neydi bu sevdālar ile olmamda
2. İltifāt itmez iseñ hālime gör tūfānı
İki gün dīde-i giryānımı ben silmemde
3. Ğarazım ğayrılara ħande-i luţfuñ görmek
Gülşen-i vaşla şabā gibi gelüp gitmemde
4. Dürbīn itmek idi nāy-i dil-i mehcūru
Kaşdıım ey şūħ ħunūñ ğam ile dilememde
5. Cezbe-i pençe-i şāhīni kazā maħfīdir
Ke bk veş tarħ-ı hevātır iderek gülmemde

6. Gerçi yoğ rāhberim virir pāye Nuşret
‘ Ākif-i Ka‘ be-i şıdķım o yolu bilmemde [11b]

43

Mefā’ilün / Fe’ilâtün / Mefā’ilün / Fe’ilün

1. Hevā-yı hāme düşen dilberin vefāsın arar
Mezāk-ı ‘ aşkı bilen ehl-i dil cefāsın arar
2. Ķumāş-ı hüsñü mezād itse de hevā-yı vişāl
Mezād-gāh-ı sitemde yine bahāsın arar
3. Ğurūr-ı hüsñü atup bir yañe o çeşm-i siyāh
Hezār tarfe-i nigāh ile mübtelāsın arar
4. Bu ıztırāb degil yārsız ‘ acep tende
Ğarīpdır dil-i biçāre aşınāsın arar
5. Bu deñlü keşti-yi dil ķulzüm-i melāmetde
Tevāķķuf itmezdi neylesün hevāsın arar
6. O mūr meşreb arar şehperi tefāhur kim
Telāş-ı hırş-ı temannā ile belāsın arar
7. Devā-yı derde ger ‘ ad ider gönül-i Nuşret
Hemīşe hastedür ol hasta kim devāsın arar

li Āsāf-i Şīrvānī

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ol āhu veşde zülfünü her yan atar çıkar
 ' Attār-ı çin kabāğına varan satar çıkar
2. Gīsūların ara ruḥ-ı pür zīvering sening
 Ebr içre bir güneş gibidir kim batar çıkar
3. Yād ile kılsam āh o ruḥ-ı āteşinining
 O derûn-ı dil u dehenimden dutar çıkar
4. Ğamzeng ḥadengîn eyleme pür tâb-ı nāgehān
 Destiñden ey şanem demek olmaz ḥaṭar çıkar
5. Ey Āşaf ol gel ol ḥüsnüm zülfe esir kim
 Urdıḳca şāne her ṭarafā müşg-i ter çıkar ¹⁶ [12b]

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Ṭepid nihā-yı nabzem neşter-i ḥün-riz şod imşeb
 Zi çeşmem nev behār ' āfiyet gül-riz şod imşeb

¹⁶ Bu şiir Āsāf-i Şīrvānī'ye aittir.

2. Keşîdem intizâr-ı ân meh-i nev tâ seher bî cā
Siyeh bahtî besû-yi nîstî şebdîz buved imşeb
3. Siper ez sâye- i müjgân-ı âhû buved der destem
Zi bes şemşîr-i hicrân-ı meyâneş tîz buved imşeb
4. Sefîd bahâ-yı çeşm-i bû-yı pîrâhen hemî başşîd
Be bezmem Yûsuf âmed pîr-i ken' ân nîz buved imşeb
5. Çu dad ender hevâ bûdem nişeste cā-be-cā Nuşret
Zemîn hâneem ez bes ki âteş hayr buved imşeb [13a]

46

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. O tıfl-ı şîşe-ger olmuş mey-i cemâl ile mest
Eline düşse ider şîşe-i sipihri şikest
2. O sîm gerdene bir bûse-i neşesin virmez
Mey-i şürâhiden içsun gerekse bâde perest
3. Olaydı süllemî evc-i sa' âdetiñ ebyâd
Olurdu şâ' ire bir gün o kısr-ı vâlâ pest
4. Cunûd-ı gamla olan nisbet-i mu' ârifeniñ
Olaydı ' öşride bârî sürûra rûz-ı elest

5. Kıyām tā bu kadar serve dil-nişin olmaz
Bu hārzārda Nuşret olaydı çay-i nişe

47

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Gözümden çıktı imsāke şirişk-i irtikāb itmem
Nuķūdum rütbe-i kerrāta vāşıldır hesāb itmem
2. Terāvuş itdi zendāb-ı   arķ-ı minā-yı gerdenden
O gül-pūş cemāle tevbeler olsun   itāb itmem
3. Görelden gūşe-i lalinde yāriñ nokta-i hālī
Ĝurāb olsa enis-i   andelibān iĝtirāb itmem
4. Girub āyīnaye öz leblerinden kendi maķşūdum
Hemān bir gün o şūħa rū-be-rū söyler hicāb itmem
5. Pezīrā-yı   imāret şanma kim vīrānedir   ālem
Elimden gelse hergiz ħane-i caĝdı ħarāb itmem
6. O rind-i şūħ meşreb zehr-i nūş-i ĝayretem ben kim
Mizāç-ı sāĝar-ı tab   ım bedāmüz-ı şarāb itmem
7. Pes mir  āt-ı nazmımdan temāşa eylerim Nuşret
Çeküp aĝūşa ma   nā-yı esīri pīç ü tāb itmem

Meʼûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Sevḳ-i niyâzi cehd ide gör kâsid olmasun
Dād u sitād-ı cins-i emel fâsid olmasun
2. Şad elhazer ki mâyesidir aşl-ı devletiñ
Düşmen bu kârḥānede bî-hâsid olmasun
3. Taḳrîr-i mâcerâda 'acebdir lisân-ı ḥâl
Cüy-ı sırışk-i merdüm-i ğam cāmîd olmasun
4. Tâ kim mehekk-i dîde-i ḥaḳ-bîni olmaya
Kimse nuḳûd-ı ḥüsn-i hele nâḳıd olmasun
5. Bir gün ider müsâ'ade ruḥsâr-ı büseye
El vermeyen kenârına tek sâ' id olmasun
6. Nuşret görünce âdem nazmım bu luḫ ile
Mümkin midir ki ḥāmem aña sâcid olmasun [17a]

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Bende mest-i mey-i ruḥsâr cemâliñ sende
Sende maḥmûr-ı o şaḥbâ-yı ḥelâliñ bende

2. Sākiyā ḥaḳ ide iḳlim-i neṣātiñ ma' mūr
Etdi bünyād-ı ğamı ḥandeleriñ lertzende
3. Bizi de muĝ-beççeye duḡteri-rez bend itdi
Bir ḥarām-zādeye dūş oldu dil şermende
4. Yine meyḥānede mīnā-yı Mecūsi meşreb
Secdeden eyledi miḥrāb-ı cem-i raḥşende
5. Bisutūn-ı Farsı yıqdı hezārān-ı taḥşīn
Yed-i tūlāsına ferhād-ı ğamıñ her fende
6. Mey-i ḥarām sāki-yi gül-çehre ḳomaz ibrāmı
Beni başdan çıkarır Nuşret o şirīn ḥande

50

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Bilurum ğamda baña itdugine nādimidir
Bende ğamsız olamam ḥakkı bilir ḥādimidir
2. Āh u tebḥāle vü ḥūn-ı dil u efsūs u elem
Ḥamdullah reh-i vuşlatda benim zādımdır

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Çıkarma kabze-i şemşiri fırsatı elden
Ömir didikleri gaddāra imtinān bilmez
2. Hemīşe mültezim olur bahş iden sitāre ile
Felek ta'aşşuba mā'ildir imtinān bilmez

Der miyān-i 'azl-i Re'fet ez kazā-i Şām ba'zı aḥbāb
be mülākāt-ı ibrām kerde būdend ki in rā niḡište fristādīm

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Zīveri kişrevi 'irfān u feşāhet-i Re'fet
Bir şahinşāh idi şāyeste diyār-ı nazma
2. Nuşretā da'ıye-i 'azli ḡomaz aḥbābı
Çan ile çekmeye ol şūḡ-ı kenār-ı nazma [17b]

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Başka bir neşe-i ser var çāşni-i 'iḡyānıñ
Lezzet-i tevbe eder ādeme dünyā-yı beheşt

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Dökmüş o sîm-i gerdene âşüfte kâküli
Şalmış billür şîşeye bir deste sünbülü
2. Bî-câ zırh reh-i guzâr-ı haţ olmazdı bildigim
Ruhsârınıñ olaydı nigâha taḥammülü
3. İtsun bahâr-ı girye-yi şebnemle şüst u şür
Yandırdı berķ-i ḥande ile ḡonce bülbülü
4. Beyhüde der-kenâra hücûmu fütâdeniñ
Deryâlanur o keşti-i ḡam görse sâḫili
5. Meh-veş bilen mi' âmele-i mehr-i dehirde
Dervâze-i müşâhedeniñ oldı sâ' ili
6. Rehber görürse ḫ'âbda gümrâhdır hele
Yokdur ṭarîk-i ' aşķda görmüş o menzili
7. Nuşret benim de ṭab' ımı koydu bu ḫâlete
Ta' lîm idince dîdeleri sihr-i Bâbili

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ez dest-i hüsni ü ki behâyi şevd bülend
Ez zerre zerre hâk-ı gedâyi şevd bülend
2. Behr-i şikest-i ebleh-i pâyi-i cüstü çü
Ez râh-ı ıŖk hâr-ı cefâyi şevd bülend
3. Dil râ be ğam-ı çarhı zi şad câ şikesteim
Bâşed der in harâbe şadâyi şevd bülend
4. Encâm-ı faqr dâr buved der diyâr-ı mâ
Yâ Rab mebâd nâm-ı gedâyi şevd bülend
5. Rûzi şevd zi şür-ı kıyâmet to râ haber
Kez kârvân-ı ıŖk derâyi şevd bülend
6. Hâkestereş çü dūd reved piş ez ân be bād
Ger âteş firâk zi câyi şevd bülend
7. Ez senghâ-yı h'îş koned gūshâ mecâz
Nuşret ger ez ıŖk nevâyi şevd bülend

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Çün ney begîr kesb-i hevâyî koned kesî
Bezm-i vişâl gû ki nevâyî koned kesî
2. Mihrâb-ı ebruvân be nümâ tâ çü dîdeş
Maḥmûr u mest bârî du'âyî koned kesî
3. Ber ḥâstî zi râh-ı ḥodî der fütâd tost
Ez ki bād gerçi 'aşâyî koned kesî
4. Ber vıfḳ-ı ḥâṭirem be perihâne-i cemâl
Bâver mekon ki çün tû cefâyî koned kesî
5. Ān neşe-i günâh dih şod fevt-i tevbehâ
Fırşat nemîdehed ḳâzâyî koned kesî
6. Nuşret neyâftem be gülistân coşt-ı cû
Yek murğ rā zi dām rehâyî koned kesî [18a]

Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. Leylî-i ğam imşeb serâ perde-i men bûd
Mecnûn ferruḥ âhû-yı şaḥra-yı ḥoten bûd

2. Bî- lezzet-i ‘āfiyet u cāşnî-yi derd
Der h̄ān-ı men u ‘İsî be der h̄āne-i men bûd
3. Şemşîr-i kâza der kefen cevher-i h̄od reft
Ez cünbîş-i ebrû-yı to tâ bahş-ı suhen bud
4. Bûlbûl-i zi çemen refte behemrâhî-i şebnem
Bâġbân-ı emel râ pey-i tefîş-i kefen bud
5. Be küşûd zi pîrâhen bû-yı gül-i ra‘ nâ
Ān çeşm-i sefidî ki be ya‘ kûb semen bud
6. Ez cümle-i şad râh ki Nuşret be fenâ dâşt
Der dest dileş âh-ı kemendî çû resen bud

58

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün

1. Ān gûşe-i ebrû digerân ser-i müjġân
Kâr-i dom-i kejdûm koned ender dil-i hayrân
2. Ān âteş-i bî-dûd dih ruhsâr firûzed
Dûdeş zi dilem ser zede çün âh-ı şitâbân
3. Ey ġamze be kon herçi konî bād helâlet
Ey kâfir-i bî-raġm-ı ne çür ġun-ı müselmân

4. Ey h̄ande bezen āb-ı bedil sūhtegānet
Ey berķ-i tecelli-i tebessüm-i güher efşān
5. Ey ķāmet ķūn serv be keş ser dih der ĩn bāġ
Bī bāl-u per üftāde ķū ķamerīst nıgehbān
6. Ey pāy benih ber ruķ-i ‘āşık kef-i vuşlat
Ey dest begīr ez kef-i ten-i tek ķadeķ h̄ān
7. Ey Nuşret dil-sūz be zen na‘ re-i bī bāk
Ey āteş-i ma‘ ni-i heves-i h̄ıñ be sūzān [18b]

59

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

1. Servden serkeş olur bāġçede āb olsam
Baķmaz āyīneye pūştündeki sīmāb olsam
2. Nā-resīde leb-i la‘ line ider pāşīde
İçmez ol şūķ-ı leţāfetde mey-i nāb olsam
3. İltifāt itsede iġmāza çeker baķtımdır
Çeşm-i maķmūruna mānend-i kuķl-ı h̄āb olsam
4. Tāķ-ı ebrūsını mümkün mi ferāmuş itmek
Felege māh-ı nev ü secde miķrāb olsam

5. Bir nigāhıyla ider z̄ir u zeber endāmın
Nuşretā kuvvet-i bāzū ile sehrāb olsam

60

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Naḥvet-i dünyā hicāb-ı ḥaḳ buved ma' rūr rā
Bā ' aṣā Bismi'l-lāh der dil neyufted kūr rā
2. Merd-i dünyā rā be dünyā iltifāt-ı dīger est
Cağd dāned kıymet-i vīrāne-i ma' mūr rā
3. Der güneh temkīn bürhānest ender ihtiyār
Cām-ı mey derdest lerzed sāḳī-i mecbūr rā
4. Devlet-i bī-nisbet aslī-yi ḳaḳa-yı mübrem est
Pür dehed āḫir be bād-i nā mūrādī mūr rā
5. Ḥaşm-ı ' āciz ' āḳıbet rüz-i muḳaffer mişevved
Seng-i gerded ez taḥammül üstüḫ'ān-ı sātūr rā
6. Āteşin pervāne-i ḥūrşid Nuşret der felek
Ez peyī deryūze-i āteş şitābed tūr rā [20a]

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Niġeh endāz-ı cemāl olmada biz mecbūruz
Kaşr-ı nāsūtda hem revzen u hem billūruz
2. Hāk-sār olmadadır der-salţanat kişver-i 'ışk
Hayli āvāze ile mülk-i ġama Faġfūruz
3. Şöhrete meyl idemem dār-ı fenāda yoksa
Cān fedā itmede dildāre ni'ām-ı Manşūr'uz
4. Yaġdı hūrşid ruġ-ı 'ālemi dil gerdende
Lāf urur şöyle de mehtābdayuz mestūruz
5. Senden evvelce çeküp bāde-i nāb-ı şāfī
Cām-ı nāzūkle ciġān mest ise biz maġmūruz
6. Söyledir muţrib-i ġamım bezm-i emelde ġüya
Aferinişde hem āvāz-ı def u ŧanbūruz
7. Herkesiñ da'ire-i ġaddı felekdir Nuşret
ŧārem-i şi'rde Hūrşid kadar meşhūruz

Velehu be zamān-ı Dāğistān

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Qānşırımđan bugün ol āfet-i devrān utdı
İltifāt itmedi ' uşşāka şıtābān utdı
2. İnledim bŷy-ı mey-i lal-i lebin qāşkırdım
Qāytımdı kendi o ser ıalqa-i mestān utdı
3. Anda durma ricā it o kemān ebrŷya
Nıgehinden dil-i bimārıma peykān utdı
4. Kuh-i ' aşkın ne qadar hŷnerine çıqdımsa
Tutuldu cevrlle bir yaña hırāmān utdı
5. Bir dāğistānlu bece Nuşret ayārdı hŷşum
Beni qāytardı bu sevdāya o cānān utdı

Tārīh-i culŷs-i Nādir Şāh darb- ı sikke-i zer u sim-i ŷst

Be tarihŷ'l-hayr fima vaka [20b]

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Dŷrdi nŷh-şīşe-i ħumħāne-i eflākız biz
Neşe-i bāde-i keyfiyyet-i idrākız biz

2. Zaḥmımızda eṣer-i tîġ-i ezel peydâdır
Sîne-i şâhid-i iḳbâldeki çâkız biz
3. Bizde taḳat ne arar tâb-ı mey-i ruḥsâra
Sâye perverde-i ebri varak-ı tākiz biz
4. Gerçi var nisbetimiz çeşm-i ḥasûda amma
Âşinâyız kadem-i ehl-i dile ḥâkız biz
5. Var mı rûḥâni şi‘ rimde keşâfet hergiz
Nuşretâ dâhl-i ser ḥalḳa-i emlâkız biz

64

Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün

1. O ṭurfe çâzibeler dilberin ‘itâbında
Nühüfte revġana beñzer gülün gülâbında
2. Kusûr-ı vuşlâtı ḥaṭ gelmeyince fehm itmez
Zekât-ı bûse iden ḥüsnün nişâbında
3. Şafâ-yı çehrede her tâzesi mücessem rûḥ
Mezâk-ı şîr-i perî-vâr dımışkıñ âbında
4. Pür oldu gülşen şüret-i benefşe-i ḥaṭdan
Çemen şukûfesiz olmaz kilik-i ġiyâbında

5. Bu seng-lāḥda amīziş itmeyen çün lal
Hemīşe āb-ı baḳā nūş ider serābında
6. Bu mūrġ-zārda biġāneden olan bīzār
Mizāç-ı bülbüli taşvir ider ġürābında
7. Sūvār olunca semend-i belagate Nuşret
Ḳalem piyāde gider nazmınıñ rikābında

65

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Gerçi laṭifdir meze-veş berg u bārımız
Ḥār oldı çeşm-i ḥalka gül-i i' tibārımız
2. Āyīne-veş müzāhir-i keşret degil hele
Bu seng-bār-ı ḥādişede inkisārımız
3. Yetmez rufū-yı çāk-i dile rişte-i nefes
Pābeste ḳaldı sūzen-i cism-i nizārımız
4. Efsūn mu hiç kibār-ı tenezzül saġīriye
Mahbūl iken kebīriye ṭāb'ı şıġārımız
5. Gevher gedā-yı baḥr ḳıdemdir dil-i esīr
Ḥayli vaḳūrdur şadef-i iftiḳārımız

6. Bilmez nedir mu^ç âmele-yi hulk u iltiyâm
Nuşret mebâni-yi felek-i işıbârimız [21a]

66

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Dānī ki cām rā be lebeş ān dehen çī goft
Hūneş be hūred bī-ḥaber u bī-suḥen çī goft
2. Bād-ı şabā ki būy-ı zi zülfeş be çīn resānd
Eyā şenīd u müşk-i gāzāl-ı ḥoten çī goft
3. Lağzīd pāy-ı ḥāl u be incā fütād u mānd
Kes rā ḥaber nedād ki çāh-ı zi ḳan çī goft
4. Maşūr-vār be dār bināgūş ber keşīd
Eyā begūş-ı muğpeçe dürr-i ' aden çī goft
5. Çün vaḥşiyān ḳarār becā-yi nemī konem
Çeşm-i siyāh-ı yār nedānem be men çī goft
6. Ey bāgbān-ı gül be ser-i ḡonce rāst go
Bād-ı seḥer be gūş-ı gül u yāsemen çī goft
7. Gerçi resīd u dīde-i Yā^ç kûb rā guşūd
Nuşret neyāft gerçi kesī-yi pīrerhen çī goft
8. Nuşret egerçi dīde-i Yā^ç kûb ez ān guşūd
Emmā neşod ḥaber ki bād-ı pīreheren çī goft [22a]

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Sa'âdet bâliş-i zîr-i serimdir i' timâd itmem
Hümâ şâbit iderse iddi'âsın ben 'inâd itmem
2. Girândır tâ o deñlü tab'ıma 'arz-ı temannâ kim
Eğer nâ-yâb olursa âteş irâ-i zinâd itmem
3. Suţûr-ı 'âleme şahdîk-i çesm-i 'ibret itmekden
Cünûnum özge vâdîdir ki ben meyl-i sevâd itmem
4. Numûd-ı âyet-i idbârdır zikr gine halka
Hele hâşâk-i 'işyâni esîr-i gird-i bād itmem
5. İnāngîr-i dil-i bî-ârzûdur cezbe-i 'ulvî
Geçen eyyâmı dehr-i fâni-i hâsretle yâd itmem
6. Müjem hâr-ı kefi pâ-yı hayâliñ olduğın bildim
Olursa h'âb-gâhım berg-i gül meyl-i ruķâd itmem
7. Me'âni-veş zırh pûş-ı letâfet olduğumdandır
Hurûf-âsâ zebân-ı kilik-i dehre inķiyâd itmem
8. Baĥîliñ uf' i-yi dünyâyı imsâk itmesi Nuşret
Eğerci hârîk-ı 'âdet nümâdır i' tiķâd itmem

Güfte-i elçi-yi Rüm ve Mirzayân-î Nâdir Şâh
Der hâlîsade çay mi aşâmîdend

68

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Bir zamân Rüm'da deryâ-keş idük ey sâkî
Şimdi İrân'da kına'at ideriz çayla biz

69

Cevab-ı Mirzâ Abdurrezzak

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Her misâfir gele hoşnüd iderüz çayla biz
Telh-kâm eylemeyüz kimisini deryâyla biz
2. Baħr-ı ihsâna gerek havşala tãkat getüre
Verne sîrâb iderüz kaṭre-i ney deryâyla biz [22b]

70

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Şeb-i firākı o mâh-ı neviñ sihir bilmez
Sitâre-i felek derdû ğam-ı sefer bilmez

2. Kebāb-1 murğ-1 emel hāmsūz dur mihmān
Olunca hük m-i kazā ğayrı māḥazar bilmez
3. O mūr-1 leng-i beyābān-1 ḥayretim ben kim
Reh-i talebde beni āşinā başār bilmez
4. İdince tıfl-1 ğamiñ gevher-i dili süfte
Şikest-i dest-i cefā eyledi zarar bilmez
5. Bilūr uşulini her nağmeniñ felek amma
Furū' -1 devr-i muḥālif ider geçer bilmez
6. Te'emmül itmeyecek za' afdan çü bigāne
Mişāl-i ' aksimi āyine de naẓar bilmez
7. Felek ğubār-1 ḥavādiş nişār ider gerçi
Muḥit-i meşrebimiz Nuşretā keder bilmez [23a]

71

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Qadrin bilurse ta' atı neyler günāh iden
Teşhîr ider merāmını vaktinde āh iden
2. Ḥayt-1 şu' ā-1 cezbe-i luḫfun keremi hiç
' Ālemde güher-yābî giriftār gāh iden

3. Mānend-i dīde kıble nümā-yı cihān olur
Mihrāb-ı ebrūvānına vaz' -ı cibāh iden
4. Bilmez henūz bāde-i gül-fāmın ismini
Mey meclisinde āb-ı hayāta nigāh iden
5. Manend-i meyl āh-ı mücessem gerek hele
Çeşm-i kebūdı çarḥ-ı sitemkāra rāh iden
6. Nuşret ider mi ḥāk-i Şifāhān'a iltifāt
Çeşmin sevād-ı şî' r terimle siyāh iden

72

Huve'l-Fettāḥ Neşāt-ı Şīrvānī

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Fe'ülun

1. Seniñg ferşingde zāhid büryādır
Ḥaḳıḳat menziline bu riyādur
2. Düşer göz güye her dem 'aks-i cānān
Göñül şāf olsa her maḥlab revādır
3. Neşātıñ göñglünü incitmeye ey şūḥ
Saña nefrīn ider ehl-i du'ādır ¹⁷ [23b]

¹⁷ Bu şiir Āsāf-i Şīrvānī'ye aittir .

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. H̄ayālim meşrebimce tūr-ı s̄inemde kem̄in olsa
İder naḥc̄ir-i feyzi şayd Cibril-i em̄in olsa
2. Kenār-ı vaşl olur girdāb-ı dāmenḡir-ı āşūbı
Müh̄it-i ibtilāda lenger-i hūşum mek̄in olsa
3. Hūner bir k̄ātre eşk-i ḥasrete tebdīl itmektir
Du ʿālem efser-i baḥtım̄da bir durr-i şem̄in olsa
4. Berāt-ı vuşlata levḥ-i k̄amerde şebt iderdim ben
O şūhuñ iltifātı ʿāşıka çin-i ceb̄in olsa
5. Olurdum bende meydān-ı talebde Rüstem-i Şānī
Semend-i istikāmet āşinā-yı zir-i zeyn olsa
6. Olur geşt-i tecelli ser be-çarḥ-ı maʿ rifet Nuşret
Meʿ āni toḥmına elfāz-ı renḡinim zem̄in olsa [24a]

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Ne deñlü serkeş olsa ḥoşnumā terdir saʿ ādet tek
Kenār-ı gülşen-i vuşlatda olsun serv k̄āmet tek

2. Te'emmül itse müşrik 'aqs-ı mirāt-ı tecelliden
Gelur imāna bī- şüphe çıkar mevhūm-ı şirket tek
3. Muvahhīd rızq- ı dendān-ı hevādişdir bu' ālemde
İşāret etsede imāna eñgüşt-i şehādet tek
4. Dil-i 'üşşāka mıdır iltifātı yek-ser-i müjgān
Müyesser olsa rāh-ı 'aşqda hoşdur şehādet tek
5. Bize va' d itdi mihr-i lā- mekānı pertevīn Nuşret
Açıkdır bir taraftan revzen-i dil çeşm-i hayret tek [25a]

75

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Dürbīn-i i' tiqādīñ sīne-i gerd olmasun
Sā' il-i çeşmiñ der-i āyīneden tırd olmasun
2. Laṭn ḥ'ār-ı hādeşat olmaḫtadır ancak hüner
Sürḥ-ı rü-yı ıştıbārīñ cehd kıl zerd olmasun
3. Sāye endāz-ı eşer ol gülşen-i eyyāmda
Bīd-i 'ömr bī- şemer-i bād āver-i derd olmasun
4. Rāḥa-i taḫdīr ḫalmaz bī- ḫamīr-i iltifāt
Mümkün olduḫca tenevvür himmetiñ serd olmasun

5. Bāġban-ı gülşen-i bî-hār ma' nāyım bugün
Gūşe-i destārda Nuşret ne ġam verd olmasun [26a]

76

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. İşārat-i şifā-yı ehl-i ġam mestūrdur sensiz
İbārāt-ı meġāşıddan me' āni dūrdur sensiz
2. Te' addî itdi keşret-i vaġdet ser noġta-i ' ilme
Bilūr-ı ' aynıñ çeşm-i emel meksūrdur sensiz
3. Esir-i firġatiñ ey meh siyeh pūş olmasın netsün
Şeb-i yeldā-yı ' ömr ' āşıkıñ ma' dūrdur sensiz
4. Havāsım subġa-i begüste derdest-i ġayātımda
Nizām-ı ġoşnüma-yı ' âfiyet menşūrdur sensiz
5. Şurahi bezme gerden-keş-i ġadeġ işkeste mey āteş
Miyān-ı rinde sākî gelsede māġrūrdur sensiz
6. ' Asā-yı ab-nūş dūd-ı aha istinād itmiş
Yine çeşmi çerāġ-ı bezm-i ġam şeb-kūrdur sensiz
7. Firākıñ tuşe-i rāh-ı ' ademdir ehli ' irfāna
Vucūd-i Nuşretiñ öz ŧab'ına menfūrdur sensiz [26b]

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Zihî be mışra' -ı qadet libās-ı mevzūnî
Zi cezbehā-yı cemālet nehüfte mazmūnî
2. Be düstdāri-i dünyā nihāde-i dil ra
Bülbilî ki nedāret heva-yı Mecnūnî
3. Gül-i behar ne yayed be çeşm-i an ki be dīd
Be dest-i bād-ı hazān berkhā-yı maḥzūnî
4. Zi bes ki nazik u magzek fitādeî ey şūh
Güman borend ki ez camehat-i bîrūnî
5. Be dūş dadeem ez ruy-i hil' atî Nusret
Çu ser u mısra' hod ra kabā-yı mezvūnî

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Nigāh kon ki temārest kār-ı men imrūz
Nigeh be reng-i dige kerd yār-ı men imrūz
2. Ne dād mīve-yi Maşūr dār-ı men imrūz
Şikest ez leb-i sāķî ḥumār-ı men imrūz

3. Egerçi hâşıl-ı ‘ömrem be bâğbânî reft
Gulî be bû-yı vefâ dâd hâr-ı men imrûz
4. Felek zi rāhı ‘adāvet be seng ‘ışkem zed
Temām u şāf ber-āmed ‘ıyār-ı men imrûz
5. Resîd tâ beder dîdeem zi istiğbāl
Temām şod sefer intizār-ı men imrûz
6. Nişest ber der-i dîvār-ı arzū Nuşret
Zi dest bād cüdā şod ğubār-ı men imrûz [27a]

79

**Tā renc der āmeden zi der-i beyān be Dimeşq u muhāşara
kerden-i ān**

Mef’ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Efsûs ey behişt-i dil-āram-ı kudsiyān
Efsûs ey Dımışq-ı şafā bahş-i ‘ulviyān
2. Nāmıñ egerçi Şām idi amma ki nūr ile
Olmışdı sende şubh-ı umîd ciğhān-ı ‘ayān
3. Etdi nifāk u fişkla ehliñ seni ħarāb
Olduñ cihānda mesken u mevā-yı sufliyān
4. Qābil degil vişāl u firāqı bu beldeniñ
Derd-i derûn-ı ‘āşıkını idemem beyān

5. Nuşret oğur bu mışra^ç târihîni âh idub
Hayfâd-ı müşk eyledi virâne zor beyân
Sene 1161

80

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Nuğûd-ı ma^ç rifetiñ var ise bir işde bulun
Mizâç-ı sūd u ziyân ile pür dürüşde bulun
2. Xumâş-ı vuşlata rağbet ile^ç aşık ol bārī
Mecâz olursa da olsun alışverişde bulun
3. Ne hâl eylese çeke gör cevriñi o dildārīñ
Başıñda var ise iğbâli serzenişde bulun
4. Görün her âyineden itme birine rağbet
^ç Alâka şüretine tapmayub her işde bulun
5. Cemâl-i kevn-i mekân ile mest olub Nuşret
Yeter bu tefriğa âgâh iseñ bir işde bulun [27b]

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Perî rüyî ki va kerdem seher bend-i niķābeş rā
Çe hūnhā hord tā bād-ı şabā verzîd h'ābeş rā
2. Çū zaħm-ı āb miġîred ez sūzen-i mey
Mükerrer çāk dādem perde-i şerm u hıcabeş rā
3. Kemān ebrūvāneş zih nemîdānist der 'ālem
Eşer mi būd-ı ber seng-i 'adem tîr-i hıķābeş rā
4. Der ān rūzî ki mā būdîm der meyhāne-i 'uzlet
Kadeh ez nāfi 'anķa būd şahbā-yı şerābeş rā
5. Bedinsān tıfl-ı dil hem h'āb-ı pāy-ı nāzenîneş şod
Bedest kîst āyā cūnbüş ü medh-i rikābeş rā
6. Zi her morġî nebāşed tā hūdā der keşti-i gülşen
Be cuz bülbül ki dāned rāh-ı deryā-yı gülābeş rā
7. Zi hurşîd ruheş ez bes ki germā būd bezm-i mey
Be sahrāhā-yı mesti hayme mi kerdem hābābeş rā
8. Çu māh imşeb perem ez pertev-i ihsān-i ü Nusret
Zi meşriķ nisbet-i men bişter şod āfitābeş rā
9. Çesān mi h'āst-ı ez İşfāhān Nāşır 'Alî Nuşret
Be divān-ı hayāteş miresāndem ger cevābeş rā [28a]

Mef'ûlu / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fa'ûl

1. Rûzî ki girîbân-ı tenem çāk konî
Vāz mağz-i ser-i pür hevesem pāk konî
Ān rûz şevem sîr zi girih-i zülfet
Ser tā be qadem be luğf-i ħod ħāk konî

Mef'ûlu / Mefâ'îlü / Mefâ'îlün / Fa'

1. Çün zaħm serāpā zi ġamet çākem kun
Vez gerd-i neşāt-ı dū cihān pākem kun
Ĥāhî ki merā be zîr-i pā endāzî
Yek dū nefer pişter ki ħākem kun

Mef'ûlu / Mefâ'îlü / Mefâ'îlün / Fa'

1. Ez za' f-ı dilem gerçi neĥized zārî
Der zîr-i ġamet sürme nümāyem ārî
Ger rûz-ı kıyāmet zi miyān gum kerdem
Ez bād be porsîd ze kerdem bārî

Mef'ûlu / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'

1. Ber türbet-i Mecnün ki be morzeş mevlî
Reftîm u ziyāreteş şomordîm evlî
Ĥāndîm be cāyî fāhte ve'l-leylî
Goftîm becāyî elvidā' eş leyli

Mef'ûlu / Mefâ'ilü / Mefâ'ilün / Fa'

1. Ez gūşe-i çeşmet iltifâtî h'âhem
Ez naqd-i cemâl-i tû zekâtî h'âhem
Tâ dil-beste-i hüsn-i tû dâdem cân
Çün beydağ pey-i guseste cānî h'âhem

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Sad el-ğazer ki âh-ı cihân râ ħarâb kerd
Âb-ı ħayât-ı Ĥızır emel râ serâb kerd
2. Ân 'arîzî ki ber ruĥ-i gül ħande mîzedî
Bağbân-ı çâr fasl 'anâsır gulâb kerd

Mef'ûlu / Mefâ'ilü / Mefâ'ilün / Fa'

1. Ger ber ser-i ħāk-i men guzer fermâyî
Vaz çeşm-i kerem-baĥş nazâr fermâyî
Bî vaĥt ber âyed zî kıyâmet feryâd
Zinhâr zi ħāk-i men ħazer fermâyî

Mef'ûlu / Mefâ'ilü / Mefâ'ilün / Fa'

1. Düş bā yād-ı tū hemidüş şodem
Ez çāştī vaşl-ı tū medhüş şodem
Tā gevher-i ħarfet nereved ez yādem
Mānend-i şadef ser be kadem güş şodem [29a]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ān perdei ki çeşm-i sefid-i seher girift
Der zîr-i perde Yūsuf u mihreş be bergirift
2. Neşter be cān-i hod zi dū bergeşt çün tabīb
Ez derd-i dil zi nabz-ı figānem ħaber girift
3. Hışt-ı diger zi Ka' be-i dil koned bî-ħaber
Ān rehrevi ki seng-i reheş zîr-i ser girift
4. 'Aksi torā ki der dil-i āyine gül koned
Ez ħār cevhereş reh-i morğ nażar girift
5. Çün ħaṭṭ-ı yār hiç yekî rüy-ı dil neyāft
Zān fitnehā ki dāmen-i devr-i kāmēr girift
6. Her revzenî ki bāz buved cilvegāhî ūst
Her cāyi ki çeşm-i merā derbeder girift

7. Āyīneeş duruſt ſeved rŭz-ı bāz dŭ eſt
Nuſret her an ki ſeng-i cefārā be ſer girift

91

Mefā'ılŭn / Mefā'ılŭn / Mefā'ılŭn / Mefā'ılŭn

1. Egerçi leſker-i haţ çin-i zŭlfŭnden hŭcŭm itdi
İnād-ı kiſver-i hŭſnŭñ efendim hem-çŭ mŭm itdi

2. Baña mı zŭlmet-i hecriñ hemān maḥzŭſ ſulţānım³⁶
Cemāliñ pertev-i ſām-ı dıl-i 'uſſākı Rum itdi

92

Fe'ilātŭn / Fe'ilātŭn / Fe'ilātŭn / Fe'ilŭn

1. Dilberā neſe-i ſahbā-yı hayātım ſenſin
Meſti-i bī-hŭdi-yi cām memātım ſenſin
2. Hele her vechile ſenſiz olamam ſulţānım
Her du 'ālemede medār-ı harekātım ſenſin [29b]

93

Mef'ŭlu / Fā'ilātŭ / Mefā'ılŭ / Fā'ilŭn

1. Ey gulſitān-i murġ-i revānem hoſ āmedi
Ey ārzŭ- yı bŭlbŭl-i cānem hoſ āmedi

2. Şad ʿuqde būd subḥa zi āteş be dest-i men
Ey cāşnī-i vird-i zebānem hoş āmedī
3. Ey ābrū- yı zindegī-yi teşne mordegān
Ey kārşāz-ı cān u cihānem hoş āmedī
4. Der ḥāk-i dāni hicr-i tū ʿömrem be bād reft
Ey nevbehār-ı vaqt-i ḥazānem hoş āmedī
5. Mışr-ı ḥayāt rū be ḥarābī nihāde būd
Ey baḥtiyār u tāze cevānem hoş āmedī
6. Şükr-i ḥüdā ki zi āmedened kes ḥaber neyāft
Ey miḥmān-ı luḥf-ı nihānem hoş āmedī
7. ʿĀlem be çeşm-i Nuşret-i dil-ḥaste teng būd
Ey revnaḳ-ı mekān u zemānem hoş āmedī [30a]

Mefā'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Ḥazān-ı ḥüsne esīr oldı dil bahāra daḥi
Ḥaṭ-āver oldı celīsim ol gülizāra daḥi
2. Gurūh-ı şayd-ı ḥarem ṭavaf ider beni herdem
ʿAceb de çıkmadı şāhīn dil-i şikāra daḥi

3. Henūz dürr-i ‘āref düşmedi o gerdenden
Ḥalīç-i şubḥa ġarīķ olmadı sitāre daḡı
4. O deñlu būs u kenāra ‘inādsın ey şūḡ
Ki baḡr-ı nāza düşüp çıķmadıñ kenāra daḡı
5. Mey-i neşāṭla leb-rīz kāse-i diller
Şūraḡı itmedi teşrīf bezm-i yāre daḡı
6. Yeter dımışķı cılā tīġ-i nażmıña Nuşret
Ḥüsām-ı şı‘ riñi setreyle bir diyāra daḡı [30b]

95

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Ḥāmūş-ı ‘irfān-ı nefis-i ḡıṣṣā dā‘ vā kerdenest
Şāhid-i bīmāye ki beyhūde leb vā kerdenest
2. Ber dil-i bī-ārzū ber besten-i rāh-ı nefes
Der derūn-ı bezm-i cān-ı dildār rā cā kerdenest
3. Hemçū şūret yek qarārīhā be dil-efsürdeġı
Puşṭ-i ḡod rā ez girān ḡābī be dībā kerdenest
4. Āh serd-i bī-şemer bī müdde‘ ā dānī ki çīst
Çūbi ḡuşķ rā be tōhmet serv-i ra‘ na kerdenest

5. Ç̄iden-i gülhā-yı ra‘ nā ez gülistān-ı vişāl
H̄iṣ ra ç̄ün bülbül-i sergeṣte-i rüsvā kerdenest
6. H̄ande-i kez h̄üsn h̄āhed ‘ āşıḳ-ı be gusiste dil
Bā nemek zaḥm-ı nümāyān rā müdāvā kerdenest
7. Der telāṣ-ı ārzühā çeṣm-i pūşiden zi ḥalḳ
Yūsuf-i gomgeṣte rā der-hāne peyda kerdenest
8. H̄āme rā Nuşret ne terāşiden be ma‘ ni-yi sehl nīst
Bī zebān u gūrrā gūyā u bīnā kerdenest [31a]

96

Mefā’ilün / Fe’ilâtün / Mefā’ilün / Fe’ilün

1. H̄aṭā degil mi o şūḥa bu deñlu nisbetimiz
Dil-i fiḳāra eṣer itmedi naşihātimiz
2. Bizimde sāḥil-i āgūşumuz olur ma‘ mūr
Süvār-ı keṣti-i nāze geçerse minnetimiz
3. Şikest-i seng-i cefā olmadan bu meclisde
Müdām-ı vaşilla pür olsa cām-ı şoḥbetimiz
4. Bu tekya-gāhda meksūr loḳma-i ğamdır
Müferriḥāta olan iştihā-yı raġbetimiz

5. Feza-yı haşri pür eyler sa'âdet-i faqrîñ
Zuhûr idince görürsun humâ-yı devletimiz
6. Bir özge vaqa' dır h'âb-gâh-ı ğafletde
Mişal-i 'aşk-ı mecâza bu deñlü ülfetimiz
7. Egerçi ğıptaya şâyestedir mülk-i Nuşret
Hamîr-i dest-i keremdir bizimde tıynetimiz [31b]

97

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Düşdi egerçi şâne ğam-ı bî-hesâbına
Bağ ğisuvânı dilbere hüsni me'âbına
2. Bulduñ faqrî-i nazra-i lütfuñ bu 'âlemi
Mâlik olanda naqd-i cemâliñ nisâbına
3. Hağ gelmeyince çünke vişâliñ muhâl imiş
Degmez günâh-ı 'âşık-ı miskîn şevâbına
4. Bû-yı vefâsı itdi meşâm-ı cihânı pür
Bizden nedir sebep o kilki içtinâbına
5. Etdi şikeste keşti-i umîd-i rûzgar
Bâ' iş budur hâlîç-i ğamiñ ıztırâbına

6. Āḥir düşürdü pāyine bir serv kāmētīñ
Oldum esīr-i cūy-ı serişkiñ şitābına
7. Nuşret tekeffül iylemesem Ka^ç be-i rızan
Āynīñ kıomazdı pāyeni çeşmim rikābına

98

Mefā'ilün / Fe'ilâtün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Mecūsi ḥāline iklīm-i dil ciḥān-ābād
Cemāliñ eyledi bengāle-i ğamiñ bünyād
2. Firāk-ı giryede medd-i ümīd ider cūsiş
Ġariķ-i vecle-i ḥaṭ olsada ruḥ-ı Baĝdād
3. İdince serv ile kıadd-i nigārdan pörsiş
Tevakķuf itdi cevābında toĝrusu şimşād
4. Mezāk-ı şīşe-i ğayret olunca Şirīn ḥāh
Reg-i muḥaṭaradan cūy-ı şir olur Ferhād
5. O şūḥ-ı çeşminle müjĝān-ı yārdan Nuşret
Göründü cem^ç -i mukesserde rütbe-i efrād [32a]

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Mizâç-ı dehri bilur mey-furûş mest olmaz
Bu şîşe hânede seng-i reh-i şikest olmaz
2. Hemîşe beyza-i tedbîrden ider pervâz
Hümâ-yı baht teqayyüdle zîr-i dest olmaz
3. Hümâr-ı bâde-i 'aşkıñ ilâcıdır yoksa
Cihânda kimse rızasıyla mey-perest olmaz
4. Muḥâldir ki dönüp la' l-i âbdâr ola senin
İrince rütbe-i zâtı kemâle pest olmaz
5. İder mi Nuşret aña şarf-ı himmet-i ḥâtır
Binâ-yı 'aşk-ı mecâzide pâk best olmaz [33a]

Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün

1. Ey bî tû zi gam gâlib-i fersüde bedenhâ
Çün hâne-i mâtem-zede der beste dehenhâ
2. Rûzî ki keşî şem' a-i erbâb-ı gamet râ
Şehper buved ez şevk-i tû fânüs-ı kefenhâ

3. Hemçūn mūje-yi mūrde buved serd u ğam-engīz
Pūr çeşm şevved bī tū eger şahn-ı çemenhā
4. Bī yād-ı tū ey leylī-i zīverde ʿālem
Zencīr-i nefis beste be mecnūn-ı suhenhā
5. Ez cāh-ı tabīʿ at ne ber āmed dilem efsūs
Her çend zi feyz-i tū furūheşte resenhā
6. Hemçūn dehen-i zi bahte dendān-ı nümāyed
Bī-ārız-ı tū bāğçe ez berg-i semenhā
7. Nuşret resen-i şevk resānist u gerne
Ez Yūsuf-ı maʿnī şode pūr çāh-ı zeķanhā [33b]

101

Mefʿūlü / Mefāʿilü / Mefāʿilü / Feʿūlün

1. Ey zevraķ-ı mey baħr-ı keremden mi gelürsin
Ey bāde-i kef-i sāķī Cemʿden mi gelürsin
2. Etdiñ giderek sende riyāz-i dil-i şād-āb
Ey girye nedir cū-yı nedīmden mi gelürsin
3. Pāyiñda yine var eşer-i ħār muğaylān
Ey bād-ı seher deşt-i ħaremden mi gelürsin

4. Vardır dehen-i yārda diḡḡat hele sende
Ey tāze suḡen rāh-ı ‘ademden mi gelürsin
5. Olduñ dil-i Nuşretde bu şiddetle şikeste
Ey tīr-i nigeḡ ḡavs-ı sitemden mi gelürsin [34a]

102

Mef’ûlu / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Bestem zi rû-yı mäh-ı cebinān nigāḡ rā
Kerdem çü kuḡl-i dīde-i ḡod īn siyāḡ rā
2. Āteş zi berḡ-i ḡüsn be dilhā fikendeend
Zān rû hemişe nisbet-i zülf est āḡ rā
3. Rû beydaḡı zi dest-i medeh der besāḡ-ı ḡam
Ferzīn şevī zi rütbe-i ḡod bezm-i şāḡ rā
4. Bīmāyeem megū ki be bāzār-i maḡfıret
Rūzī şeved dehend revāc-i ḡünāḡ rā
5. Nuşret sipihri dūş-ı merā bes ki teng būd
Goncāyiş-i nedāşt serem īn külāḡ rā [35a]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Rüyî ki ez niķāb çü Yūsuf beder konî
Pīrāhenî be-ceşm-i sefid peder konî
2. Kerdî ber āsitāne-i ũ bār mişved
Beyhūde ey nesîm-i merā derbeder konî
3. Şarrāf-ı gülşenî meger ey nergis-i ħazîn
Mizān-ı ceşm-i ħiş pür ez sin u zer konî
4. Tîr-i nigāh tā be pereş mireved be dil
Tā key merā begūşe-i çeşmet nazār konî
5. Ez bŷy-i dāğ-i sîne u hem tūşe-i rehet
Ey dil eger hemî rev mā rā ħaber konî
6. Men genc-i ħāne-rā be gülistān nemidehem
Ey āh eger telāf-i bād-ı seher konî
7. Bāşed be girye hemcŷ ruĥ-ı zerd-i 'āşikān
Ey ebr eger be bāğ-ı ħezānî gozer konî
8. Ez tengnā-yı küce-i cānest-i rāh-ı ũ
Dil rā 'abeş-i zer u zen-i çeşmet beder konî

9. Çün nīstī harīf-i teb-i dūzaḥ-ı ebed

Nuşret mebād kez ser-i kūyeş sefer konī [36a]

104

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Çe dānistem ki der şahrā-yı istiḡnā-hümā başī

Be iqlīm-i cemāl ez 'ārīzed fermān-revā başī

Ki rā der dil hem-i āmed ki insān dilrübā başī

Hemī goftem ki rūzī derd-i dilhā rā devā başī

Ki miḡoft inḡadr bā ehl-i derdet bī-vefā başī

2. Çu āb ez ḥākisār-i gerçi rū derḥāk-i mi āyem

Zi tenhā-yı hemī sūzed merā ez dil şekībāyem

Hemīşe ḥūn bi giryed şīneved herkes ki şekvāyem

Revā bāşed ki ez ḡam ḥīre kereded çeşm-i bīnāyem

Tū ez dūr- i zi men ey şūḡ mānend-i sehā başī

3. Ez in küstāḡ tāb' mīkeşī āḡīr nedāmethā

Begūş-ı cān der āyed 'āḡıbet şavt-i melāmethā

Egerçi mişevded begsīst ez cevret 'ībādethā

Çū mihmān-ı tufeyl-i hod be ḡod āyed icābethā

Be mescid ger der āyī ḡāḡ miḡrāb du' ā başī

4. Be ten cānem zi bes tengest ez dest-i cefā-yı ğam
Merā āsāyiş-i der bezm-i ‘ işget mi ne şod yek dem
Be rüz-i şîr-i ħ̣ār-i çün be dergâh-ı tû peyvestem
Zi tıfl mi giriftem dāmen-i vaşl-ı tû rā muĥkem
Ne dānistem ki āĥir refte refte pür cefā bāşî
5. Hemî sūzed temannā-yı vişāled ez per u bālem
Beyefzāyed hemîn devlet-i ğam-ı şiddet ĥālem
Heme şeb caġd-veş bā girye-yi dil-süz-ı mi nālem
Der ān vaġt-i şināsi- ģadr-ı Nuşret rā ki der‘ ālem
Be yek ahū -yı vaĥşî ez teh-i dil mübtelā bāşî [37a]

105

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1. İderken ĥün-ı mosġov-ı deriñ tedbîrden şekvā
Ben itmem ĥikmet-i neşter-zen-i taġdîrden şekvā
2. ‘ Aceb virānedir mi‘ mār-ı hemmiñ ģaşr-ı āmāli
Ĥarāb-ābāt umîd-i dili ta‘ mîrden şekvā
3. Zenānın iştiĥā-yı beççeden işlāĥı kāzibken
Mu‘ abbîr-nām şeyĥ-i su-i keç- ta‘ bîrden şekvā
4. Geçilmez raĥnelerden şeyĥ efendi tekya-gāĥında
Melek eyler buĥûr-ı nüşā-i teshîrden şekvā

5. abuli vadet itmez hamı mşkildir o ma cnn
Hekm itmez mi eczayı am-1 tamrden ekv
6. a olsun dest-ir-i behleni ey u-1 smm ten
derken asitnler S idi tamrden ekv
7. ılub sinemde perv itmedi a-1 keder hergiz
Bu ulzr ire Nuret yir-i tavrden ekv [38a]

106

Filtn / Filtn / Filtn / Filn

1. Ey zi hrid rat-1 sergete n men afitb
Kse-i deryze-i ez dr-1 dred mhitb
2. Meved k-1 ziyd perde ber dden-i dilber
Geri hsn her zi gerd-i t nemdned nib
3. Giry-e-i d nebed endern mtem ser
Der bahrn berg- rzn r hem giryed seb
4. Mkoned yine rusret zi germih-y hsn
Ger kon ez afa-i fld ber ryed hcb
5. Meved ez val-1 leyl-i dr ter mecnn-i men
Kr-1 ran mkoned ber ate-i k-1 tb
6. Mresed Nuret be gerd-i krvn-1 ehl-i dil
Rehrev ger her d lem mkoned em-i rikb [39a]

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Zi rû-yı âteşin u per-i murğ-ı nazar sūzed
Zehī pervāne-i ger âteş-i ruhsār-ı ter sūzed
2. Tabībīn bī haber zān mişved ez renc-i 'uşsākeş
Ki ez tāb-ı nefes tā mīresed ber leb-i haber sūzed
3. Ziyād-ı mihr-i ruhsāreş çünān germiyetī dārem
Ki pīrāhen-i merā çün şubh der vaqt-i seher sūzed
4. Be āb-ı çāh-ı Yūsuf âteşi hod zed ez īn gāfil
Ki der kenān zi berķ-i hasreteş cān-ı peder sūzed
5. Nemīdānem çi ber dārend be her tūşe-yi īn dānem
Ki ez āh-ı dil-i īn rehrevān-zād sefer sūzed
6. Ne reftem men be bezm-i husn-i u cüz der hayāl-i hod
Merā pervāne kerd şem' i ū bī bāl u per sūzed
7. Be çeşmi 'āmiyān Nuşret muķimem cun 'araz incā
Merā ez germ reftanha zi bes reng-i sefer sūzed

Mefâ'ilün / Fe'ilātün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Dū çeşm-i bāşırayı 'aynīñ tezād eyle
Sen āhval olda temāşā-yı ittiḥād eyle

2. O serv-nāz ider ‘azm-i gülşen-i h̄‘ābiñ
Cenāh-ı fāhteden pisteri ruḳād eyle
3. Per-i hümā ile pür olsa bāliş-i devlet
Sa‘ ādet ister iseñ terk-i istinād eyle
4. Felekde mihr-i kerem nūr-pāş iken sende
Hilāl-i yekşebe-i h̄‘āhişin̄ ziyād eyle
5. ‘ İnād-ı bahş-ı hevādişte geḫti ‘ ömr-i azīz
Reh-i ṭalebde ne var bir zamān ‘ inād eyle
6. Revāç-ı çār sū-yı güft u gū bu deñlü yiter
O sūk-ı dūzaḫ-ı der-beste-i kesād eyle
7. O ḳahverengi binişle velīdir ol āfet
Meşāyih-i yümüne Nuşret i‘ tiḳād eyle [39b]

109

Mefā’ilün / Fe’ilâtün / Mefā’ilün / Fe’ilün

1. Hemīşe bāde-şifat ‘ aşıḳāne rām olasın
Seni ḫarām idene sen daḫi ḫarām olasın
2. Durur mu ‘ aḳlını cem‘ itse bāğde-i ‘ ar ‘ ar
Görünce tā bu ḳadar sende ḫoş-ḫırām olasın

3. Ne deñlü mest ise rindān bilur haqī zāhid
Hudā senide yaratmış seng-i cām olasın
4. Revāmıdır ki firāqıñla hatm ola ‘ ömrüm
Bu rütbe-i şevket ile şāhid-i benām olasın
5. Nigāh-ı merḥametiñ Nuşretā diriĝ itme
Hemīşe taht-ı mehāsında müstedām olasın [40a]

110

Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün

1. İtdi her tārını bir nāıka sanṭūr saña
İtmedi hayf eşer güfte-i mehcūr saña
2. Yine şad pāresin ey kūh taḥammül bilmem
Hele bul kendini ta‘n iylemesun tūr saña
3. Çeşmiñi seyr ide ḥāşā ki Süleymān-ı felek
Ḥarmen-i encümi baḥş eylese ey mūr saña
4. Bir de ḥaṭ geldi idüp dūş-ı cemāliñ tezyīn
Şıḳlet itmez mi efendim iki semmūr saña
5. Dügmesin çözmeyicek olmadı çeşmiñ rüşen
Her zamān böyle maḥabbet mi gerek nūr saña

6. Āferīn meşrebine var pesendim Nuşret
Neş'e-i bāde virir dīde-i maḥmūr saña [40b]

111

Mefā'ülün / Mefâ'ülün / Fe'ülün

1. Kocāyī ey me'āl-i goft-i güyem
Kocāyī ey safā-yī çeşm u rüyem
Kocāyī ey umīd u cāre çüyem
Kocāyī ey perī-peyker kocāyī
2. Zi tāb-ı yād-ı ruḥsāret zebān sūḥt
Zi germihā-yı efgānem dehān sūḥt
Ki tā bīnī merā hicret çeşān sūḥt
Beyā be niger yekī ez der kocāyī
3. Ḥavas-ı men be men geştend düşmen
Keşed her yek zebān ta'ne ber men
Zi berket sūḥtem mānend-i ḥırmen
Nedānem ey cefā-perver kocāyī
4. Kebüter-vār ḥod rā mī sitādem
Be pervāz-i ḥodem buved i'timādem
Be çenk bāz hicrānet fitādem
Şikest āḥir merā şehper kocāyī

5. Ki mīgof̄t īn adarhā dūr bāšī
Zi ešm-i ehl-i am mestūr bāšī
Giriftem der cihān-ı ma' mūr bāšī
Begū bārīki ey server kocāyī
6. Nedāret Nušret dil-i hašte tābī
Ki ez dūrī koned bārī ī' tābī
Zi derd-i dil firistāned kitābī
Eger gūyī ki ey šafder kocāyī
7. Torā der kišver-i cānest gūyend
Der āncā šāh fermānest gūyend
Heme kār-ı to ihsānest gūyend
Merā tenhā cefā guster kocāyī [41a]

112

Mef'ūlu / Fā'ilātū / Mefā'ilū / Fā'ilūn

1. Ānānki dest bord cemāl-i to dīdeend
od rā begunc-i hāne-i ' uzlet kešīdeend
2. Keš rā be cōstecū-yı tū izī bedest nist
Ān rā ki yāftend pes-i ān devīdeend
3. Murgān-i cān be gūlšen-i dūnyā muīm nīst
Īn umriyān zi sāye-i servī perideend

4. Üftādegī be bāğ-ı ‘anāşır mukīm nīst
Murğan-ı cān zi gülşen-i ıudsi perīdeend
5. Her cā ki reng-i hūsn şevēd maıv mīşevem
Gūyī merā zi şebnem-i gül āferīdeend
6. Çeşm-i diger zi ğayret-i Ya‘ kūb ber guşūd
Pirāhenī ki ber ten-i Yūsuf derīdeend
7. Gülçīn o be dest-i nıgeh be hele cān koned
Gurre meşevēd ğunce-i ān bāğ çīdeend
8. Ān çeşmhā nebuved çunīn vaışı-i nigāh
İn āhuvān zi sāye-i mūr remīdeend
9. Ez cevr u luıf-i ust hemān dūzaıı-ı bihişt
Gadrīst īn ki ıalı kıyāmet nedīdeend
10. Tīr zi kīne ger be keı-i intıķām nīst
Mānend-i kıavs ez çı felekhā hāmīdeend
11. Nuşret gurūh-ı hāne be dūşān-ı hākiyān
Kerdi zi rāh-ı dūst be cānī hārīdeend [42a]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. adriñ beyāz gerdeniñe zār olan bilur
Vaqt-i seher şafāsını bimār olan bilur
2. atmazdı bilse müşteri adr-i metā' nı
Yūsuf gibi umāşı ħarīdār olan bilur
3. Cām-ı ricāyı sākī-yi cem ıymetin yine
Ey dil ħumār-ı ye' sīle bizār olan bilur
4. Dāmān-ger virir mi girībān-ı devlete
Ey gül seniñde ıymetiñi ħār olan bilur
5. Bulmuş o şūh nağme-i inkārı demlenur
Derdim esīr-i perde-i ikrār olan bilur
6. Bir dir o sāde dil güzelim fenn-i şivede
Gerçi rusūm-ı ' ışķı giriftār olan bilur
7. İtmez bināyı aşr-ı vişāle emel heves
Nuşret esās ħāneyi mi' mār olan bilur [43a]

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Vucūduñ āteş-i ruhsāra tāb āver mi zan itdiñ
Nedir ey dil belā-yı ' aşkı cān perver mi zan itdiñ
2. Bu rütbe-yi te'emmül nā-Ĥudāsın keşti-i ĥüsne
Muĥîṭ-i ibtilā-yı kâbil-i lenger mi zan itdiñ
3. Tehāşi itmediñ āzār-ı tîġ-i ġamzeden hergiz
Şikāf-i zaĥmı evc-i vuşlata şehper mi zan itdiñ
4. Hirās-ı deşne-i ebrūsıdır ey dil benim zannım
Derāġuş itmeye māni' olan ĥançer mi zan itdiñ
5. Helāk itdi beni kaçdı tedāvillerle eġġāniñ
Sen ey bebgā-yı dil zehr-i ġamı şeker mi zan itdiñ
6. Ruĥ-ı āteş-i mizacın bādeden tenvīr idüp sākī
O ĥāl-i ĥoş nişini kıṭa-i ' anber mi zan itdiñ
7. Reg-i cismiñ serāpā cünbüş-i ĥasrettedir Nuşret
O çesmiñ ġamze-i hūn-ĥ'ārını neşter mi zan itdiñ [44b]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Vaḥdet benim şadefce-i dürç-i tenimdedir
Dürr-i yetîm-i baḥr-ı ḳadem maḥzenimdedir
2. Sırrı semâ' -i Mevlevî-i ma' nî-i ğarîb
Engüşt-i nâm-ı ḥāme ber-i neyzenimdedir
3. Tārāç u nehbe yāfte-i tāmdir siper
Cins-i ḳumāşı emn u emān rehzenimdedir
4. Etmem ciḥānda rāḥa-i imsāk-ı naḳd gir
Seher-i ḥilāl pençe-i merd-i efkenimdedir
5. Eyle ūikeŝ eblehi-i pā-yı iltifāt
Ey nevbahâr ḥār-ı emel gülŝenimdedir
6. Nuŝret ne gūne gonca-i ūekvā açılmasın
Dā' im nevā-yı bülbüli ğam meskenimdedir

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Gözet ḥaḳ civārı ḥidmet-i ḥaḳḳı tamam eyle
Vefādān özge yerde sākin olma ihtimām eyle

2. Tecelli olmada āyīne-i aḥbāb u a‘ dādan
Anı gör andan iste üllfet-i ğayrı ḥarām eyle
3. Ḥaṭ- āver dil-rubāniñ sāde-rūdan vaşlı aḳrebdır
Çekilmez fitnessi Rūm’ün efendi ‘azm-i şān eyle
4. Dirīg itme ‘ıtr-ı şāhı cemāl-i bezm-i ‘āşıkdan
Dimāg-ı bülbüle kuvvet virup zāğı zükām eyle
5. Ne deñlü serkeşi vaḥşi olursa şayd olur dilber
Hemañ sen ki şadākat gāhīçe iḥsān-ı dām eyle [45b]

117

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. ‘Abd-ı maḥz ol ‘izzeti kulluḳda bil
Şevket u iḳbāli yoḥsulluḳda bil
2. Var olan birdir şerik itmez ḳabul
Keşretiñ aḥkāmını yoḳluḳda bil
3. Bir zamān ma‘ dūm idiñ şimdi nesin
Az iken derk itmediñ çoḳluḳda bil
4. Sen misin senden saña kimdir yaḳın
Zirve-i ‘irfāni şaşkunluḳda bil

5. ‘Āleme sultān iderlerse seni
Sen yine Nuşret seni ulluda bil

118

Mef’ūlu / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün

1. Bezm-i hayāle gelse o cānı bilir misin
Bilur seni ne şüphe sen anı bilir misin
2. Şayd-ı azāl malab ol tır-i āhla
Amma şü deñlü var ki nişāni bilir misin
3. Aldanma vat-i hāle serāncāmı pek gözet
Durmāz geer efendi zamānı bilir misin
4. ünkü ul itdi Nuşreti āzād itmesun
Söyle o dil-sitāne emānı bilir misin [46a]

119

Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün

1. Beni o urfe nighler hemie hāste bulur
Gelür şikārını şāhın emi-i beste bulur
2. Zemīn-i ye’sse olan dāne pā-i istignā
eker hācāleti bir gün olur ki reste bulur

3. O nīm ḥande dehenle tebessüm eyleyeli
Düşünde tıfl-ı ḥayālīm cebinde piste bulur
4. Çıkınca bāde-i pūr nūr nāzla herdem
O şūḥ-ı sāḳī ayāğ-ı dil-i şikeste bulur
5. Nedir halāvetı ḥelvācı-zādeniñ şimdi
Ḳıvām-ı ümīdin idenler gelür nişeste bulur
6. Uzatdı zāviye-i dilde ankebüt-ı emel
O tār pūd-ı gurūru yine gūsiste bulur
7. Ne var ḥāhiş-i yekbūse ‘ arz kıl Nuşret
O ğonce fem bize hiç olmaz ise beste bulur [46b]

120

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Zi kūy-ı düst çü āh-ı sehergehān reftem
Çu tīr ez sitem rençiş-i kemān reftem
2. Çu nāleī ki zi rencūr mīrevet şebhā
Ki āşikāre zi kūyeş gehi nihān reftem
3. Çu men nedāşt be dil nağme-i cihān perdāz
Ḥamūş geşt felek çün men ez dehān reftem

4. Çu bülbül ki nebâşed be gülüstân cāyeş
Zi hâr-hâr-i teķāzāyī āşiyān reftem
5. Zi reftenem be dil düşmenān ferāgi buved
Berā-yı vus‘at-ı meydān düşmenān reftem
6. Merā zi kes neresīd iltifāt kem Nuşret
Zi dest-i ğamze-i cellād mehveşān reftem [47a]

121

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Fa’ûlun

1. İlahî zerre-i derdî be cān rîz
Şerer der penbe zâr-ı üstüh‘ân rîz
2. Be sūzān ez baht-ı peykerem rā
Be āteş renk kun bāl u perem rā
3. Kebābem rā benih ber aḡker-i ḡ‘îş
Nemeksüreş kun ez ḡākister-i ḡ‘îş
4. Be ḡünem ḡüṡe deh ĩn müşt-i ḡül rā
Ḥarābāt-ı şehādet sâz dil rā
5. Nedārem zevķ-i ḡülgeşt-i ser-i bāḡ
Be dāḡem penbe nih çün şem‘ ez dāḡ

6. Guluyem ez gudāz nāle-i ter kun
Nefes fevvāre-i hūn-i ciger kun

7. Dilem ez teşne-i kāmihāst bī-tāb
Ġubārem ez semūm-ı ışk kun āb

8. Vucūdem ez girān-canī perdāz
Nefes rā seng ber āyīneem sāz

9. Kerāmet kun dil-i nāzik çu şebnem
Ser-i bādī ne combed pā şod ez hem

10. Eger bā şīşem seng sitized
Şikest nāle-i hüznem be rīzed

11. Ṭama^ç dārem dil-i miḥnet şirişte
Zi tāb-i hūş ki çun gūher-i şirişte

12. Dil-i āyīne dārī yek cihān şūr
Çırāğ-i ruġeneş ez hūn-i Manşūr

13. Çekīde eşk ez müjgān-i ḥasret
Devīde tā be dāmān-i kıyāmet

14. Dilem ber ĩn u ān divāne tā key
Çerāğ-ı ġül rā pervāne tā key

15. Zirāhem mi bered nefsi füsün sâz

Dehed çün âşinâ in gülem âvâz

16. Eger luţfet negerded rehber-i men

Nedānem tâ çi âyed ber ser-i men [50a]

122

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. 'Işk rā cünbişî zi hüsni gül-ruhün mevzūterest

Her ki hüsnu 'aql rā yek cā nehed Mecnūn terest

2. Kābiliyyet şart-ı ihsān nist der feyz-i hudā

Hār rā kef ez dil-i bî- reng u bû Mecnūn terest

3. Hūn-i dil hūrden şemer dāred be 'ışk-ı gülruhān

Der kıyāmet çehre-i mā hākiyān gulgūn terest

4. Nişeste-i serşār-i u ez şîşe-i dil ser zened

Kāse-i rindî mā tâ ez felek vārūn terest

5. Dürter bâşed serāş ez sāye-i luţf-i Hudā

Pāy-i fikr ān ki ez bezmi hūdeş bîrūn terest

6. İltifateş nist bā hūn-ı helāl-i 'aşıqān

Verne ez çeşm-i sūrāh çeşm-i mā pür hūn terest

7. Maṭlab ez taḫṣīr-i ṭālib mīṣevēd der ġam esīr
Hāṭır-ı Yūsuf zi dūrī ez peder maḫzūn terest
8. Bā āduv-i ḥı̇ş ez ser geṣteem bī-intiḫām
Düşmenem ez dūstān-ı tenk dil memnūn terest
9. Nist serv u çemen rā dūş kerdem çuṣtecū
Mısra‘ -i ḳaddeş be dīvān-ı ḫaşr merhūn terest
10. Mīr ferruḫ-i ṭal‘ at u dānā-i Eflāṭūn ferīb
Tā kodām baḫrīkī senci meşrebeş efzūnterest
11. Hemçū sırr-i i‘tidāl çār ‘unşur gūhereş
Dūr ez u kevser şadef yek dāne-i meknūn terest
12. Deh çesān Nuşret cevāb Nāīli ḫı̇ahi numūd
Ger zemīn-i himmet-i u āsmānhā dūn terest [51a]

123

Mefâ’lün / Mefâ’lün / Mefâ’lün / Mefâ’lün

1. Umīd-i ḫı̇āceī dārem ki ez Ḥūrşīd‘ irfāneş
Besān-ı sīneī şubḫest ender Şām-ı eyvāneş
2. Be dest-i cān-i girībān ḫayāt-ı cāvidān ārem
Zi dest-i ḳudsiyān birūn konem ger ṭaraf dāmāneş

3. Buved pervâne reşk ‘arşiyân tâ şubh dem āncā
Be pirāmun çū kerd āyend şebhā rūy-i pākāneş
4. Hidāyet bī-dirīġ ez bes ki ender hānedān dāret
Zi feyz-i hāk bored nev hil‘atī berdūş-ı mihmāneş
5. Dileş hemçūn hūrrem geşte emīn ez dīv hātırhā
Becuz yād-ı Hūdā ne āyet be dil peydā u pinhāneş
6. Muḥit ez sāhili dīden egerçi nīst bīnāyī
Zi mevc-i Nuşreteş kun āşināyihā be ‘ummāneş [55a]

124

Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün

1. Pīr olup almadı çūn bende cihānda udret
Dürlü taşīr ile fevt oldı zamān-ı fırşat
uvvet-i za‘fa meded eyledi za‘fı uvvet
Eyledi cund-ı ‘ānāşırda fenāya raġbet
İ‘tirāzım ne abul oldı ne buldum himmet
Ne reh-i çāre nümāyı ne kerem-i bī-minnet
2. Senden evvel didiler geçti bu deñlü erler
Oynadı bezm-i muḥabbetde mükerrer serler
Sālik olan bu yola sure-i Nūḥ ezberler
Saḥre meyi vaşlı Hūdā bād-ı hevāmı derler
Ten-perestāne o dergāha verilmez ruḥşat
İçtiḥāda göre tevcīh iderler kışmet

3. Bende bildim ki budur resm-i sulūk-ı hāşān
Naḫdi cān bezline mevķūf vişāl-i cānān
Geçdi fırsat diyu feryāddan her özge imkān
Bulamadım hālimi ‘ arz eyledim amma ĩnsān
Maḫlaba vāşıl olur şādık olunca himmet
‘ Āşıķa ah u enĭn oldu vişāl-i da‘ vet
4. Sūret-i ḫahr ile geldikde Ḥudānĭñ keremi
Ye ‘se māni‘ olıcaķ feyzinĭ imsāk ide mi
Yürütür ḫudreti meydān-ı vucūda ‘ ademi
Luḫf-ı iksĭr ider ḫulda bulunca nedĭmi
Ben ümĭdim kesemem olsada dūzaḫ kışmet
Gördüğüm var olur perdei ‘ izzet-i zillet
5. Güldürüp ağladanı sa‘ y u kemalĭ vireni
Tĭre hālĭ beşerĭ cezbine lāyık göreni
‘ İlm u idrākle her sĭne-i ma‘ mūr denĭ
Bilürüm ben gibi ma‘ dūmı bana göstereni
Yağiken vāḫid-i ḫahhāre mecāl-i şirket
Maḫlabın bād-ı hevā olması ḫaḫdır Nuşret [56a]
6. İ‘ tiķādım budur amma ḫuşurum çoķdur
İrtikāb itmedigim cins-i meāşĭ yoķtur
Bende iķrār idicek ‘ afv-ı Ḥudā muḫlaķdır
Evliyānĭñ didiği şarḫ-ı ḫariķat ḫaḫdır
Var iken bende beḫālet gibi müşgil ‘ illet
İdemem kendi günāhımla ḫazāya tōhmet

7. Yā ilāhī beni şāyeste-i dergāh eyle
Sicn-i tab‘ imda omā cānımı agāh eyle
İstiāmet-i kerem it lufunı hemrāh eyle
Āfitāb-ı keremiñ pertevine māh eyle
Bendeye lāyık olan far u niyāz u zillet
Var lākin saña layık olanı it ramet [56b]

125

azeliyatı ki der āsitāne-i nazm kerde şodem

Mef‘ūlu / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Birdir uzūr u aybeti nefsinde pīrimin
Bilmez itābı vadeti var destirimin
2. Nācār olur usūfa meh-i ātırım esīr
Āyīnesi mükedder olursa semīrimin
3. Rūz-ı gümān-ı himmetim eyler şerer-i eşer
Tenhā gider nişān-gah-ı peykānı tīrimin
4. Deryā-şıfat egeri gūher baş-i ‘ālemim
İhsānıdır aıate basañ faīrimin
5. Nuşret vuū‘-ı şayd ide yazdı kıyāmeti
Üftādelikte kibrini gördüm aşīrimin

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Hilâl âsâ rumûz-ı pîr-i devrânı muḫîd oldum
Müferriḫ cehre-i irfâna ebrû-yı seḫîd oldum
2. Telâşım bâ' iş-i naḫdi harâret oldu gittikçe
Girîbân-ı çâk-i ḫayret olmada seng u ḫadîd oldum
3. Bulunmaz müşteri birden ziyâde sük-ı baḫtımda
Degil Yûsuf bu bezme mâye-i ' ömr-i mezîd oldum
4. Beni iḫyâ idüp zaḫm-ı ḫaden-i nâz-ı dildârîñ
Dîl-rân-ı muhabbet icre maḫsûd-ı şehîd oldum
5. Mükerrer ḫark-ı ' âdet gördüm ol çeşm-i siyehlerde
O ḫuṭb-ı ḫüsne Nuşret cân u dilden ben mürîd oldum [58a]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün

1. Bilmez rusûm-ı şîveyi bir nâzenînsin
Meyyâlsin sevlmeye amma metînsin
2. Gelmiş Ḳurâna senden iki kevkeb-i cemâl
Ruḫsâr-ı âfîtab ile sen mehcebînsin

3. Birden alur görenleri şāhīn gözleriñ
Şayyād-ı nāz u ʿ işveye guya kemīnsin
4. Teslīm-i naqd-ı cān-ı dil itmek saña sezā
Gerçi cevā-yı cevri seversin eminsin
5. Çeşm-i ruḥ-ı lebīnde zihām-ı tenāsübūñ
Nuşret gibi fütādelere hoş zemīnsin

128

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Her ān vaqtī ki çeşm-i yār ber ruḥsār miḥusbed
Tū gūyī bülbül-i mest est ber gülzār mīḥusbed
2. Ḥodeş der ḥʿāb u mā rā ze ḥumhā zed tīr-i müjgāneş
Ne dānistem ki ancā merdum-ı ʿ ayyār mīḥusbed
3. Be girdab-ı çe gülhā çid ān ḥāl-i siyeh fāmeş
Çu doz büse āḥir ez pey-i inkār mīḥusbed
4. Nebāşed kābil-i taʿ bīr-i ḥʿāb ḥaḥ-numā hergiz
Gereş mestī koned taʿ bīr-i u berdār mīḥusbend
5. Zi her müjgān-i u efsāne-i nov mişved peydā
Be asān pendārī ki ān bimār mīḥusbed

6. Hārāb ābād-ı dil rā iltifātī mīkoned ābād
Ezān çeşm-i ki Nuşret bā-dil-i bidār mīḡusbed

129

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Rūzī ki dil be ḡasret ḡāl-i tū āh kerd
Ayine-i sefid emel rā siyāh-ı kerd
2. Būy-i vefā zi ḡonce-yi maḡşūd gum şevad
Āyā kodām bād be ḡülzār rāh kerd
3. Ṭifles tū ḡāst bāzī bā mihr u meh koned
Āyine rā bedest girift u nigāh kerd
4. Pür ḡam zi çevr-i ḡiş meşov zanli şod 'aziz
Her Yūsuf ki dest-i birāder be cāh kerd
5. An serv hā ki der çemen 'afv-ı ized est
Nuşret tū ān besāye-i lutfiş ḡünah kerd [58b]

130

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. 'Alāḡam bā' iş-i tekdır olur dildāra bilmezdim
Nigeh-i te'sir ider āyine-i ruḡsāra bilmezdim

2. Bilurdum mū-be-mū esrār-ı zūlfün gerçi açmazdım
Geçirir ğayrı yüzden nisbet-i zünnāra bilmezdim
3. Oda taqşirātımızdı egerçi zaḥm-ı cevrinde
Dil-i bimāri bende ‘ arz iderdim yāre bilmezdim
4. Ne k̄ūy-ı yāre yol buldı ne Leylā’ dan ḥaber verdi
Bu deñlu ben dil-i Mecnūnımı āvāre bilmezdim
5. Ṭarīḳ-i va‘ di çıkmaz temşiyedir dilberin amma
Çıkar bu küceler tā sāḥa-i inkāra bilmezdim
6. O çeşm-i ḥasta şıḥḥat sürme olsa ilticā itmez
Bu rütbe-i ‘ āfiyet menfūr olur bīmāre bilmezdim
7. Göründü çeşmime ser menzil-i ‘ ayne’ l-yaḳın Nuşret
Semend-i cüstu-cūyı tā bu deñlü vāre bilmezdim

131

Mefā’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün

1. Devā-yı derd-i dil-i bī-devā-yı ā’ lemsin
Sen ey ṭabīb curūḥ-ı fuāda merhemsin
2. Su’āl eyleyerek cānı niş-i ğamzeñden
Baña sen ey gül o ḥār-ı siyehden erḥamsın

3. Dirīg itme yedi iltifāt-ı nabzından
Egerçi sen ‘ arz-ı dil-fikāra ā‘ lemsin
4. Şarāb-ı vuşlāta yok k̄abiliyyetim el-ḥaḳ
Sen ey hakīm-i mürüvvet cihāna ekremsin [59a]

132

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

1. Būy-ı gül şimdi gider k̄āfile-i şebnemle
Hāzır olsun hele bülbülde nevā-yı ğamla
2. Ḥusn-i ben ḥār ile bi’z-zāt iderdim tefhīm
Şoḥbetim dūsse işārāta eger ebkemle
3. Yüzde bir luḫfi bulunmuş tatalım inşāf it
Zülfe sevdā-yı tenāsüb mi düşer perçemle
4. Kā‘be-i tevbeye üftāde olan bāde perest
Ḥāb da kendini ālūde görür zemzemle
5. Şevket-i bāde virüb çeşmine bir özge vaḳār
Guyiyā sākī gelur bezm-i şafāya cümle
6. Ber-kenār itdi yine mevc-i ḥāvātır-ı Nuşret
Āşinālıḳ bizi biḡāne idermiş yemle

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Dürug nāme-i Firdevsī iden Tūrki
Cihānda aḥir nā-yāb-ı hānumān oldı
2. Te' accüb itm̄em o zātñ bu sa' yına ama
Diriĝ ehl-i hünerden eşer-i yalan oldı [59b]

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. 'Alāka dergehi ḥüsnüñ kemīne çākerīdir
Mülāzımān-ı cemāliñ müşāhede yeridir
2. Nesīm-i cāzibe ŝāh-ı viŝāle maḥrem iken
Sürerse 'āŝıķ-ı miskīn piyādesin yeridir
3. Bir ehl-i derde temām iltifāt itmiş mi
Su' āl ile cānım olmamış felek derīdir
4. Ne deñlu ḥayber-i dil ḳal' a-i metīn ise de
Ümīdi kesme Ḥudādan ki zıkr-i ḥaydarīdir
5. Behiŝte ḥüsnü edāya dūŝen olur mes' ud
Ĝazel bu remzile Nuşret me' āni maḥŝerīdir [60a]

Mef'ûlu / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ey āh-ı çarḫ-sā eşeriñ yoḫ mudur seniñ
Ey naḥl-i bāg-ı dil şemeriñ yoḫ mudur seniñ
2. Gönderme yāre āhımı ey dil ḥevāyidir
Bir mu'temetce nāme beriñ yoḫ mudur seniñ
3. Gitmez sirişk u nāle gönül bāg-ı sīneden
Kūy-ı nigāre dek gideriñ yoḫ mudur seniñ
4. Bir neşter oynasan reg-i cān olsa münfecir
Ey ceşm-i ḥün-feşān cigeriñ yok mudur seniñ
5. Bir dem esir-i dām-ı dü-gisū idiñ ā dil
Hindustāna dek seferiñ yoḫ mudur seniñ
6. Pervāne yandı şem'ā ḥamūşı oldu bülbülān
Cānā fütādeye nazariñ yoḫ mudur seniñ
7. Şandal-ı mizāc-ı tesliyet-i ḥalkı bulmadı
Nuşret cihānda derd-i seriñ yoḫ mudur seniñ

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. O ağız ' aşığına sögse seher degmez mi
Bu haber gūş-ı dil u cāna deger degmez mi
2. Degmeden dāmenine nice idersin feryād
Pirehen her gece cismiñi şarar degmez mi
3. Āteş-i hūsnüme bühtān demiş ol meh-i sūziş
Kendi pervānesini şem' yaqar degmez mi
4. Çin-i zūlfünde anıñ yüz bulur ' uşsāk hele
Naqd-ı cān itse ticāretde zarar degmez mi
5. Penbe-i şabrını bülbül o da yaqmaz diyemem
Gonceniñ dāmenine bād-ı seher degmez mi
6. Hūn-ı dil pāyine ol serv u sürür ābādıñ
Hayli demdir aqar ey nūr-ı başar degmez mi
7. Kākülün fikrimi nefy itdi ' arak-çininden
Būy-ı sunbülde alur zād-ı sefer degmez mi
8. Örselenmez o gül-i tāze nigehten Nuşret
Bilmem ol gonce-i handāna nazār degmez mi

Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Görmüyeydim o kıadd-i mevzūnı
Olmayaydım çü bîd-i mecnūnı
2. Pertev-i mihr-i iltifâtından
Geçdi zerrem hicâb-ı gerdūnı
3. Görse kıalür kusūf-ı hacletde
Anı ŐemŐü'l-me'ârif bunı
4. Ğonce-veş oldı nâlede Ğandân
Beni zor ile itdi meftūnı
5. Lâle-zâr eyledi giribânım
Dökdi kânım o Ğamze-i Ğūnı
6. Ğalkâ-i zülfi çehre-i dilde
Yazdı tefsîr-i sūre-i Nūnı
7. Ŧab' -vezân-ı dil-keŐem Nuşret
Nice terk eylesün o mevzūnu [62a]

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Dād merdī duḡter-i ḡod rā bekes
Engebīneş rā fitād ān sek u meges
2. Zen peder çūn mord tenhā mānd zen
Şevi nākes şod be māleş rāhzen
3. Duḡterek būd ebleh u kem dīde derd
Reften-i māl u zereş der dil nekerd
4. Ḥord cümle māl u naḡdeş cun temām
Dād-ūrā nuh ṡelāk ez rū-yı ' am
5. Duḡterek ber ḡ'āst u dāmāneş girift
Āteş-i hicrān çu der cāneş girift
6. Der peseş ūftād giryān u zebūn
Gez tū men bigāne mi āred cunūn
7. Cem' şod hemsāyegān goftend hey
U betū eknūn ṡarmest hemçu mey
8. Rev ser-i ḡod gīr derḡāne nişīn
Nist-i zīn şūyed penāhī ba' d ez īn

9. Duhterek ez hayret-i ān mācerā
Goft-i u ger reft mā rā bes Hudā
10. Şūy-i u goft ez ki mi cūyī meded
Şod Hudā-yı tū zi tū bīzār bud
11. Duhterek goftā ki ferzendān-i men
Ez Hudā-yi şān resed hem nān-i men
12. Goft şūyeş hem ezişān hem zi tū
Bā telāket ān Hudā kerdend dū
13. Eblehāne duhter ender hāne şod
Bā du ferzendeş be mātem hāne şod
14. Nāle u feryād ber mi dāştend
Mī morend ez bī kesī pendāştend
15. Yek kıyāmet h̄āst bī-hengāmei
Zen be dū ferzend derred cāmei
16. Āteş-i feryād-i ān ebleh mizāç
Kerd bā deryā-yı rahmet imtizāç
17. Der telāţum şod muh̄it-i luţf-ı Hāç
Zīn mişl gīrend ehl-i dil sabāç

18. Buved der hemsāye-i ū tācirī
Māl dārī hüşyār-ı fāhīrī
19. Goft yā Rab īn ğam u feryād çist
Der maħalle mī şināsem morde nist
20. Hāl-i ān biçāre goftendeş tamām
H̄āce ān sū kerd ez h̄āne ħarām
21. Goft ey biçāre īn feryād cist
Bā tu īn bīdād ez āzār kist
22. Çün behāleş geşt vākıf bi't-tamām
Duħter u ferzend rā kerd iħtirām
23. Bord īşān rā be devlethāne eş
Rahmet-i H̄ağ cūş zed ez h̄āne eş
24. H̄āne-i ū rā pür ez ikrām kerd
Cins-i ni^c met dād u be cām kerd [64a]

Berā-yı Mehmed Ağa der vakt-i āmeden şān

Şām-ı Şerif berā-yı Hac

Mefā'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Kemend-i cāzibe eyler hizebr-i tab' ı es̄ir
Şikār-gāh-ı maḥabbetde şir alur naḥçir̄
2. Beyāz-ı çeşmine kilik-i nigāh ile ya' k̄ub
Yazardı daḥne-i āhında rük' a-i teḥsir̄
3. Funūn-ı ' aşqda ben bildiğim ğalaḥ evvel
Ḥaḥḥ-ı te' ālüm-i ta' līmi nüşḥa-i tedbir̄
4. Sen ol muḫim çı ' acz kim gelur elbet
Efendi ḳāfile-i naşrla saña tebşir̄
5. O nāz perver-i maḥbūb-ı dehirsın sen kim
Yed-i kerāmetle itdi Ḥaḥḥ seni taḥmır̄
6. Ne deñlü rütbe-i sa' dıñ disem ' acep itme
' Acep bu kim idesın ḳaşr-ı himmetiñ tedmır̄
7. Şukūk u heybeti ferzend-i ādemiñ el-ḫaḳ
Bu özge vāḳı' adır idemem anı ta' bır̄

8. HıŖşuŖ-ı cem' ola ahlāk-ı Aħmedī nev' ā
O āfitāb-ı kerem ide bir kesī tenvīr
9. Teķābülünde o HūrŖid-ı lā-mekān seyrān
İder neķāyıŖ-ı ahlāk-ı māh-veŖ ta' mīr
10. Bu ħaŖt-ı vāfire nā'il olan bu 'aŖr iķre
Saña Ŗarāhet ile NuŖretā idem taķrīr
11. Odur ki aldı 'inānın yedi kuvāsından
TelāŖ-ı cezbe-i dergāh-ı seyyid tebŖīr
12. Eger ħi ķāfile-i haķça Ŗūretā hemreh
Semendi Ŗevķa sūvār itdi ma' nīde taķdīr
13. Ćekildi Ŗimdi gider Ŗay idup merāhilini
Fezā-yı yeŖrib ü baŖhāya dek olup Ŗebgīr
14. Semmiy-yi seyyid-i 'adnān ki var zātında
O nām-ı maħ medet āŖār dan nice tefsīr

140

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Egerħi ħıŖta-ı Ŗebbāyı eyledi maħzūn
Fırākıyla olup pūr elem Ŗağīr u kebīr

2. Veliy-yi ni' metīdir bī-kesān u eytāmīñ
Degil taḥayyül-i şā' ir bu itdugim taḫrīr
3. Çerāğ-ı rüşenī-i ḥāne-i sa' ādetdir
Hemān zehāb u iyābını ḥaḫ ide tesīr
4. Benimde farkı ġarībānıma o bī-minnet
Mükerrer eyledi zıll-ı semāḥatin tāsivīr
5. Teşekkür-i ni' amı sābıḳayla itmezdi
Dimeşḳ-ı Şām da Nuşret şenāsına taḫşīr
6. Semā' -ı cāna ḳudüm-ı peyāmın alduḳda
Bu tāze nazmla itdi meḥāmidīn taḫrīr
7. Hemīşe eyleye sir-āb zemzem-i luḫfile
Merām-u ḳaşdına ' izzet ola mu' in u naşīr [66a]
8. Eğerci olmuş idi sābıḳā sa' ādetlü
Vişāl-i Ḳa' be ve lebbeyk āver tekbīr
9. Varınca ravza-i ḥayrū'l-enāma ' izzetle
Olunca Ka' be-i' ālī cenāba dāmen-gīr
10. Ümīddir ki ide Nuşret dil-i efkārın
Du' āyı ḥayrıla vāreste-i ġam taḫşīr

11. Çıkınca bir daği târiḥ için yazup levḥa
İkinci haccı mübârek ola didi taḡdîr [66b]
Sene 1161

141

Der medḥ-i Şeyḥ Murâd-zâde

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Hezâr nâzla ruze cihânı itdi hilâl
Bozuldı rûze-i şeklikde merd iken şevvâl
2. O pîr-ı tıfl-nümâ-yı cihân sefid ebrû
Yedirdi 'âleme şavmın egerçi kendusi lâl
3. Tevaḡḡuf eyleyemez şimdilik ufuḡlarda
Ḳumâş-ı neş'ei şatar sūḡ-ı çarḡda dellâl
4. O çillekeş hüner endâzı pîr-i maḡribîden
Göründü' âleme te'sîr-i siḡr-i 'aḡd-i ḡelâl
5. Açıldı sūḡ-ı kesâdı muḡabbetiñ şimdi
Virub nuḡûd-ı selâmı nuḡûlı büse-yi âl
6. Götürdü ḡulzum-ı ḡarbden o keşti-i sîmîn
Neşât u lehve münâsıb efendi ḡaylice mâl

7. Bu emnile odı heb arsu-yı esnayı
Uzun yatır gece tã şubha dek yerinde hilâl
8. Bilur görür ğaraž u luřfu dostla düşman
Nehãra düştü iç eyle de boğaz hişar-ı cidâl
9. Hirãs-ı rûze gidüp oldı pür haşar âdem
Behişt-i gerdene düşdi yine o dãneyi hâl
10. Oruç dedeyle veda eylediñ saâdet ile
Yanaşdı tekye-i iķbãle ıyd-veş abdâl
11. Seniñde ıyd-i řerifñ hele said olsun
Dımışkı řãm'da ey Nusret-ı periřãn hâl
12. Ne ıyd-ı vãsıta-i aķd-ı gevher-i eyyãm
Taşayyül olsa nişan-ğãh-ı subha-i meh u sâl
13. Yeter bu deñlu saña rûze-i teğãfüller
Seniñle ıyd-i suşen itmeye ümid-i maķâl
14. Sebeb ne dirsın eger ben kefil idim peydã
Nizãm-ı ta bña ıyd itdirir meh-i şevvâl
15. Münãsebetle dedim meh o servere amma
Ğazabla meh dedi şabım ki ey esir-i hayâl [67a]

16. Kināye aşdın idub āfitāb-1  irfāna
Mūnaaş oldu edā-yı te āzum u iclāl
17. O zīver-i felek-i mamedet kerem perver
O nūr-1 dīde-i em-i num-1 ehli nevāl
18. Ki ya ni necl-i kerāmet i ar-1 ub-1 murād
Semiy-yi Haydar afder  Aliy-yi cāh u cemāl
19. O gūne mala -1 garrā aide-i sādāt
Olur mu bir de nazīre-inās kīlu-kāl
20. Dıme-1 ām-1 sehāb-1 me āsır-1 feyzi
İder ū ravza-yı Cennet-i arik āb-1 zülāl
21. Edāt-1 sālibe bilmez mieddemāt-1 lebi
Ni am anıla olur her kemāle istidlāl
22. Beyān u vāi olan vaf-1 zātıdır aşdım
Ced u ebiyle mehāmidlerin idup ihmāl
23. Ki āb u tāb-1 gūl u oncaya sebep geri
Cihānda fal-1 reb i nuūıydı cemāl
24. Görünce gūlleri kimse bahārı med itmez
Virur sitāyış once ile her ören bir āl

25. Bu nükte nâdiredir kim ʿ adū-yı bed kārı
ʿ Adāvet itse bulmaz mezemmete timşāl
26. İder vucūdını nāçār olup telāşından
Bilā siporde-i terk-i vaṭan ğam-ı tırhāl
27. Meʿ āli cins u fasl-ı fezaʿ il-i bī-ḥad
Müdām rütbe-i aʿ lāya ṭabʿ ıdır meyyāl
28. Ḥisābı yoḡ medediñ ḥalḡa zāhir u bāṭın
ʿ İvaż teʿ emmülīdir dāʿ imā vüfūr-ı suʿāl
29. Saña müşāhede şāhid nebāhet u simā
Güşāde cebhe ile pertev-i maḡāl u kemāl
30. Benem o şāʿ ir-i ḥoş lehçe kim ğuluv itmem
ʿ Adv şahādetīdir yazduġum kemāl u ḥişāl
31. Melāz-ı ehl-i meārif olur mu her bir kes
Bu sırra vāḡıf olan zātını ider hiclāl [67b]

142

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

1. Veliyy-i nīʿ metidir herkesiñ Dımışk içre
Gerek ekābir u aʿ yān gerek esīr-i ʿ ayāl

2. Ğurūr itme şaķın şā' ire sū 'āl eyle
Me' āl-i nuṭkumı şanma nesīc-i dest-i ḥayāl
3. Benimde perde-i ğaybetde ṭab' ıma Şimdi
İrişdi tāb-ı hevā-yı ğubār bād-ı melāl
4. Eyā sutūde-i nazm-ı mefāḥir-i ḥaşlet
Seninle itmededir [] [68a]

Dānişlü nümāyişlü binüşlü nūr-ı başıra-i ittihācım Şulṭānım efendi hazretleriniñ nādi-i başar-i ḥiddet u başiret-i şafvetleri ikdār-ı rüzgār-ı tīre kārdan maşūn olmak da' vātı zeylinde ber dāşte-i sāde derūn-ı Őenākār-ı olur ki dūrbin nām-ı bir mukarreb Őūrī ki 'āşık-ı dil-ḥaste āmālī gib iḥtimālāt-ı baideyi taķrīb ider bir eglenceye iḥtiyācımız görünmegin Cenāb-ı ḥurde binden birisin iltimās itmek fi'l-vāķi' ma' nāda görek istedi bir göz mişline baķar bir ma' nā olduğı ma' lūm-i devletiniz olduğda irsāline himmet-i 'āliyeleri niyāz olunur

1

Der Sitāyış Şeyh Kaddesallahü Sirruh

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Söyle ey bülbül-i bâğ-ı ' Arabî

Cana baħş eyle surür u tarabı

2. Hâtif-i sidre nişin-i ' irfân

Vâriş-i seyyid-i âl-i ' Adnân

3. Vâkıf-ı bâb-ı kemâliñ Nuşret

Nefisiñ fevzine itdi ülfet

4. Kütüb-i ğayre nigâh eyleyemez

Ṭurık-ı ğayre bir adım gidemez

5. Gerçi yok ' ilm u ' amelden kesbi

İntisâbı saña dir hasebi

¹⁸ Bu şiirler, Ebübekir Nusret Efendinin kendi hattıyla kaleme aldığı ve çalışmamıza esas aldığımız İstanbul Üniversitesi Türkçe yazmalar 515 nolu eserde yer almayan şiirlerdir.

6. Hâtem-i sırr-ı vilâyet sensin
Ehl-i teslime ‘inâyet sensin
7. Senden alur şatar erbâb-ı kemâl
Enduden şanur o kudsi ahvâl
8. Toldırır cevheri kânı bilmez
Nice taḥşîl olur anı bilmez
9. Nâvdân-ı kerem-i ḥaḳsın sen
Feyz-i ‘ilm itmede muḥlaḳsın sen
10. Tâ kıyâmet gelen erbâb-ı himem
İntisâbı saña ber vech-i a‘ mem [8a]

2

Târiḥ-i Türki-i diger

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1. Bu târiḥ oldı Nuşret ḳalmadı zâtında bir ‘illet
Şifâ imdâd-ı ḥaḳdan geldi cism-i Şâh Maḥmûda [11a]

Tārīḥ-i Culūs-ı Sultān ‘Oṣmān**Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün**

1. Nāmı veş ‘ākıbet emri olunca Maḥmūd
Şüphe yokdur o şehiñ māhazarıdır gufrān
2. Yerine geldi anıñ bir şeh-i ḥātem meşreb
Eyledi maḫdem-i pāk ile ḫulübı şādān
3. Tāk-ı gerdun yazılsun bu tārīḥ-i Nuşret
Ḥüsn-i ḥāliyle cülüs eyledi Sultān ‘Oṣman

Tārīḥ-i Berāyı Çeşme-i Osmaniye**Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün**

1. Bu şuya ḫalk teşekkürle olup raṭb-ı lisān
Yümn u iḫbālle ma‘mūr olacaḫ beytullah
2. Dedi tārīḥini bu āb-ı ḫayātıñ Nuşret
Zemzem oldı ḫarem-i mescide bu çeşme-i şāh

5

Tārīḥ-i çeşmeyi ‘Ali Rıza

Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün

1. Ba‘ de’l-vefât oldı bu tārīḥ ile binā

Oldı bu çeşme-i kevşer-i cām Ali Rızā

6

Tārīḥ-i culūs-ı Sultān Muştafā

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Emn u iqbāl ile Sultān Muştafa itdi culūs

7

Tārīḥ-i velādet-i Şāh Sultān bint-i Muştafā Hān

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Virdi Sultān Muştafā’ya cūd-ı ḥaḳ bir duḫteri

Kim aniñla minnet-i eflāki pür nūr eyledi [11a]

2. Zīver-i mihr-i vucūd oldı didim tārīḥini

Şāh Sultān geldi bu dünyāya mesrūr eyledi

Tārīḫ-i vefat-ı Recā'ı Efendi

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

1. Bu abriñ Őaħibi devletde defterdār-ı sâbıdır
Recâi-i maħlaŐı nâmı Muħammed pāyesi vālā
2. Bu hāk-ı tīreye defn oldu bā ħükm-i azā Şimdi
Budur encāmı her Őaħsıñ gerek edna gerek a' la
3. Ĥudādan ħavfını za' fina haml eylerdi aħbābı
Sefāhetden teberri Őüretin ħisset bilir a' da
4. Degildi meşreb-i zılm u te' addi semtine mā' il
Mükāfātın meger maħŐerde iħsān eyleye Mevlā
5. Uurdu murĝ-ı cānın füc'eten dām-ı ' anāŐırdan
Ecel ħükmün abulünde tereddüd itmedi aŐla
6. alem rām olmuş idi destine dīvān-ı imlāda
Virilmişdi aña ħüsn-i kiābetde yed-i tūlā
7. Ĥudā ħavfin ide za' il recāsın eylese ħāŐıl
Rızāsına ola vāŐıl budur malubu her dānā

8. Çekince ellerin mülk-i fenâdan geldi târîhi

Recâi itdi gül-zâr-ı beķâyı kendine me' vâ

9

Târîh-i abdesthâne-i cāmi' 'Atîķ 'Ali Pāşā

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ûlun

1. Hâyât-ı ma' neviden ala feyzi

İde ķabrini pür şādān rahmet

2. Vefât idince ķaldı vārişinden

Heman bir duķter-i pākîze tıynet

3. Bu zîbā çeşmeyi ol gevher-i pāk

Bu mevķi' de bināya itdi himmet

4. 'İbādetgāh-ı haķķ oldı cāri

İder te' şîr elbet hüsni niyyet

5. Bununla eyledi merhūmı ihyā

Mūraāt oldı hem haķķ-ı ubuvvet [11b]

6. Kişinin hayr ile yād olsa nāmı

Aña dir zinde erbāb-ı haqıqat

7. Diger evkāfına ilhāk idince

Anıñ rûhuna tā rûz-ı kıyāmet

8. Disun abdest alup şuyun içenler

‘Ali Efendiye haq ide rahmet

9. Tamam olduqda Nuşret didi tārîh

Bu çeşme āb-ı rûy-ı cins-i tã‘at [12a]

10

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Her kimi gördümse rû ‘yāda didim yārim budur

Ġayri bilmem çār suy-i ‘ışqda kārım budur

2. Çār tãq-ı ‘unşurı ta‘mire meşğul olduğım

Māni‘-i her-cāyilik olmaz baña dārım budur

3. Yār şūr-i şevk-i āteşine vādi eyemen u sīm

Servi-i gurbet beni hām eyledi nārım budur

4. Var yok bir neşe var bilmem nedir āyīnede

Her ne ise şimdilik mi‘ yār-ı dīdārım budur

5. Mescid-i ‘ālemde mihrāb vucuda ādemi

Hak imām itmiş benimde Nuşret ikrārım budur [32a]

11

Mefâ’lün / Mefâ’lün / Mefâ’lün / Mefâ’lün

1. Yıkıldı gitdi gönlüm minnet-i ta‘ mīrden artık

Ben el çektim yapar ‘aşkıñ deyu tedbīrden artık

2. Gider hum-ı kāmetden nevcevān çektikçe ağūşa

Kemān-ı irşād eder erbāb-ı ‘aşkı birden artık

3. Verir kaṭ‘ i cevabı ehl-i ‘aşka gamze-i hūni

Keser mābeyne ḥande girmese şemşīrden artık

4. Şadaḳat bir zaman sengīn idi mizān-ı ūlfetde

Değildir vezn olunsa şimdiler tezvirden artık

5. Ḳumāş-ı vaşl anıñla zīb-i dükkān şuhūd olmaz

Nuḳūd-ı māl-ḥūlya çıksada taşvīrden artık

6. Sevād-ı haṭṭımı müjgānımı bilmem rūy alinde

Gözüm korıdı efendi āfet-i te'ḥīrden artıķ

7. Müşelleş āb-ı engūrile vuşlat yāb olup Nuşret

Uşandım mehveşāni vıfķla teşḥīrden artıķ [37b]

12

Mef'ūlu / Fā'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün

1. Gördük o yāri ḥ'ābda ta' bīri bilmedik

Çaldık ḥarābe genç ile ta' mīri bilmedik

2. Olduk murīd gerçi gönül virdi el saña

Amma bu ḥanķāhdaki pīri bilmedik

3. Sildik ğubar-ı cebheyi her secdegāhdan

Ey kimyācı kıymet-i iksīri bilmedik

4. Bostān-ı 'ışkı tıfl-ı dile virdiğın ci sūd

Neşv u nemāyı vaslı viren şīri bilmedik

5. Düşdük tılsımı nefse sürünce serābı āb

Şuretde ittihād ile teşḥīri bilmedik

6. Ādem ne deñlu āyete muḥkemsede yine

Hayvana iřtibāh ile tefsiri bilmedik

7. Hem vezn iken muḥālifi taḳdīr olan nedir

Nuřret umūr-ı dehrde tedbiri bilmedik [38b]

13

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Seni seniñle bulup ḳadriñi bilenler arar

Hemīşe bulamayanlar gibi bulanlar arar

2. Gören yoḳ arada ama yine ṭalep der-kār

Cemāl-i aḳdesi a' mā olup görenler arar [59a]

14

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Ḥāşılı sensin ey üstāzı melek

Dīde-i kevn u mekān içre bebek

2. Yaḳıřur saña disem metn-i ḳadir

Seni řerḫ itmede encümle felek

15

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Saña seninle ider kıahr u luşfunu Mevla
Dümen elinde değil ādemoęlu bir gemidir
2. Ğarīķ lecce-i baır-i devlet olan suyuñ
Hulāşı ĥāme ile kātibiñ murādı mıdır

16

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. Bünyād-ı cihāniñ temeli yokdan olunca
Beyhüde bu virāneyi bilmem ne yaparsın
2. Ta' mīr kılup eyledede gör sakın dārı
Bir hamlede billahi meram üzre çatarsın [59a]

17

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Def döger řadrını řanbūr inledir evtārını
Dem çeker her kıande nālān olsalar neyler baña
2. Kııymet-i vaşlım bilenler cān fedā eyler baña
Anadan dilsiz doğan diller döküp söyler baña [59b]

Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün

1. orar gzn ol em-i umrın baıından
Ol te-i terle dil u cnı yakıından
2. Naadaki ma'na-yı sn ne bilürsun
Sen böyle ser sime olunca naıından

Fe'ûlün / Fe'ûlün / Fe'ûlün / Fe'ûl

1. ıa-ı ıfaheyne her düzenin
Vesatır uladan devsı an
2. Bu 'illet bu merhemle durmaz gider
Kulaında olsun bu merhem senin [59b]

SONUÇ

Bu çalışmada, 18.yüzyılda yazılan aynı kültür çevresinde iç içe geçmiş bir bütün haline gelmiş Türkçe, Farsça, Arapça temeli üzerine bine edilmiş olan Ebûbekir Nusret Efendi Divanı'nın transkripsiyonu yapılmıştır.

Şiir” ve “Şair asrı” olarak nitelendirilen 18. yy şair sayısı bakımından en parlak dönemdir. 1322 şairin bu asırda yetiştiği ifade edilmiştir. . “Şiir” ve “şair asrı” olarak nitelendirilen bu dönemde kaynaklarda “*her kaldırım taşının altından bir şair*” çıktığı ifade edilmiş ve bu durum yoğun eleştiriye maruz bırakılmıştır. Bu dönemde, bazı şairlerin “reis-i şâirân” olarak atanmaları, bu vazifede “şair” ile “mütaşair” olanların belirlenmesinin amaç edinilmesi bu durumu yansıtmaları bakımından dikkat çekici görülmektedir. Sünbül-zâde Vehbi'nin bu dönemde kendine şair denmesinden utandığını ifade ettiği kaynaklarda yer almaktadır. Bizler bu asrın şairlerinden olan Ebûbekir Nusret Efendi'nin Dîvân'ını ortaya koyarak bilimsel metodlar çerçevesinde, şairin sanatsal yeterliliğinin tesbitine çalıştık ve şairin eserlerinde gayet başarılı olduğunu gözlemledik. Bu dönemde, edebi kaygılardan ziyade eğlenmeyi, hoş vakit geçirmeyi amaç edinen edebi birikimden, incelik ve zerafetten yoksun, müstehcen ve argo söyleyişlerin yer aldığı eserlerden ziyade Ebûbekir Nusret Efendi Dîvânı, Klasik Edebiyat anlayışının izlerini gayet parlak bir biçimde yansıtan şekil, dil, ifade hususiyetleri, anlam ve hayal derinliği ile gayet başarılı olan bir çalışmadır . Bu yönüyle tedkik edilen bu çalışma, bu alanda yapılan çalışmalara yardımcı olması amacıyla bizler tarafından ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

AKÜN, Ö.Faruk, **Divan Edebiyatı**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.9, İstanbul, 1994, ss.389-424.

CEYLAN, Ömür ,**Tasavvufi Şiir Şerhleri**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2000

ÇİFÇİ, Ömer, **Fatin Tezkiresi**, Hatimetü'l Eşâr, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yayınları, 2007

GÖNEL, Hüseyin “Nusret Ebubekir Efendi ve Sâ'ib Şerhi Üzerine Bazı Notlar”,Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/6 Fall 2009

Hikmet Ârif, **Tezkire-i Şuarâ**” (Haz. Sadık Ekrem), TTK Yayınları, Ankara, 2014

İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, 9. Baskı, İstanbul Dergâh Yayınları, 2007.

İZ, Fahir ,**Eski Türk Edebiyatında Nazım**, C.II, İstanbul, 1967.

KURNAZ, Cemâl, **Divan Şiirinde Belge Redifler**, Divan Edebiyatı Yazıları, Akçağ Yayınları Ankara, 1997

KORTANTAMER, Tunca, “Teori Zemininde Metin Şerhi Meselesi”, **Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S.VIII, İzmir 1994, ss.1-10.

LEVEND,Agah Sırrı, **Divan Edebiyatında Kelimeler, Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar**, İstanbul, 1984

MENGİ, Mine, **Divan Şiir Dilindeki Mana, Mazmun, Nükte Kelimeleri Üzerine Bir Değerlendirme**, Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000

NACİ, Muallim, **Edebiyat Terimleri**, (Haz:M.A.Yekta Saraç), Risale Yayınları, İstanbul, 1996

ONAY, Ahmet Talat,**Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, (Haz.Cemal Kurnaz), Birleşik Yayınları, Ankara, 2007.

ONAY,Ahmet Talât, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, TDV Yayınları, Ankara, 1993

PALA, İskender, **Mazmunun Mazmunu**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1993, S.35, ss.10-11.

PALA, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013.

SÜREYYA, Mehmet “Nusret Efendi” **Sicilli Osmani**, C.IV İst. Kültür Bakanlığı ile Tarih Vakfı Ortak Yayını 1996

SIRRI LEVEND, Âgâh, **Türk Edebiyat Tarihi Giriş**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul, 1984

Şefkat ,**Tezkire-i Şuarâ-yı Şefkat**, Millet Kütüphanesi Ali Emiri No: 770.

ŞEMSEDDİN, Sami, **Kamus-ı Türki**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ, **Osmanlı Şiiri Antolojisi**, Yapı Kredi Yayınları,İstanbul, 1999

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ, KARTAL, **Ahmet, Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergah Yayınları, İstanbul, 2007

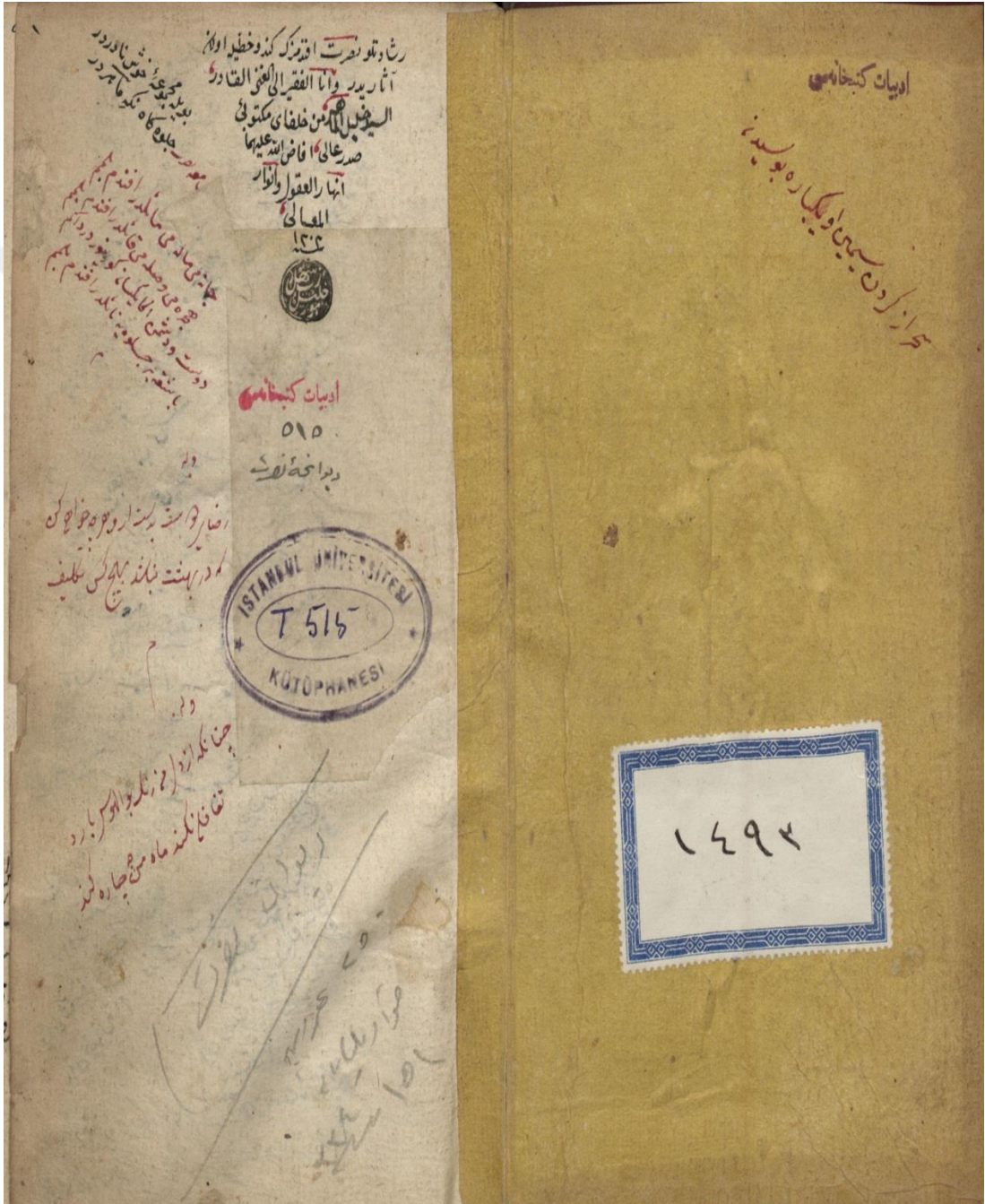
TAHİR, Bursalı Mehmet “Nusret Ebubekir Efendi (Hoca),**Osmanlı Müellifleri**, Bizim Büro Yayınları Ankara, 2001

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2005

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, **Tarih İçinde Türk Edebiyatı**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1993

ÜNLÜ, Osman “Ebubekir Nusret’in Sâib-i Tebrizî Şerhleri” **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literatureand History of Turkish or Turkic**,Volume 4/6 Fall 2009

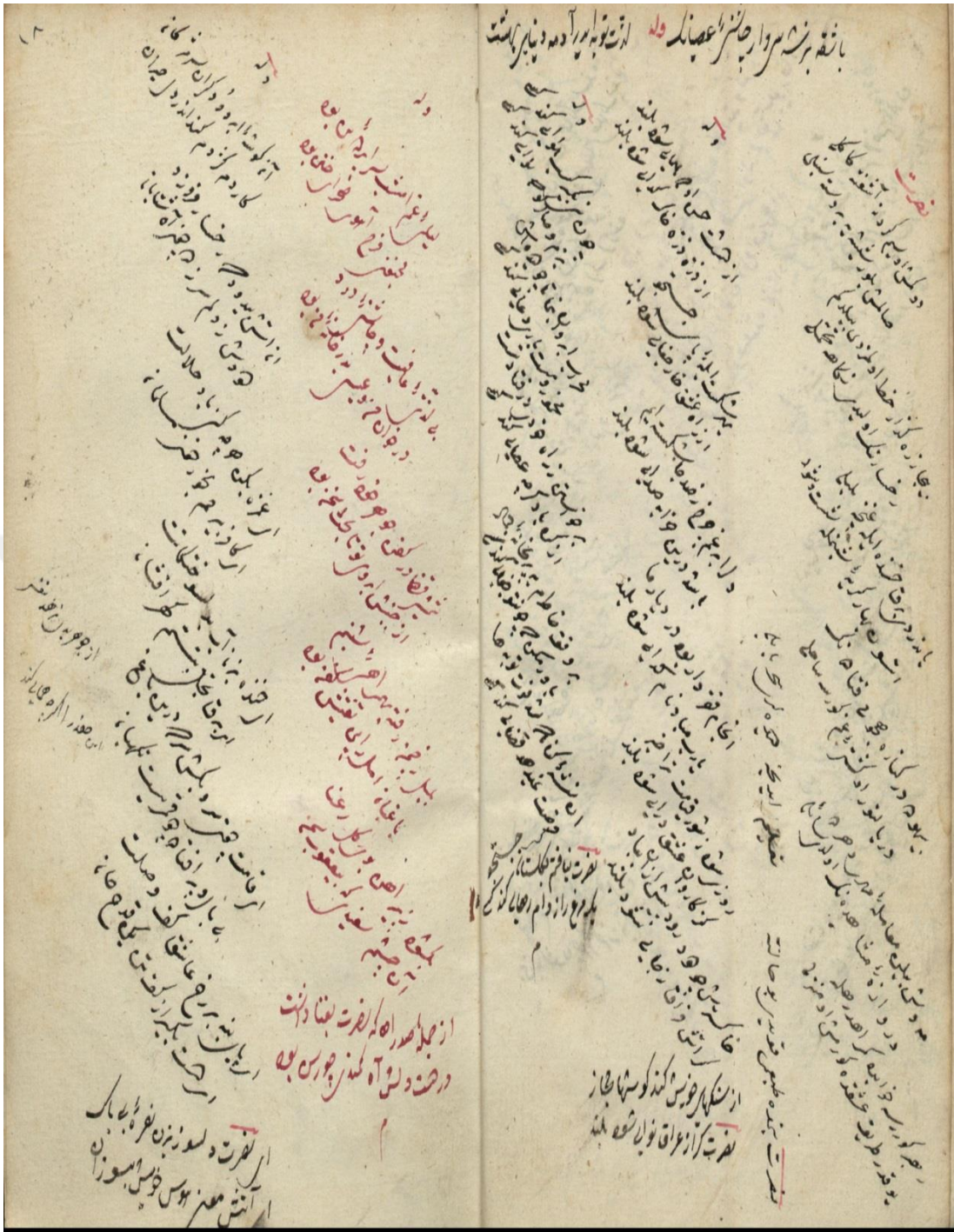
EKLER

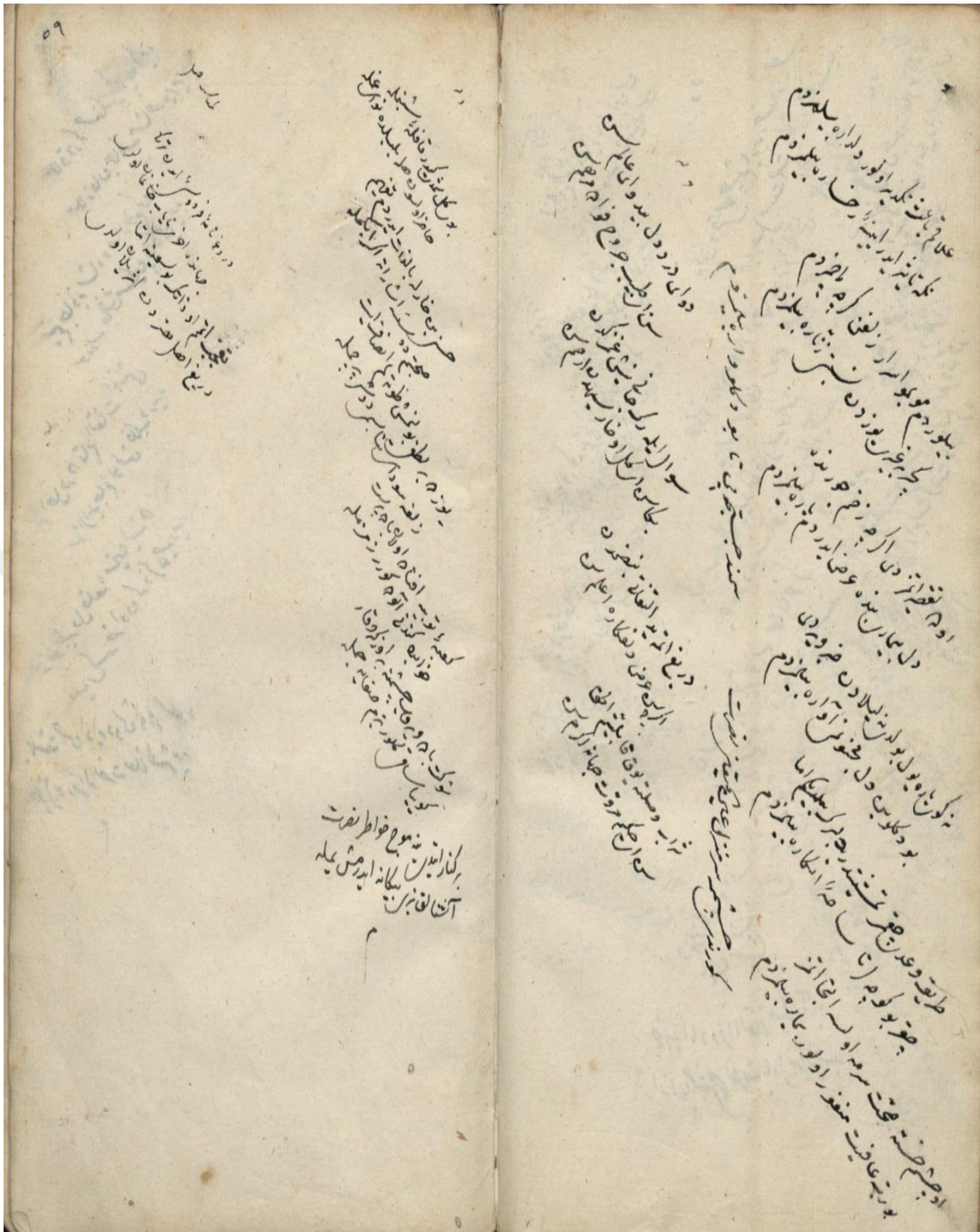
FOTOĞRAF 1

٢٠

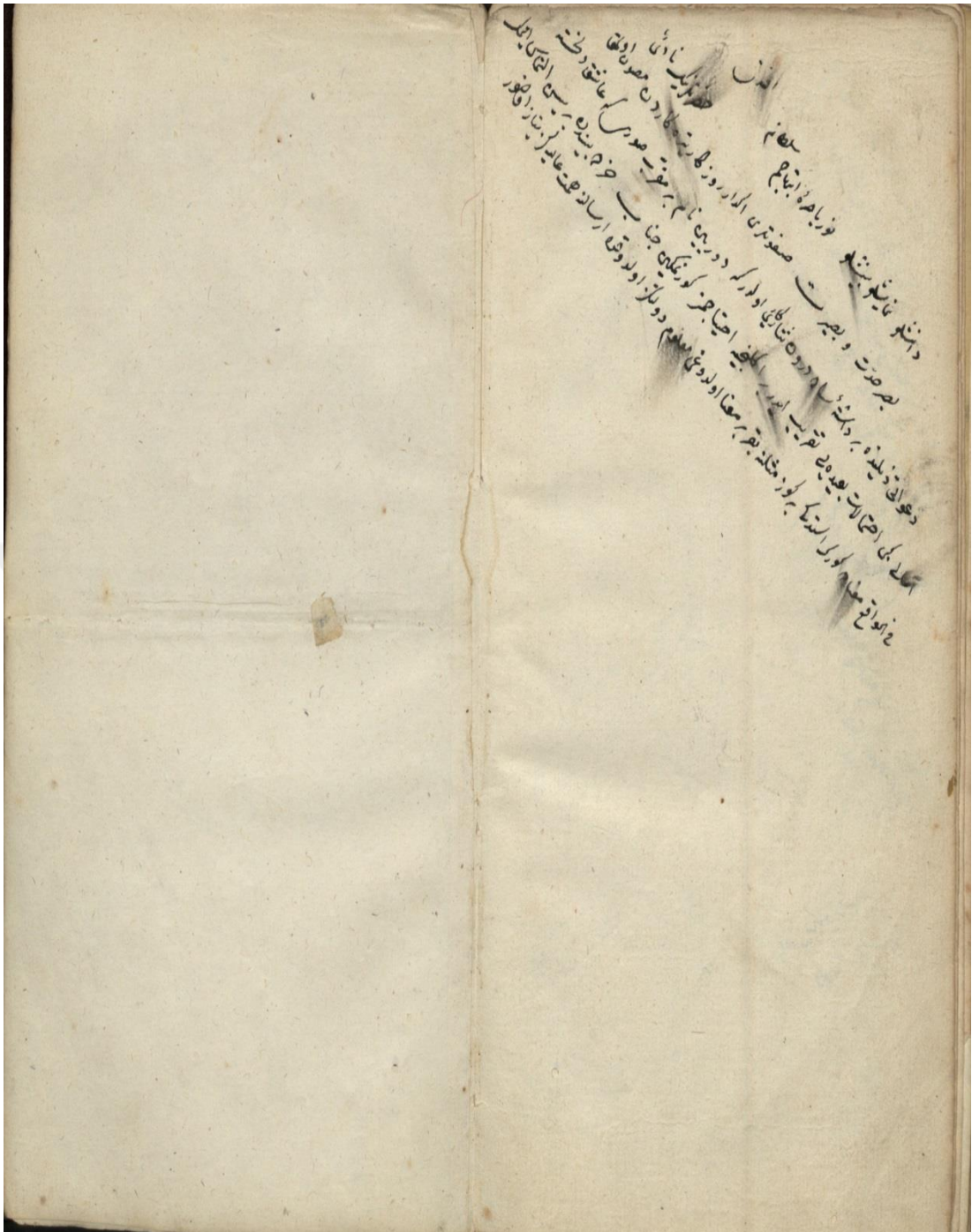
نعت
وسا قوتبا كل عيب
اننا قد قضى المقام
اجبت فيك كما است بسكتها
اقول في نعتي يا زنة القبر وله
ان الدر صفت وهو له وله
وبوالذر اخفيه فرصد
فانها بان ثوبه جيب فلا
بها بان ثوبه جيب فلا
ابن غنيا فقصد قلنا
ويكلم صبا راسك العوج
كانت كالبونير الور
تسدر لوت ازر قردى
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج
وهي صفت من الور الدم
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج
ليس من الامم محرها
آرى امسا بسا اذ راه
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج
كنت لله مطيعا في الورد
كبت قد اذن اوله
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج
اسعد الادم في عصيانه
تتسبب به والعدو
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج
احمر الاوقات لها نور
نظنا نظمة استعملت
فما انما شخصه الانفصا
به بر الرزق انما كسرت
انما كسرت على العرج
انما كسرت على العرج

FOTOĞRAF 2

FOTOĞRAF 3

FOTOĞRAF 5